

**Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta**

**Analýza podmínek
a předpokladů
úspěšného pracovního
uplatnění žáka
s tělesným postižením**

Kolektiv autorů

Olomouc 2022

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Pedagogická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Autorský tým:

Mgr. Eva Čadová

Mgr. Silvie Pýchová

Mgr. Lenka Cole

Mgr. Jiří Kameník

Mgr. Lucie Loutocká

Mgr. Martin Sadílek

PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.

prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP pro ČR

CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_077/0016805

© kolektiv autorů

Obsah

Úvod	5
1 Současné trendy kariérového poradenství	6
1.1 Mění se role kariérových poradců	6
1.2 Faktory ovlivňující kariérové poradenství	7
1.3 Vybrané techniky kariérového poradenství	8
2 Aspekty ovlivňující aktuálně trh práce	11
2.1 OZP před vstupem na trh práce	11
2.2 OZP na chráněném trhu práce	12
2.3 OZP na otevřeném trhu práce	13
3 Rešerše informačních zdrojů vztahujících se k volbě středního vzdělávání a zaměstnání	17
3.1 Volba povolání	17
3.1.1 Informační systém Infoabsolvent	17
3.1.2 Národní soustava kvalifikací	18
3.1.3 Národní soustava povolání	20
3.1.4 Další odkazy k volbě povolání	20
3.2 Vybrané webové stránky zaměřené pro osoby se ZP	21
3.2.1 Pracovní tržiště	21
3.2.2 Asociace pracovních agentur – informace týkající se agenturního zaměstnávání	22
3.2.3 Asociace pracovní rehabilitace ČR	22
3.2.4 Práce pro ZP	23
3.2.5 OZP práce	23
3.2.6 Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením	24
3.2.7 Helpnet.cz – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami	25
3.2.8 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet	26
3.2.9 Neslyším, pracuji (Tichý svět) – Portál pracovních příležitostí pro osoby se sluchovým postižením	26
3.3 Další užitečné odkazy	27
3.3.1 Rekvalifikační kurzy	27
3.3.2 Digitální učební materiály	27

4	Omezení z důvodu zdravotního postižení daná legislativními normami v oblasti tělesného postižení	29
4.1	Přehled zdrojů monitorujících omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti tělesného postižení	29
4.1.1	Infoabsolvent	29
4.1.2	Národní soustava povolání	30
4.1.3	Narřízení vlády č. 211/2010.	30
5	Statistická data týkající se vzdělávání žáků s tělesným postižením	33
5.1	Počty žáků s daným postižením (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)	33
5.2	Způsoby zaškolení (spec. školy, běžné školy)	34
5.3	Počty žáků podle stupňů podpory	34
6	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením pohledem výchovných poradců základních a středních škol (výsledky dotazníkového šetření)	35
7	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením pohledem poradenských pracovníků SPC (výsledky dotazníkového šetření)	55
8	Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením pohledem rodičů těchto žáků (výsledky dotazníkového šetření)	63
	Závěr	77

Úvod

Analýza podmínek a předpokladů úspěšného pracovního uplatnění žáka s tělesným postižením vznikla jako jeden ze zdrojů informací potřebných pro zpracování Metodiky kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením. Oba dokumenty byly zpracovány v rámci projektu Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žáků se SVP v ČR (CZ.02.3.62/0.0/0.0/19_77/0016805).

Česká republika má dlouhodobou tradici v poskytování kariérového poradenství intaktním žákům. V posledních letech (zejména v souvislosti se změnou nároků pracovního trhu zásadně změnila nejen jeho cíle, ale také postupy a prostředky.

V oblasti kariérového poradenství pro žáky s postižením (v tomto případě tělesným) však kromě nedostatku odborné literatury panuje i řada stereotypů a předsudků.

Cílem analýzy je pospat aktuální situaci v této oblasti tak, aby zpracovávaná Metodika kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením reflektovala aktuální úroveň vědeckého poznání a realitu včetně možností praxe.

První kapitola seznamuje čtenáře s aktuálními trendy kariérového poradenství.

Ve druhé kapitole je proveden rozbor činitelů, které zásadně ovlivňují aktuální trh práce.

Třetí kapitola uvádí přehled zdrojů (převážně elektronických), zabývajících se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením.

Data uvedená v kapitole 4 monitorují omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti tělesného postižení.

Další kapitoly vyhodnocují dotazníková šetření, která byla v rámci projektu realizována s cílem zjistit aktuální stav kariérového poradenství žákům s tělesným postižením ze strany samotných škol a školských poradenských zařízení. Poslední dotazník sleduje názory rodičů na způsob a kvalitu kariérového poradenství poskytovaného jejich dětem s tělesným postižením.

Pavλίna Baslerová
metodik projektu

1 Současné trendy kariérového poradenství

Silvie Pýchová

Komplexita změn ve společnosti a problémů, které lidé ve svých životech řeší, vedla k významným změnám v oblasti kariérového poradenství. V posledních dekadách se společnost zásadně globalizovala, technologicky vyvinula, kulturně diverzifikovala a čelí neustálé dynamické proměně. Zpráva Světového ekonomického fóra z roku 2016 *The Future of Jobs Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution* upozorňuje na to, že 65 % dětí vstupujících dnes na základní školy pravděpodobně skončí ve zcela odlišných typech profesí, než které známe dnes (WEF, 2017). Jejich zpráva z roku 2018 hovoří o tom, že technologický vývoj rychle posunul hranici mezi pracovními úkoly, které dělají lidé, a úkoly prováděnými stroji a algoritmy. Globální pracovní trh se tak významně transformuje. Zatímco v roce 2018 vykonávají v průměru 71 % úkolů v průmyslových odvětvích lidé a 29 % stroje, očekává se, že do roku 2022 se tento průměr posune na poměr 58 % pracovních hodin prováděných lidmi a 42 % stroji. Pandemie covid-19 ještě hlouběji narušila situaci na globálním trhu práce a zrychlila automatizaci a digitální transformaci, které radikálně mění charakter práce a pro lidi zvyšují rizika nezaměstnanosti a nejistého zaměstnání (Investing in Career Guidance, 2021).

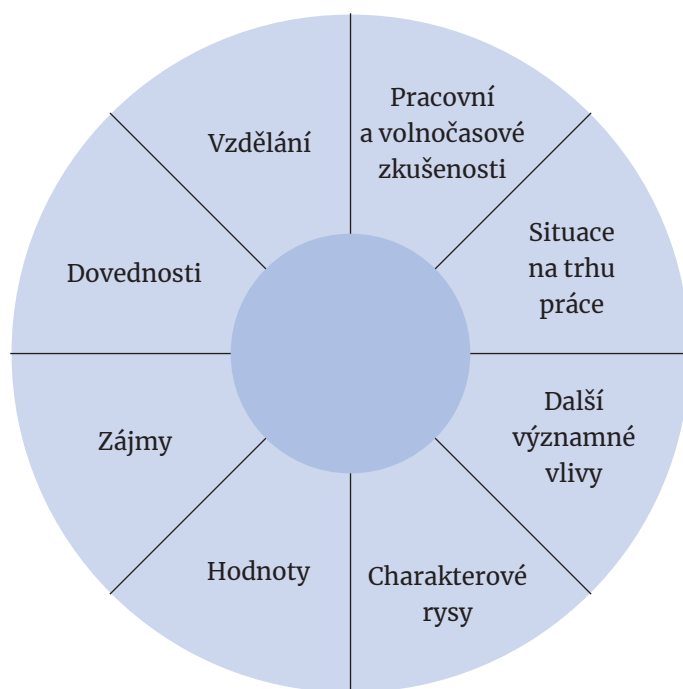
1.1 Mění se role kariérových poradců

Úkolem kariérových poradců je podporovat jednotlivce v tom, aby se v těchto náročných změnách nejen dobře orientovali, ale naučili se v nich dobře fungovat a prožívat spokojenost. Profese kariérového poradenství musí proto zkoumat, nakolik teorie a techniky vzešlé z 20. století odpovídají potřebám klientů 21. století (Savickas). Kariérové poradenství přitom čerpá ze své stoleté historie podpory profesní orientace lidí, kdy po většinu 20. století se tato profese rozvíjela zejména v tom směru, že poradci v roli expertů usilovali o to co nejlépe diagnostikovat své klienty s ohledem na vhodnost daného člověka pro určitou profesi (tzn. matching). Nicméně už v 50. letech 20. století se teoretik D. E. Super odklonil od kariérového poradenství coby přípravy na konkrétní povolání směrem k pojetí kariéry a jejímu celoživotnímu rozměru. Kombinací Superova modelu kariéry a přístupu orientovaného na klienta podle Carla Rogerse došlo k proměně této profese od zaměření na profesní orientaci směrem ke kariérovým poradcům zaměřujícím se spíše na proces a empatický přístup ke klientům (Savickas).

1.2 Faktory ovlivňující kariérové poradenství

Od té doby se ale společnost opět ještě více vyvinula a pracovní prostředí významně ovlivněné technologiemi se z přidělování konkrétních úkolů nadřízenými stalo dynamickým prostředím, které vyžaduje na výstupy orientovaný přístup, kreativitu a schopnost vykonávat více úkonů zároveň (multitasking) apod. Nemluvě o tom, že mladý člověk se dnes nerozhoduje jen o tom, jestli bude dojíždět za prací do sousedního města, ale potenciál jeho uplatnění je kdekoliv na celém světě bez ohledu na to, jakou má kvalifikaci. Dnes člověk zdaleka není statickým prvkem, ale pracující lidé musí v současném světě aktivně plánovat a řídit sebe sama (tzv. self-management) s tím cílem, aby mohli celoživotně konstruovat svou nejlepší budoucnost (Savickas, 2008). Na jednotlivce je tedy nahlíženo jako na aktivní tvůrce v konstruování vlastní kariéry (Patton, McMahon, 2006). Spíše než aby lidé čekali na to, že se objeví nějaká nabídka práce, je potřeba, aby získali co větší zodpovědnost za vlastní iniciování různých nových možností. Tato nová situace vyžaduje od kariérových poradců, aby zapojili do své práce větší míru kreativity a představitosti, aby mohli inspirovat své klienty v objevování takových nových perspektiv (Amundson, 2009). V roce 2019 šest mezinárodních organizací (Evropská unie, OECD, UNESCO, Cedefop, Mezinárodní organizace práce a Evropská nadace odborného vzdělávání) vydaly společnou brožuru o důležitosti investic do kariérového poradenství. O kariérovém poradenství se v ní hovoří v tomto významu: „Kariérové poradenství zahrnuje služby, které pomáhají lidem jakéhokoli věku řídit svou kariéru a získávat vzdělávání, školení a povolání, které je pro ně to pravé. Pomáhá lidem přemýšlet o jejich ambicích, zájmech, kvalifikaci, dovednostech a talentu – a propojuje toto pozvání s tím, kým jsou a kým se mohou stát na trhu práce. Jednotlivci, rodiny a komunity se liší v rozsahu, v jakém jsou schopné vizualizovat a plánovat svou budoucnost. Je důležitou rolí kariérového poradenství řešit takové rozdíly a nerovnosti“ (Investing in Career Guidance, 2021). Tuto definici lze porovnat s pojetím kariérového poradenství podle R. Sultany: „Kariérové poradenství podporuje jednotlivce a skupiny v dalším poznávání problematiky práce, volného času a učení a v přemýšlení o svém místě ve světě a v plánování své budoucnosti. Nejdůležitější je rozvoj individuálních a komunitních schopností analyzovat a problematizovat domněnky a mocenské vztahy, vytváření sítě a budování solidarity a nových sdílených příležitostí. Umožňuje jedincům existenci ve světě, jaký je, a představovat si ho, jaký by mohl být. Jeho podstatou je ale příležitost k smysluplnému učení, která podporuje jednotlivce a skupiny k opětovnému uvažování o práci, volném času a vzdělávání se v kontextu nových informací a zkušeností, jehož výsledkem jsou jak individuální, tak kolektivní činy“ (Sultana, 2018).

Už dávno tedy jen nejde o individuální rozvoj, ale i o rozvíjení dovedností pro společnou akci a život v komunitě. Mnozí klienti přitom považují kariérového poradce za někoho, kdo disponuje určitou „magickou silou“, která umožní díky různým testům vyřešit jejich problémy v krátkém čase s minimálními vstupy z jejich strany. V rámci poradenského procesu je proto nutné, aby poradci klienty poučili o mnoha faktorech, které hrají roli při volbě jejich kariévního směřování (Amundson, 2009). Norm E. Amundson k tomuto účelu používá tzv. kariévní kolo (The Career Decision Wheel, viz obr. 1.1).

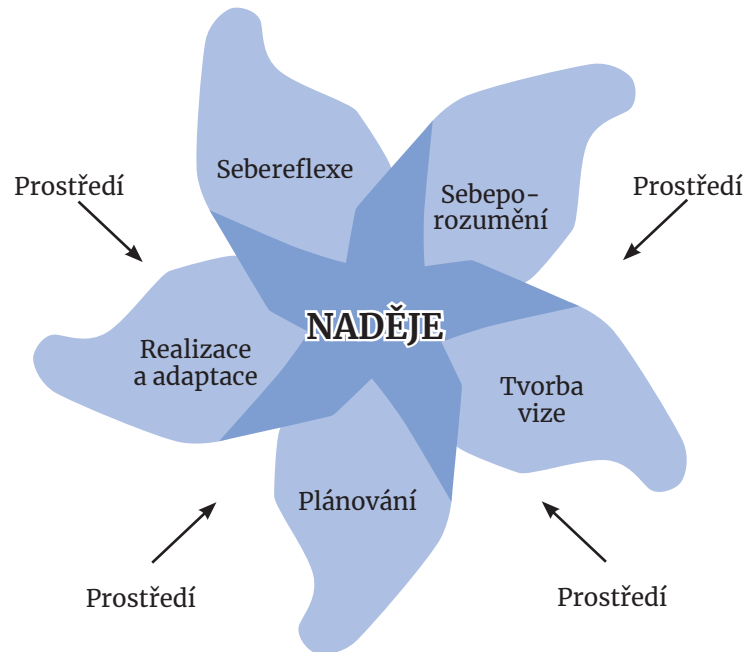
Obr. 1.1 Kariérní kolo podle N. E. Amundsona, překlád Centrum kompetencí.

Všechny oblasti zobrazené v kariérním kole je potřeba vzít v úvahu při formulování vlastních kariérních cílů a úkolem kariérového poradce je stimulovat u klienta zájem angažovat se v jejich prozkoumání. Toto se týká všech cílových skupin, včetně jednotlivců s různým typem znevýhodnění, včetně zdravotního. Zdravotní znevýhodnění spadá v kariérním kole mezi „další významné vlivy“ a při kariérním rozhodování je samozřejmě potřeba vzít potaz limity, které s sebou dané znevýhodnění nese. Cílem kariérového poradenství je, aby si o sobě klient vytvářel pozitivní, ale kritický sebeobraz.

1.3 Vybrané techniky kariérového poradenství

Kariérovým poradcům mohou při práci s klienty pomoci takové techniky, jako je využití metafor, kresby, psaného vyjádření či poezie, vyprávění příběhů, kladení otázek zaměřených na řešení, experimentování v chování atd. Otevřenost a flexibilita poradců zároveň znamená být ochotný zapojit se do pečlivého zkoumání sebe sama (Amundson, 2009). „Kariéroví poradci, kteří jsou napojeni na své příběhy ze života, jsou otevřenější tomu porozumět vlastní minulosti, hodnotám, předpoklům a přesvědčením a sociálním a politickým podmínkám, ve kterých žijí a pracují. Mohou tak lépe reagovat na potřeby různých cílových skupin klientů“ (Patton, McMahon, s. 317, překlad S. Pýchová). R. Vance Peavy popisuje ve své knize Sociodynamické poradenství, která vyšla i česky, poradenství „jako proces, který ukazuje zájem, dává naději, dodává odvahy, nabízí vyjasnění a umožňuje aktivaci“ (Peavy, 2013).

V současném složitém světě totiž lidé a zejména mladí lidé potřebují získat a udržet si naději, že se věci dějí dobře a budou i v budoucnu. V souvislosti například s tématy klimatické změny a dalšími výzvami či potenciálními hrozbami, se kterými se dnešní společnost potýká, může být pro jednotlivého člověka těžké se s tímto vším individuálně vyrovnat. Norm E. Amundson v této souvislosti mluví o „intervencích orientovaných na naději“ (Hope-centred career interventions) (obr. 1.2).

Obr. 1.2 Intervence orientované na naději podle N. E. Amundsona, zdroj: <https://www.youtube.com/watch?v=KRU2YqXEDpg>, překlad autorka

Zobrazený „větrník“ není statický, ale právě naopak je dynamický. Lze na něm ilustrovat proces, kterým si prochází klient při takto pojatém kariérovém poradenství. Nejprve si zreflektuje svou aktuální situaci, zváží, co je pro něj důležité, jakými dovednostmi disponuje a co chce do budoucna rozvíjet či změnit. Dále se zabývá porozuměním svým hodnotám, zájmům, osobním stylům apod. Na tomto základě si vytvoří představu/vizi o svých budoucích možnostech, kam se chce posunout a vytvoří si strategii, jakými kroky se k této vizi přiblíží. A nezůstává jen u naplánování, ale také jde o to naplánované kroky zrealizovat a průběžně je adaptovat na reálnou situaci (Amundson, 2017). Při formulaci cílů je potřeba klienty vést k tomu, aby používali pozitivní jazyk, aktivní slovesa, zaměřovali se na aktuální situaci, byli při plánování kroků konkrétní a neopomíjeli i detaily. Cíle by zároveň měly respektovat klientovy možnosti a měl by být schopen je mít pod svou kontrolou (Amundson, 2009).

Z výše uvedeného, ať se to týká celospolečenských změn anebo změn pojetí kariérového poradenství, je zřejmé, že je vše v pohybu, a i tak je potřeba na to nahlížet. Důležité je, aby kariéroví poradci dokázali porozumět kontextům, ze kterých za nimi klienti ať už jakéhokoliv věku, včetně dětí a mladých lidí, přicházejí, aby dokázali kreativně reagovat na jejich potřeby a stimulovat jejich přemýšlení o potenciálu a možnostech, které mohou investovat do své budoucnosti, kterou si přejí. Kariérový poradce není

v pozici někoho, kdo ví více než jeho klient, spíše je to někdo, kdo pozívá klienta na společnou cestu hledání nových perspektiv, jak je možné se dívat sama na sebe, svůj život a příležitosti, které je možné zvažovat při naplňování své vize. Na kariérové poradce to klade nároky neustálé otevřenosti, kreativity a hledání způsobů, jak se v tomto směru potřebám klientům co nejvíce přiblížit, a to i potenciálně prostřednictvím využití informačních technologií a jiných prostředků, které k tomu mohou posloužit.

Zdroje:

- Amundson, N. E. *Active Engagement: The Being and Doing of Career Counselling* (3. vydání). Richmon, Canada, Ergon Communications, 2009. ISBN 978-0-9684345-8-1.
- Amundson, N. E., Goddard, T. *Free Webinar: Hope-Centred Career Interventions with Dr Norman Amundson & Tannis Goddard* (2017). [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KRU2YqXEDpg>
- Patton, W., McMahan, M. *Career Development and System Theory*. Sense Publishers, Rotterdam, 2006.
- Peavy, R. V. *Sociodynamické poradenství: konstruktivistická perspektiva*. Praha: Dům zahraniční spolupráce pro Centrum Euroguidance, 2013. ISBN 978-80-87335-55-0.
- Savickas, M. 2008. "Helping People Choose Jobs: A History of the Guidance Profession". *International Handbook of Career Guidance*: 97–113. Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4020-6230-8_5.
- Sultana, R. G. *Podpora kvality kariérového poradenství na středních školách* (2018). [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.cz/publikace/sultana.pdf>
- *Investing in Career Guidance* (2021), revidovaná edice [cit. 30. 9. 2021]. Dostupné z: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-09/investing_in_career_guidance.pdf
- World Economic Forum (2016). *The Future of Jobs, Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*. [online] Geneva: World Economic Forum [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
- World Economic Forum (2018). *The Future of Jobs Report 2018* [online] Geneva: World Economic Forum [cit. 10. 1. 2020]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

2 Aspekty ovlivňující aktuálně trh práce

Lenka Cole

Zákonný rámec zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností (OZP – osoby se zdravotním postižením) vychází hlavně ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

OZP mohou být zaměstnány buď na tzv. **otevřeném trhu práce**, nebo na tzv. **chráněném trhu práce**. Na otevřeném trhu jsou zaměstnávány běžnými zaměstnavateli, pracují mezi různorodými zaměstnanci a na různorodých pozicích. Na chráněném trhu jsou zaměstnávány zaměstnavateli, u nichž mezi zaměstnanci převažují zaměstnanci s invalidními důchody (případně OZZ – osoby zdravotně znevýhodněné), tedy lidé s nějakým zdravotním postižením.

2.1 OZP před vstupem na trh práce

V praxi je běžné, že než se žáci se SVP dostanou na trh práce, **studují** na speciálních školách **několik oborů** bez konkrétního kariérového cíle a nějaké pracovní vyhlídky do budoucna.

Mezi nejvýraznější důvody takového chování patří strach rodičů, resp. pečujících osob o své děti. Pečující osoby mají emocionální a ekonomické obavy z posunu svých zdravotně znevýhodněných dětí do dospělého života, kde je běžné, že se chodí do práce, a proto využívají možnosti ponechat své opatrovance v bezpečí školského systému. Aktuálně je kvůli tomu možné setkat se i s třicetiletým studentem nějakého oboru na speciální škole.

Další volenou bezpečnou cestou před vstupem na trh práce jsou tréninkové aktivity, které jsou zpravidla poskytovány dlouhodobě. Trénink dovedností a pracovních návyků probíhá formou **sociální rehabilitace** (§ 70 zákona č. 108/2006 Sb.) a **sociálně terapeutických dílen** (§ 67).

Trénink probíhá za přítomnosti asistentů a na různých pracovištích je různě pracovaný. Za současného nastavení se v těchto zařízeních setkáváme i s tím, že OZP trénují své pracovní návyky tak, že se podílejí na výrobě zboží k prodeji či na poskytování služeb pro širokou veřejnost. Za tuto práci nepobírají mzdu a mnohdy je možné stejné aktivity trénovat řadu let. V ideálním případě by měly být trénovány dovednosti, které OZP využije v placené práci. Taková návaznost ale často neexistuje a nejen pečovatelé, ale mnohdy i samotní trénovaní zpravidla nevěří, že by placenou práci mohli zvládnout. Trénovaní se přitom stále pohybují v uzavřené skupině lidí se zdravotními potížemi a jejich pečovateli.

Výhodou pro pečovatele je, že na rozdíl od služeb typu stacionář zde obvykle díky podpoře státu nemusí být hrazen žádný poplatek. Důvody pro umístování mladých OZP do těchto zařízení jsou tedy vedle naděje na naučení se nových dovedností, obav a nedůvěry ve schopnosti OZP opět i ekonomické.

2.2 OZP na chráněném trhu práce

V případě, že se OZP posouvají na trh práce, dává se zpravidla – velmi často automaticky – přednost chráněnému trhu před otevřeným. Všeobecně se má za to, že OZP mají pracovat na chráněném trhu práce, kde budou mít lepší podmínky vzhledem ke svému zdravotnímu znevýhodnění. Chráněný trh práce má podobu tzv. **chráněných dílen**.

Tzv. chráněné dílny byly v r. 2012 oficiálně zrušeny a nahrazeny institutem chráněného pracovního místa (zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). V praxi se tato legislativní změna projevuje pouze administrativně. Místo toho, aby zaměstnavatelé dostávali od úřadu práce příspěvek na vytvoření chráněné dílny, dostávají po novelizaci příspěvek na zřízení jednotlivých chráněných pracovních míst (+ jako v minulosti také příspěvek na podporu zaměstnávání OZP na tomto místě a částečnou úhradu provozních nákladů takového místa). Veřejnosti jsou tato pracoviště stále známá jako chráněné dílny.

Do chráněných dílen se tímto způsobem investují miliardy, přičemž dopad na OZP je velmi slabý a celospolečenská prospěšnost je mizivá. V praxi se z velké části těchto dílen stal pouze byznys pro jejich majitele a neplní účel, pro který původně vznikly. Firmy jsou výše zmíněnými státními dotacemi konkurenčně zvýhodněny proti běžným zaměstnavatelům, protože mají výrazně nižší náklady na pracovní sílu. Dotace měly původně kompenzovat sníženou pracovní schopnost zdravotně postiženého zaměstnance, ale v realitě k této kompenzaci nedochází. Zkušenost je taková, že zvláště v případě, že se jedná o chráněnou dílnu, nebývají podmínky pro práci individuálně nastavené. Normy, které zaměstnanci plní, bývají dokonce vyšší než v běžných podnicích. Na těchto pracovištích se setkávají téměř výhradně lidé se zdravotním postižením. Dochází tak k jejich koncentraci na jednom místě, přičemž se vůbec nehledí na to, s jakými zdravotními potížemi se člověk potýká. Důsledkem je, že zaměstnanci jsou navzájem stresováni projevy svých onemocnění (např. projevy duševních nemocí, specifické projevy mentálního postižení apod.) a často jsme svědky toho, že se OZP v takové dílně zhoršuje nejen zdravotní stav, ale negativně je ovlivněno i jejich sebevědomí. Možnost nějakého profesního posunu a dalšího rozvoje je téměř neexistující.

V praxi se lze setkat i s jakousi hybridní podobou těchto chráněných dílen. Jedná se o firmy, které mají status chráněného pracoviště, ale své služby poskytují na různých pracovištích, nikoliv na jednom izolovaném pracovišti. Jde zejména o poskytování služeb ostrahy a úklidových služeb.

Zaměstnanci vykonávají svou práci mezi zdravými lidmi, na běžných pracovištích, přičemž firma má konkurenční výhodu díky dotacím od státu a může tak své služby

nabízet za nižší cenu. Tohoto paradoxně využívají zejména státní instituce, které by v zaměstnávání OZP měly jít příkladem. Je tedy téměř nemožné, aby OZP pracovala jako uklízečka a byla přitom běžnou, kmenovou zaměstnankyní dané instituce.

Co se týče úpravy podmínek pro OZP u takových firem, lze se setkat s tím, že tyto firmy nabízejí snížené úvazky a snaží se vyjít svým zaměstnancům vstříc tak, aby i přes své handicap dokázali práci zvládnout – je otázkou, do jaké míry je motivace takové firmy pouze ekonomická. Přímoú podporu na pracovištích tito zaměstnanci od firmy nemívají a o nějakém výraznějším přizpůsobování pracoviště z vlastní vůle zaměstnavatele nemůže být řeč.

V tematice chráněných dílen a prozatím legislativně nezakotveného sociálního podnikání obecně hraje roli jejich velmi dobrá marketingová strategie. Všude se v souvislosti se zaměstnáváním OZP hovoří pouze o nich, přičemž další možnosti, jak se OZP mohou pracovním uplatnit, se nezmiňují, protože nejsou mediálně zajímavé. Běžný člověk, který se hlouběji nezamyslí, nebo nemá svou vlastní zkušenost, se domnívá, že OZP musí pracovat pouze na chráněném trhu a že jedině tam bude dobře, protože tam to je OZP přizpůsobeno. Bohužel realita je taková, že zkušení zaměstnavatelé z chráněného trhu v této oblasti „umí chodit“ a není problém splnit formální kritéria. Sami pracovníci úřadů práce říkají, že na ně tzv. nemají páky.

2.3 OZP na otevřeném trhu práce

Mezi zmíněné „běžné“ lidi se počítají i zaměstnavatelé na **otevřeném trhu práce**. Běžný zaměstnavatel považuje OZP za jiné a méně výkonné a z této jinakosti a menší výkonnosti má obavy. Často k OZP přistupuje na základě předsudků a zažitých vzorců, které jsou podporovány mediálními kampaněmi sociálních podniků o tom, že OZP jinde než na chráněných pracovištích pracovat nemohou.

Stát se snaží motivovat běžné zaměstnavatele k zaměstnávání OZP hlavně ekonomicky, a to prostřednictvím povinnosti plnění tzv. **povinného podílu**. Tento systém, kdy má firma podle daných pravidel povinnost zaměstnávat určitý počet OZP, v praxi spíše selhává. Zaměstnavatelé si totiž volí únikovou cestu ve formě náhradního plnění podílu zaměstnávání OZP. Místo toho, aby zaměstnali někoho se zdravotním postižením, nakoupí výrobky od firmy z chráněného trhu, případně zaplatí do státní kasy stanovenou kompenzační částku.

V praxi se tedy setkáváme s tím, že povinný podíl není pro běžné zaměstnavatele motivační a více funguje povědomí dané firmy o sociální odpovědnosti.

Systémově by měla na podporu zaměstnávání OZP na otevřeném trhu práce fungovat tzv. **pracovní rehabilitace**, která však probíhá spíše omezeně.

Speciální poradenství a dotační programy pro OZP mívá **úřad práce (ÚP)**. ÚP se snaží zaměstnavatele na otevřeném trhu motivovat k zaměstnání OZP tzv. mzdovým příspěvkem. Zaměstnavatel je v tomto případě motivován ekonomicky, neboť mu ÚP refunduje část mzdy zdravotně postiženého zaměstnance. V praxi se setkáváme

s tím, že ač celý proces vyžaduje jistou administrativní zátěž, zaměstnavatelé tento typ motivace využívají. Problematické bývá to, zda si takový zaměstnavatel ponechá zdravotně postiženého zaměstnance i poté, co skončí zpravidla roční finanční podpora od ÚP.

Další formou podpory pro zapojení OZP na běžný trh práce jsou **tranzitní programy**. Jsou určeny zejména pro žáky praktických škol, kteří při přechodu do pracovního života potřebují cílenou podporu. S žáky se pracuje již při studiu a podpora pokračuje i po ukončení školní docházky. Tyto programy jsou efektivní, ale nejsou realizovány v dostatečné míře. Jedním z důvodů je výše zmíněná lobby chráněného trhu, kvůli němuž panuje všeobecné přesvědčení, že OZP na otevřený trh nepatří a měly by pracovat „mezi svými“.

Vzhledem k tomu, že pro běžné firmy je zaměstnávání OZP fakticky opravdu složitější než zaměstnávání zdravých lidí, snaží se je kraje podpořit financováním služeb tzv. **podporovaného zaměstnávání** (dále PZ). Agentury PZ jsou zpravidla službami sociální rehabilitace (jsou obvykle zařazeny do systému sociálních služeb), ale oproti většině dalších služeb sociální rehabilitace jsou časově omezené. Pro OZP i zaměstnavatele bývají neplacené a v každém kraji funguje alespoň jedna. Některé se specializují na konkrétní cílovou skupinu – např. osoby s PAS, osoby s MP apod. Podmínkou využívání služby není přiznaná invalidita, ale zdravotní potíže, které člověku ztěžují uplatnění na otevřeném trhu práce (zcela konkrétní podmínky si upravuje každá agentura sama). Do této skupiny spadají všichni žáci se SVP. Službu PZ může člověk u některých agentur využívat již od 16 let, tedy před vstupem na trh práce.

Smyslem služby je podpořit zdravotně znevýhodněné osoby tak, aby získaly a udržely si vhodné pracovní uplatnění na otevřeném trhu práce.

V rámci této podpory může u žáků se SVP docházet k přípravě na vstup na trh práce již při studiu. S žáky se pracuje na tom, aby znali sami sebe a věřili, že zvládnou mít placenou práci na běžném pracovišti. Ve spolupráci se službou PZ dochází k budování pracovních návyků a rozvoji různých dovedností pro pracovní trh (např. jak komunikovat své potřeby se zaměstnavatelem, jak se chovat na pohovoru, přemýšlení o práci v souvislostech s ostatními oblastmi života). Ke každému je přistupováno jako k individualitě s jeho specifickými potřebami. Cílem je osamostatnění se od služby tak, aby podporovaná osoba vše zvládla samostatně, případně s pomocí svého přírodního okolí.

Po ukončení studia se společným úsilím hledá vhodné pracovní uplatnění. Vždy se určuje, co podporovaná osoba zvládne sama poté, co si postup ujasnila a případně nacvičila ve spolupráci se službou PZ. Je-li třeba, služba vyjednává přizpůsobení podmínek pro danou osobu na konkrétním pracovišti. Jedná se nejen o podmínky fyzického rázu (např. bezbariérovost, vylepení obrázkových návodů a popisek), ale i o vztahové podmínky (např. porozumění kolegů danému zdravotnímu znevýhodnění a jeho konkrétním projevům u podporované osoby, způsob komunikace s danou osobou) a formální podmínky (např. možnost udělat svou práci za delší časový úsek, než je smluvně dáno; možnost brát si častější a kratší přestávky).

Často se stává, že člověk se zdravotním znevýhodněním se práci dokáže dobře naučit, ale potřebuje specifické podmínky pro zaučování (např. výrazně delší dobu na naučení se práce, výrazně delší dobu zvykání si na prostředí, specifický způsob vysvětlení pracovních postupů). Je-li třeba, služba poskytuje podporu při zaučování. Toto znamená, že pracovník/pracovnice služby je s podporovanou osobou na pracovišti přítomen/přítomna a opouští ji až poté, co všechny zúčastněné strany vyhodnotí, že práci již zvládne sama.

Podporovaná osoba ukončuje spolupráci se službou ve chvíli, kdy se cítí být zcela samostatná a je funkčně nastavena její přirozená podpora z okolí (např. kolegové, rodiče, sousedi).

OZP se na agentury PZ mohou obracet kdykoliv během svého pracovního života. Na agenturu PZ se OZP může obracet během svého života i opakovaně. Stává se, že z různých důvodů dojde ke ztrátě pracovního uplatnění, které bylo získáno ve spolupráci se službou PZ (např. změnou zdravotního stavu, životních podmínek, vinou zaměstnavatele, neprodloužená smlouva na dobu určitou). Pokud má člověk opět potíže získat nové pracovní uplatnění, je vyhodnoceno, zda bude opětovné využití služby efektivní, a pokud ano, dochází opět k na míru šité spolupráci.

V praxi se stává i to, že se OZP potřebuje doučit nový set dovedností, aby si práci dokázal udržet. Dále se stává to, že se OZP začne potýkat se vztahovým problémem na pracovišti. I v těchto případech se může opět na službu obrátit a stát se jejím uživatelem na omezenou dobu nutnou pro vyřešení dané situace.

Pro upřesnění je třeba uvést, že i ve službě PZ dochází k tréninkovým aktivitám. Trénink ale vždy probíhá s jasným kariérovým záměrem, na základě systematického vyhodnocování klientových potřeb. Probíhá před získáním pracovního uplatnění a podle charakteru nacvičované dovednosti může k tréninku docházet v rámci konzultací (např. trénink včasného příchodu; komunikace se zaměstnavatelem; nácvik PC dovedností), nebo formou zkoušek dovedností přímo na pracovištích, kde je šance získat placenou práci. Samotný trénink je dále prováděn i při zaučování. OZP tento trénink podstupuje přímo na svém pracovišti, kde má uzavřen pracovněprávní vztah a za svou práci pobírá mzdu.

Agentury PZ, které pomáhají OZP najít a udržet si práci na otevřeném trhu, se potýkají s mnoha různými překážkami, z nichž některé jsou jen druhou stranou výše popsaného. Jedná se zejména o to, že obecně je vnímání OZP nastaveno tak, že patří na chráněný trh. Je obtížné najít zaměstnavatele na otevřeném trhu práce, který je ochoten přizpůsobit podmínky pro OZP a umí (a nebojí se) s OZP jednat.

Chráněný trh je na veřejnosti silně propagován, kdežto o podporovaném zaměstnávání se téměř neví. Příklady dobré praxe jsou mediálně nezajímavé a navíc agenturám PZ v posledních letech chybí zastřešující orgán, který by systematicky hájil jejich zájmy.

V praxi se agentury PZ u zaměstnavatelů setkávají s nedostatkem potřebných zkrácených úvazků, neochotou uvažovat o přizpůsobování pracovišť, malým výběrem vhodných pozic i strachem z jinakosti OZP.

K celkové obtížné situaci svým postojem přispívají i osoby pečující o OZP (rodiny, veřejní opatrovníci, sociální pracovníci apod.), a dokonce i samotné OZP. Dochází k tomu, že OZP jsou pečujícími osobami vnímány jako „chudáci“, které je potřeba hlavně chránit (takto k OZP přistupují i někteří pracovníci sociálních služeb). OZP samotné často nevědí, co umí a co potřebují, neumí si to posoudit a už vůbec ne mluvit o tom s okolím. Tento přístup přispívá k závislosti OZP nejen na druhých, ale i na sociálním systému.

Sociální systém je nastaven nemotivačně. OZP a jejich rodiny se často obávají, že dalším rozvojem OZP a případně získáním pracovního uplatnění na otevřeném trhu práce se ukáže, že OZP je schopnější, než byla v době přiznání různých sociálních dávek, a dávky jí budou sníženy či zcela odebrány. Místo toho, aby se uvažovalo o tom, že OZP bude přispívat do rozpočtu svou mzdou a celkově se více osamostatní, jde se cestou využívání podpůrných veřejných zdrojů.

Pokud by fungoval původní záměr, díky němuž vznikl chráněný trh práce a další služby sociální rehabilitace, fungovalo by to následovně: OZP by se v tréninkové sociální službě či chráněné dílně mohla naučit nové dovednosti. Mohla by zjistit, co ji baví. Když by jí to šlo, mohla by sama či s pomocí služeb podporovaného zaměstnávání získat placenou práci na otevřeném trhu práce, tedy na běžném pracovišti, mezi běžnými zaměstnanci.

Školy by rozvíjely dovednosti potřebné pro zařazení se do pracovního procesu na běžných pracovištích. Lidé by běžně pracovali podle svých možností bez ohledu na zdravotní potíže a využívali by toho, v čem jsou dobří. Veřejné instituce a běžní zaměstnavatelé by považovali za normální zaměstnávat lidi se zdravotními potížemi.

3 Rešerše informačních zdrojů vztahujících se k volbě středního vzdělávání a zaměstnání

Jiří Kameník, Pavlína Baslerová

Cílem této kapitoly je nabídnout čtenáři souhrn informačních zdrojů, které se vztahují k tematice volby povolání a zaměstnání se zřetelem ke skupině osob se speciálními vzdělávacími potřebami.

Hlavní kritérium volby informačních zdrojů je založeno na seznamu doporučených odkazů Úřadu práce ČR. Uvedené zdroje byly rozšířeny o další relevantní záznamy a stručně popsány. Každý z odkazů obsahuje krátkou charakteristiku a hypertextový odkaz k snazší orientaci.

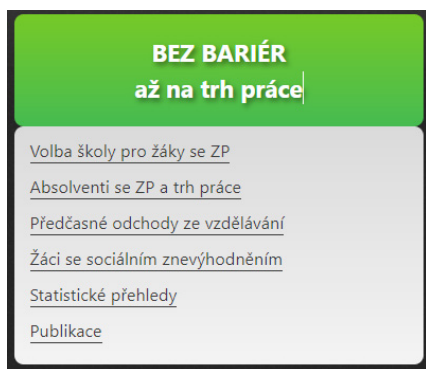
Celá kapitola je členěna na tři hlavní oblasti, v níž jsou zastoupeny dílčí portály či webové stránky.

3.1 Volba povolání

První kapitolu tvoří odkazy, jež nabízejí informace o oborech vzdělávání, profesním uplatnění či kvalifikacích v rámci pracovního trhu. Tyto stránky v určité míře reflektují potřeby osob se speciálními vzdělávacími potřebami, nicméně nejsou pro tuto skupinu primárně určeny. V závěru této kapitoly jsou uvedeny odkazy, jež mohou dílčím způsobem pomoci uchazeči identifikovat jeho silné stránky v kontextu volby dalšího profesního směřování.

3.1.1 Informační systém Infoabsolvent

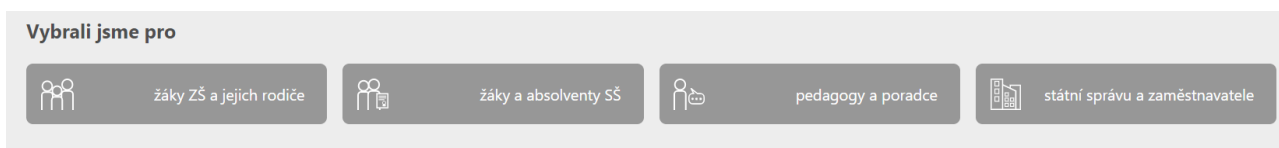
V rozhraní této stránky vás přivítá systém ISA+, který vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a profesní dráhy. Najdete zde všechny školy a obory vzdělání, informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. Při výběru povolání vám pomůže i Profitest nebo videoukázky technických profesí (ISA+, 2021).

Obr. 3.1 Bez bariér až na trh práce

Obr. 3.2 Filtr jednotlivých kategorií pro žáky se ZP

Obr. 3.3 Informace Infoabsolvent pro vybrané skupiny

- **SVP:** Velkým přínosem je ISA+ pro žáky se zdravotním postižením i pro žáky se studijními problémy.
- **Odkaz:** <https://www.infoabsolvent.cz/>
- **Informační systém infoabsolvent:** Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/>

3.1.2 Národní soustava kvalifikací

Národní soustava kvalifikací je webovou stránkou, která zveřejňuje informace o profesních kvalifikacích v rámci pracovního trhu v ČR. Informují o všech novinkách a událostech v oblasti ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v ČR* (NPI, 2021).

* Národní soustava kvalifikací spadá pod webovou stránku Národní pedagogický institut České republiky. Rozvoj a implementaci Národní soustavy kvalifikací zajišťuje do roku 2015 stejnojmenný projekt MŠMT financovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. Řešitelem projektu je Národní ústav pro vzdělávání (NPI, 2021).

Obor kvalifikace V databázi se nachází **1443** kvalifikací

Doprava a spoje	65	Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie	43
Ekologie a ochrana životního prostředí	16	Potravinářství a potravinářská chemie	96
Ekonomie	11	Právo, právní a veřejnosprávní činnost	17
Ekonomika a administrativa	8	Publicistika, knihovnictví a informatika	24
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	79	Speciální a interdisciplinární obory	10
Gastronomie, hotelnictví a turismus	38	Stavebnictví, geodézie a kartografie	170
Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárnictví	91	Strojírenství a strojírenská výroba	134
Informatické obory	10	Technická chemie a chemie silikátů	107
Kožený a obuvnický výrobek a zpracování plastů	53	Tělesná kultura, tělovýchova a sport	26
Obchod	55	Textilní výroba a oděvnictví	54
Obory z oblasti historie	1	Umění a užité umění	55
Osobní a provozní služby	55	Veterinářství a veterinární prevence	1
Pedagogika, učitelství a sociální péče	16	Zemědělství a lesnictví	136
		Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů	72

Obr. 3.4 Obor kvalifikace

Vybrané obory kvalifikace + seznam oborů kvalifikace

Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů

Jen platné
 Jen s termíny zkoušek

Kvalifikační úroveň 1-8

Vašemu výběru odpovídá **72** profesních kvalifikací

Název profesní kvalifikace	Kód	Platnost	Úroveň
Dekoračér	33-013-H	Platný	3
Dělník čistění a kontroly dílců, balení výrobků	33-021-E	Platný	2
Dělník pro přípravu nábytkových povrchů	33-029-E	Platný	2
Dělník v čalounické výrobě	33-066-E	Platný	2
Dělník výroby bednění	33-026-E	Platný	2
Dělník výroby dřevěných obalů, palet a dílců	33-033-E	Platný	2
Dělník/dělnice pro recyklaci textilních a měkkých pěnových materiálů	33-074-E	Platný	2
Dělník/dělnice výroby drobných dřevěných výrobků	33-034-E	Platný	2
Dělník/dělnice výroby dřevařských polotovarů	33-025-E	Platný	2
Dílenský montážník nábytku	33-020-H	Platný	3
Interiérový poradce/interiérová poradkyně	33-051-M	Platný	4
Košikář a pletař/košíkářka a pletařka	33-052-H	Platný	3
Ladič klávesových hudebních nástrojů	33-064-H	Platný	3

Obr. 3.5 Vybrané obory kvalifikace

- **SVP:** Databáze není primárně určena pro osoby se SVP. Nicméně nabídka informací je zcela relevantní pro osoby s nižší potřebou podpory.
- **Odkaz:** <https://www.narodnikvalifikace.cz/>
- **Národní pedagogický institut České republiky: Národní soustava kvalifikací [online].** [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.narodnikvalifikace.cz/>

3.1.3 Národní soustava povolání

Je otevřená, veřejně dostupná databáze povolání vyskytujících se na českém trhu práce, spravovaná a garantovaná MPSV ČR. Národní soustava povolání vzniká od roku 2007. Tvorba a aktualizace dat Národní soustavy povolání je zajišťována (od roku 2007) prostřednictvím zástupců zaměstnavatelů a odborníků z trhu práce.

Národní soustava povolání
2 231 popsaných povolání a jejich specializací
Pro názvy povolání a specializací je uváděn mužský tvar podstatného jména, jedná se vždy o variantu pro obě pohlaví, přechýlené tvary nejsou používány.
Zobrazit katalog povolání

Využití pro studenty Využití pro zájemce o zaměstnání Využití pro zaměstnavatele a personalisty

Centrální databáze kompetencí
26917 popsaných kompetencí
Zobrazit katalog kompetencí

Odborné znalosti a dovednosti Obecné dovednosti Měkké kompetence Digitální kompetence

Obr. 3.6 Národní soustava povolání

- **SVP:** Databáze není primárně určena pro osoby se SVP. Nicméně nabídka informací je zcela relevantní pro osoby s nižší potřebou podpory.
- **Odkaz:** <http://www.nsp.cz/>
- *Národní soustava povolání* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.nsp.cz/>

3.1.4 Další odkazy k volbě povolání

V této podkapitole naleznete inspirační zdroje, jež vám poskytnou prostor k objevení osobnostních charakteristik a pomohou definovat silné stránky budoucího žáka či uchazeče o zaměstnání.

- Budoucnost profesí: <http://www.budoucnostprofesi.cz>
- Pracovní a profesní počítačová diagnostika: <http://www.comdi.cz>
- <https://www.comdi.cz/page/testy-zdarma>
- Volba oboru studia, Volba správné kariéry: <https://www.salmondo.cz>
- Emiero test osobnosti: <http://www.emiero.cz>
- Osobnostní dotazník: <http://test-mbti.hys.cz>
- Test osobnosti: <http://testosobnosti.zarohem.cz>
- Emoční test barev: <http://www.psychologie-prerov.cz/test-barev/>
- MBTI test osobnosti: <http://spt.skeletus.com>

- Výsledky MBTI testu a příklady osobnostních typů <https://managementmania.com/cs/mbti-myers-briggs-type-indicator>
- Test profesního zaměření osobnosti: <https://www.arealme.com/16types/cs>
- Test osobnosti a volba povolání: <http://www.zkouskaosobnosti.cz>
- Web pro aktivní lidi: <http://www.neflakamse.cz>
- Vše pro rozvoj Vaší kariéry na jednom místě: <https://www.job-hub.cz>

3.2 Vybrané webové stránky zaměřené pro osoby se ZP

Druhá kapitola oproti kapitole první již primárně operuje s informačními zdroji určenými pro skupinu osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Obsahuje jak portály zaštiťující komplexní informace pro rozličnou skupinu osob s postižením, tak i specializované portály pro konkrétní klientelu.

3.2.1 Pracovní tržiště

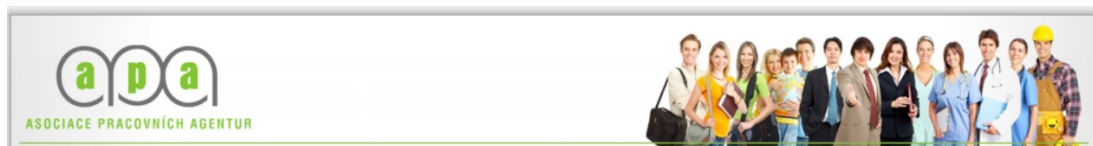
Od roku 2007 se aktivně zabývají pomocí a podporou vyhledávání pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením (OZP), a to jak na běžném, tak i chráněném pracovním trhu. Tento portál je jediným svého druhu, který se snaží představit pracovní komunitu osob se zdravotním postižením v České republice a kde bude na první pohled pro obě strany (zaměstnanec × zaměstnavatel) jasné, že se zde setkávají v rámci získání pracovní pozice (Pracovní tržiště, 2021).

Obr. 3.7 Pracovní tržiště

- Odkaz: <https://www.pracovnitrziste.cz/>
- Pracovní tržiště [online]. [cit. 2021-12-15]. Dostupné z: <https://www.pracovnitrziste.cz/>

3.2.2 Asociace pracovních agentur – informace týkající se agenturního zaměstnávání

Asociace pracovních agentur (APA), založená roku 2001, je neziskovou nepolitickou profesní organizací sdružující agentury práce, převážně poskytovatele dočasné pracovní výpomoci (temporary help). Podmínkou členství v APA je povolení GR ŰP ČR ke zprostředkování zaměstnání, přistoupení k Etickému kodexu APA a dodržování Stanov APA (APA, 2021).

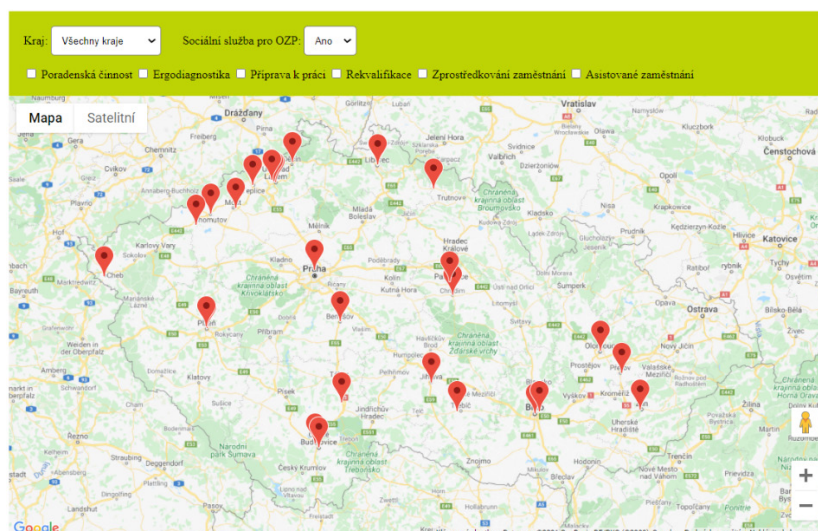

Obr. 3.8 Asociace pracovních agentur

- Odkaz: <http://www.apa.cz>
- APA: Asociace pracovních agentur [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.apa.cz/>

3.2.3 Asociace pracovní rehabilitace ČR

Asociace pracovní rehabilitace ČR, z. s., je nestátní nezisková organizace (zapsaný spolek), jejímž hlavním cílem je sdružování členů – poskytovatelů služeb pracovní rehabilitace. Posláním Asociace je napomáhat rozvoji služeb pracovní rehabilitace, vytvářet podmínky pro zvyšování kvality služeb procesu pracovní rehabilitace, zejména v oblasti jejich standardizace, informovanosti, vzdělávání a veřejné politiky, a dbát na profesionalitu svých členů a jimi poskytovaných služeb (Asociace pracovní rehabilitace, 2021).

Obr. 3.9 Nabídka služeb v kontextu ČR

- **Odkaz:** <http://www.aprcr.cz/>
- *Asociace pracovní rehabilitace ČR: Společnými silami od nemoci k moci* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://www.aprcr.cz/>

3.2.4 Práce pro ZP

Portál je zaměřen na potřeby osob se zdravotním postižením, zejména na zprostředkování pomoci v uplatnění na trhu práce. Obsahuje informační část, kde je možné se dozvědět vše kolem legislativy, dále pak tržiště pracovních nabídek a poptávek, kontaktů na podporovaná zaměstnání a chráněné dílny a v neposlední řadě i oblast vzdělávání (Práce pro ZP, 2021)*.

Obr. 3.10 Osoby se ZP

- **Odkaz:** <http://praceprozp.cz/>
- *Práce pro ZP: Moderní portál pro osoby se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://praceprozp.cz/>

3.2.5 OZP práce

Portál nabízí pracovní pozice od ověřených zaměstnavatelů nabízejících práci pro OZP. Navíc je možné založit si profil, zveřejnit svůj životopis nebo nastavit si automatické upozornění o nabídkách práce (OZP, 2021).

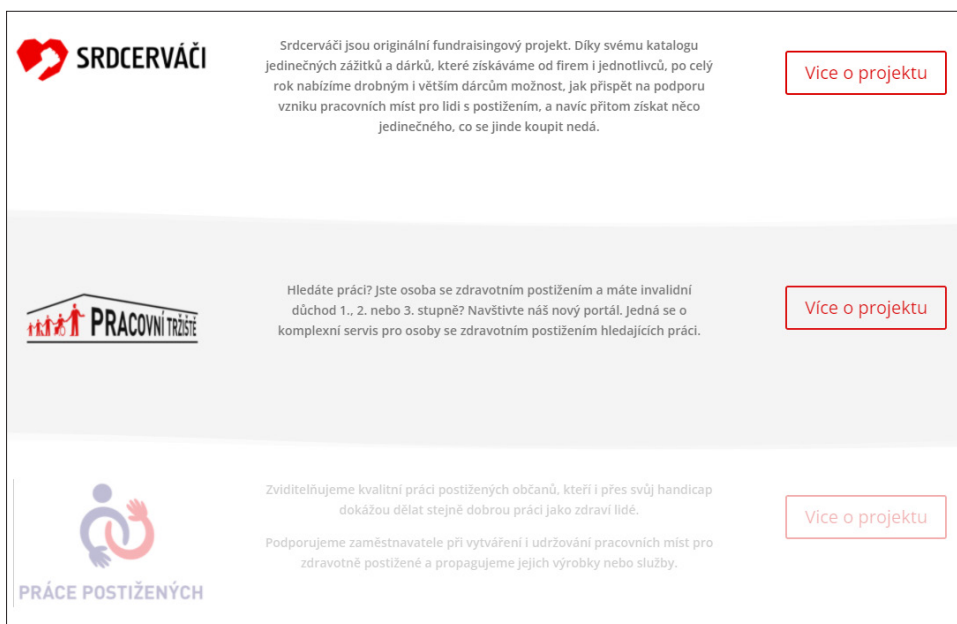
Obr. 3.11 Práce OZP

* Program běží pod záštitou Evropského sociálního fondu – Operační program Zaměstnanost.

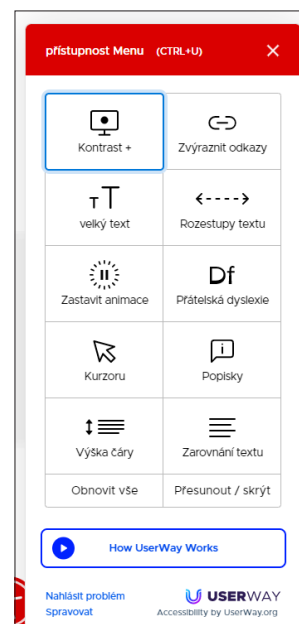
- **Odkaz:** <https://ozpprace.cz/>
- **OZP práce:** *Vyjděte vstříc svému vysněnému zaměstnání!* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://ozpprace.cz/>

3.2.6 Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením (NFOZP), který byl založen v roce 2007, vidí svůj význam především v odborných konzultacích, podpoře jednotlivců z řad osob se zdravotním postižením, firem, které postižené osoby zaměstnávají či chtějí zaměstnávat, a to napříč celou Českou republikou. Druhou rovinou je oblast legislativních změn, které mají dopad na trh práce a osoby se zdravotním postižením. Naším cílem je vytvořit tým vzdělaných zaměstnanců nejlépe z řad lidí žijících se zdravotním postižením a vytvořit prostředí pro získání práce a určité poradenství, jak se k práci dostat nebo jak najít vhodného zaměstnance se zdravotním postižením (NFOZP, 2021).

Obr. 3.12 Příklad podporovaných projektů

Obr. 3.13 Přístupnost webové stránky nejen pro osoby se ZP

- **Odkaz:** <https://nfozp.cz/>
- **NFOZP:** *Nadační fond pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://nfozp.cz/>

3.2.7 Helpnet.cz – Informační portál pro osoby se specifickými potřebami

Informační portál Helpnet.cz pro osoby se specifickými potřebami usnadňuje orientaci v problematice zdravotního postižení. Anotace s odkazy na tuzemské internetové zdroje jsou roztrženy podle základních skupin postižení – zrakové postižení, sluchové postižení, mentální postižení, tělesné postižení, vnitřní nemoci, duševní zdraví. Tyto hlavní cílové skupiny doplňují rodiče dětí se zdravotním postižením a senioři (Helpnet, 2021).

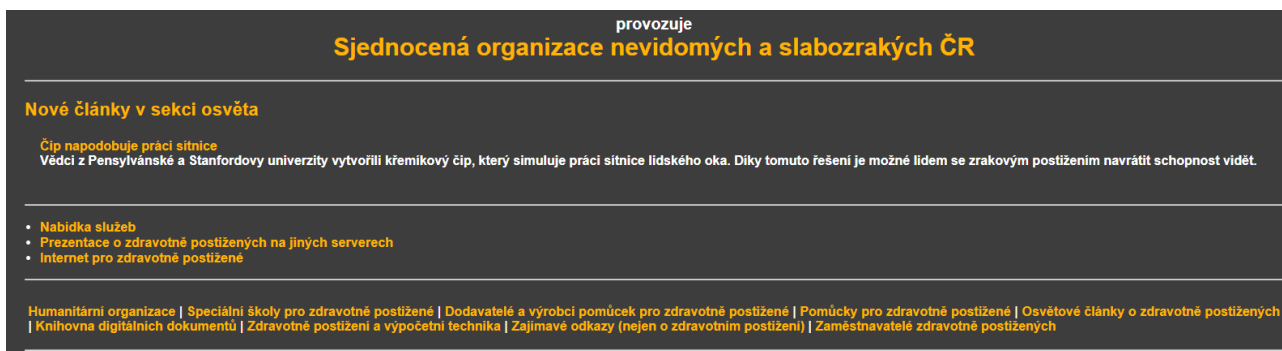
The image shows a screenshot of the Helpnet.cz website. On the left is a vertical navigation menu with a dark header 'Vyberte si téma >'. Below the header are four sections: 'Základní skupiny' (Basic groups) with items like 'Zrakové postižení', 'Tělesné postižení', 'Mentální postižení', 'Vnitřní nemoci', 'Kombinovaná postižení', 'Duševní nemoci', 'Senioři', 'Sluchové postižení', and 'Rodiče dětí se ZP'; 'Průřezová témata' (Cross-cutting topics) with items like 'Dokumenty', 'Legislativa', 'Sociální služby', 'Pomůcky', 'Zaměstnávání', 'Fundraising', 'Bariéry', 'Poradenství', and 'Vzdělávání'; 'Projekty' (Projects) with 'INSPO' and 'Výuka znakového jazyka'. On the right is a detailed list of 'Průřezová témata' (Cross-cutting topics) with a tree structure. It includes categories like 'Dokumenty', 'Legislativa', 'Sociální služby', 'Pomůcky', 'Zaměstnávání', 'Fundraising', 'Bariéry', 'Poradenství', and 'Vzdělávání', each with sub-items such as 'Deklarace práv', 'Mezinárodní dokumenty', 'Dokumenty vlády ČR', 'Dokumenty organizací zdravotně postižených', 'Legislativa', 'Dokumenty k sociálním službám', 'Specializované informační zdroje', 'Důležité odkazy', 'Krajské úřady - odbory sociálních věcí', 'Krajské databáze poskytovatelů sociálních služeb', 'Komunitní plánování', 'Základní informace', 'Organizace zabývající se komunitním plánováním', 'Jak získat pomůcky', 'On-line katalogy a prodejny', 'Půjčovny pomůcek', 'Legislativa o zaměstnávání osob se zdravotním postižením', 'Náhradní plnění chráněné dílny', 'Podporované zaměstnávání', 'Nabídky práce pro osoby se zdravotním postižením', 'Bezbariérová místa v ČR', 'Doprava bez bariér', 'Bezbariérová architektura', 'Turistické trasy pro imobilní', 'Bezbariérové počítače', 'Přístupný web', 'Projekty na odstraňování bariér', 'Sociálně právní problematika', 'Zdravotní postižení všeobecně', 'Zrakové postižení', 'Sluchové postižení', 'Tělesné postižení', 'Mentální postižení', 'Ostatní nemoci', 'Speciální školství', and 'Střediska podpory zdravotně postižených studentů na VŠ'.

Obr. 3.14 Mapa kategorií a průřezových témat

- **Odkaz:** <https://www.helpnet.cz/>
- *Helpnet: Informační portál pro osoby se specifickými potřebami* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.helpnet.cz/>

3.2.8 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet

Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet provozuje Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR.

Obr. 3.15 Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet

- Odkaz: <http://is.brailnet.cz/>
- Informační systém pro zdravotně postižené BrailNet: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <http://is.brailnet.cz/>

3.2.9 Neslyším, pracuji (Tichý svět) – Portál pracovních příležitostí pro osoby se sluchovým postižením

- Jste osoba se sluchovým postižením a hledáte práci? Nebo práci pro osoby se sluchovým postižením nabízíte? Pak jste na správné adrese!*
- Workshopy pro zaměstnavatele
 - Chcete zaměstnat neslyšícího? Chcete se dozvědět víc o neslyšících?
 - Nabízíme semináře pro firmy a zaměstnavatele. Máte o seminář zájem?

Obr. 3.16 Portál Neslyším, pracuji

* Tento portál vytvořil a spravuje Tichý svět, o. p. s. (dříve APPN), www.tichysvet.cz.

Obr. 3.17 Portál Neslyším, pracuji – důležité odkazy

- **Odkaz:** <https://www.neslysimpracuji.cz/>
- *Neslyším, pracuji: Portál pro osoby se sluchovým postižením* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://www.neslysimpracuji.cz/>

3.3 Další užitečné odkazy

V této kapitole naleznou čtenáři webové stránky specializující se na rekvalifikační kurzy a digitální učební materiály, které mohou být nápomocny vyučujícím během výuky.

3.3.1 Rekvalifikační kurzy

<https://www.rekvalifikuj.cz>

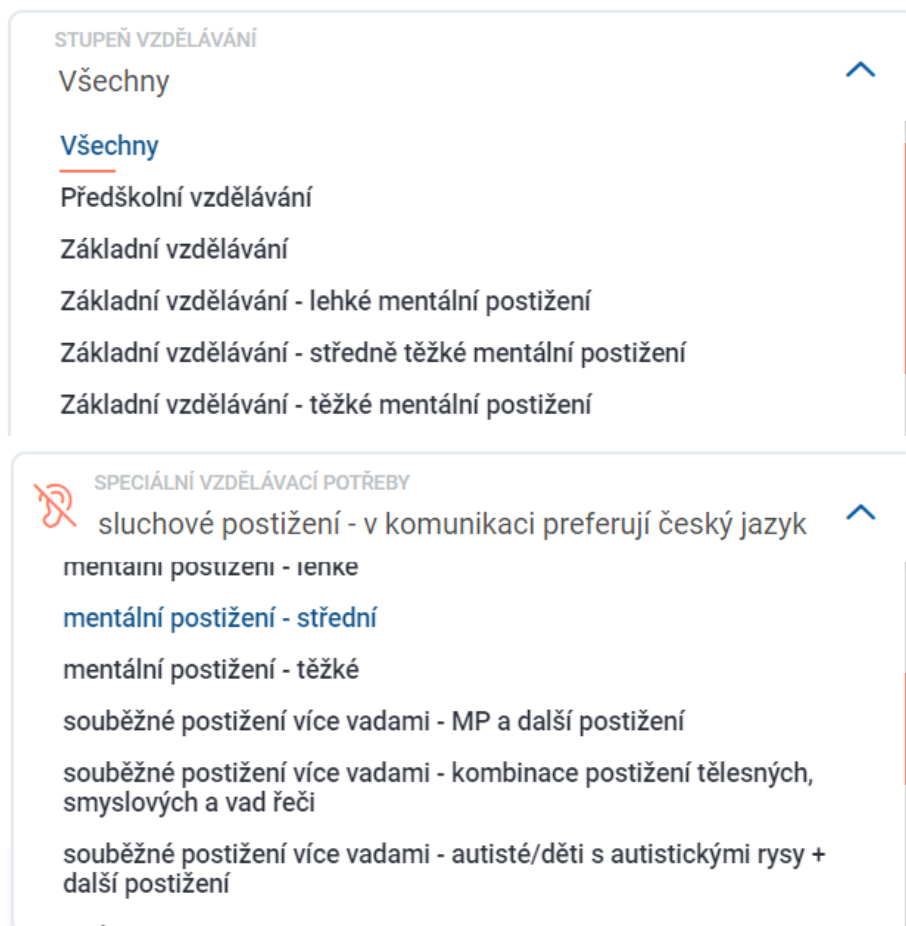
<http://www.rekvalifikace.com>

<https://rekvalifikacnikurzy.cz>

3.3.2 Digitální učební materiály

Digitální učební materiály jsou dostupné v elektronické podobě, jsou využitelné přímo ve výuce bez dalších úprav. Nejčastěji se jedná o pracovní listy, prezentace, audio a video ukázky. Klíčovou vlastností všech digitálních učebních materiálů je jejich propojení s konkrétními očekávanými výstupy, které jsou jako povinné položky definované v rámcových vzdělávacích programech. Výjimky jsou pouze dvě. Průřezová témata, kde očekávané výstupy nejsou povinné a materiál zařadíte pouze do tematických okruhů. Druhou výjimkou je předškolní vzdělávání, kde své materiály řadíte do činností, témat nebo jejich kombinací (DUM, 2021).

Nově můžete materiály vyhledávat také podle SVP.

Obr. 3.18 DUM – kategorizace

- **Odkaz:** <https://dum.rvp.cz/>
- **NPI:** *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2021-10-30]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>

4 Omezení z důvodu zdravotního postižení daná legislativními normami v oblasti tělesného postižení

Eva Čadová, Pavlína Baslerová

V odborné literatuře i v právních normách se setkáváme s vymezením zdravotních handicapů, které jsou limitující pro volbu profesní dráhy jednotlivce. V následujícím textu přiblížíme ty, které jsou při kariérovém poradenství u osob se zdravotním omezením využívány nejčastěji.

4.1 Přehled zdrojů monitorujících omezení výkonu povolání (studia) z důvodu zdravotního znevýhodnění v oblasti tělesného postižení

Na omezení, která nějakým způsobem limitují studium či pracovní uplatnění žáků s tělesným postižením, upozorňují některé webové aplikace, které se zabývají kariérovým poradenstvím.

4.1.1 Infoabsolvent

Nejucelenějším portálem, z kterého mohou čerpat informace o možnostech studia žáků s mentálním postižením kariéroví poradci ve školách, je Infoabsolvent (infoabsolvent.cz).

Tento portál uvádí aktuálně platný seznam všech škol a oborů vzdělání. Na úvodní straně portálu je aktivní záložka „BEZ BARIÉR až na trh práce“.

Uvedené studijní obory obsahují i informace o možných limitech jednotlivých postižení pro studium i další uplatnění absolventů. Podrobnější charakteristika portálu Infoabsolvent je uvedena v kapitole 3.

4.1.2 Národní soustava povolání

Každá zde uvedená pracovní pozice zde má poměrně podrobnou charakteristiku včetně informací o vhodné předprofesní přípravě a aktuálním možném výdělků. Jsou zde rovněž uvedeny kompetenční požadavky (odborné znalosti, odborné dovednosti, obecné dovednosti, digitální kompetence a měkké kompetence), které s danou pracovní pozicí souvisejí.

Pro zaměření naší analýzy je podstatná část „Zdravotní způsobilost k výkonu povolání“, uvádějící onemocnění, která jsou pro výkon určené pracovní pozice omezující nebo dokonce vylučující.

4.1.3 Nařízení vlády č. 211/2010

Důležitým dokumentem, který přináší konkrétní výčet onemocnění a zdravotních obtíží vylučujících zdravotní způsobilost uchazeče ke vzdělávání, je nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání.

To ve svých přílohách podává úplný výčet oborů poskytujících střední vzdělání (příloha č. 1). V případě, že studium konkrétního oboru je limitováno zdravotním handicapem, objevuje se u něj číselná informace odkazující (dle přílohy č. 2) na konkrétní zdravotní omezení.

Tělesné postižení je specifické tím, že se pod tímto souborným označením skrývá velké množství různých diagnóz a zdravotních omezení.

Pro ilustraci uvádíme číselné kódy, které omezují volbu povolání u různých typů postižení pohybového aparátu:

1. Prognosticky závažná onemocnění podpůrného a pohybového aparátu znemožňující zátěž páteře v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.
2. Prognosticky závažná onemocnění podpůrného a pohybového aparátu znemožňující činnosti ve vynucené poloze a činnosti vyžadující středně velkou zátěž v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.
3. Prognosticky závažná onemocnění horních končetin znemožňující jemnou motoriku a koordinaci pohybů v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.
4. Prognosticky závažná onemocnění omezující funkce horních nebo dolních končetin (poruchy hrubé i jemné motoriky) v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.

5. Prognosticky závažná onemocnění cév a nervů horních končetin, vylučující činnosti v riziku vibrací v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.

6. Prognosticky závažná zánětlivá a degenerativní onemocnění kloubů a systémová onemocnění pohybové tkáně.

25. Nemoci vylučující fyzickou náročnost související s výukou příslušného oboru vzdělání. Kritéria jsou stanovena obsahovým zaměřením výuky příslušného oboru vzdělání a jeho zdravotní náročností. Úplné znění ke dni 1. 9. 2020 je zpracováno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR pouze jako informativní materiál. Právně závazné znění vyplývá výhradně ze Sbírkky zákonů.

Z nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, tak vyplývá, že pro žáky se tělesným postižením (s omezením v oblasti hrubé a jemné motoriky) by nebylo vhodné doporučovat většinu učebních oborů. Problematické je zařazování žáků s tělesným postižením především do oborů, u kterých se předpokládá už během studia taková praktická činnost, při níž je při činnostech významná fyzická zátěž nebo potřeba přesnosti, obratnosti, kvalitního rozvoje jemné motoriky a koordinace pohybů. Fyzická práce v praktických oborech je součástí výuky a je i výstupem studia, nelze tedy zřejmě studenta z praktických činností osvobodit. Obory středního vzdělávání, při jejichž praktickém vykonávání jsou kladeny vysoké nároky na hrubou a jemnou motoriku, jsou pro zařazování žáků s tělesným postižením problematické. Konkrétní náplň oboru je třeba řešit vždy individuálně po seznámení se s obsahem praxe, profilem absolventa, se schopnostmi a dovednostmi konkrétního žáka a teprve následně v týmu řešit doporučení. Možnost studia na konkrétním oboru u jednotlivých žáků s tělesným postižením bývá individuálně podmíněná, a to nejen zdravotním stavem, dopadem diagnózy do požadovaných činností, ale i podmínkami v konkrétním učebním oboru, možnostmi úpravy prostředí. Je vhodné před zahájením studia využít možnost konzultací v týmu (žák, zákonní zástupci, lékař, vedení střední školy, speciální pedagog SPC, mistr odborného výcviku).

U žáků se zdravotním omezením z důvodu chronického onemocnění je omezení také velmi rozsáhlé. Pro ilustraci uvádíme číselné kódy, které omezují volbu povolání z důvodu chronických onemocnění:

7. Prognosticky závažná chronická onemocnění kůže a spojivek včetně onemocnění alergických, pokud a) při praktickém vyučování nelze vyloučit silné znečištění kůže nebo kontakt s alergizujícími látkami, b) nelze při praktickém vyučování vyloučit činnosti se zvířaty, c) při praktickém vyučování nelze vyloučit styk s potravinami a je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.

8. Prognosticky závažná chronická onemocnění dýchacích cest a plic včetně onemocnění alergických, pokud a) nelze při praktickém vyučování vyloučit dráždivé a alergizující látky, činnosti ve vysoce prašném prostředí, b) nelze při praktickém vyučování vyloučit činnosti se zvířaty, c) při praktickém vyučování nelze vyloučit styk s potravinami a je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2. Úplné znění ke dni 1.

9. 2020 je zpracováno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR pouze jako informativní materiál. Právně závazné znění vyplývá výhradně ze Sbírký zákonů.

9. Přecitlivělost na a) alergizující látky používané při praktickém vyučování, b) látky ropného původu v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.

10. Alergická onemocnění kůže, spojivek nebo dýchacích cest.

11. Prognosticky závažné nemoci srdce a oběhové soustavy vylučující středně velkou zátěž v případě, že je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.

12. Prognosticky závažné poruchy krvevotby (anémie apod.).

13. Krvácivé stavy.

14. Nemoci zažívací soustavy vyžadující dietní stravu a vylučující směnný nebo nepravidelný provoz.

15. Prognosticky závažné nemoci endokrinní a přeměny látek včetně diabetes mellitus.

16. Prognosticky závažné poruchy mechanismu imunity.

17. Prognosticky závažné chronické nemoci ledvin a močových cest.

18. Prognosticky závažné chronické nemoci jater (chronická hepatitis).

19. Prognosticky závažné a nekompenzované formy epilepsie a epileptických syndromů a kolapsové stavy. Týká se činností ve výškách, s motorovou mechanizací, s rotujícími stroji, nářadím nebo zařízením nebo činností, při kterých nelze vyloučit ohrožení zdraví a je nezbytné postupovat podle § 67 odst. 2 věta druhá školského zákona.

Žáci s chronickým onemocněním tedy také mají velmi omezenou možnost volby povolání v oborech zakončených získáním výučního listu, ale i v některých oborech zakončených maturitní zkouškou, které v rámci studia požadují absolvování praxí. Vždy při volbě oboru je tedy vhodné konzultovat s lékařem vhodnost výběru a teprve pak ve spolupráci se ŠPZ konzultovat se zvolenou školou vhodná podpůrná patření.

5 Statistická data týkající se vzdělávání žáků s tělesným postižením

Eva Čadová, Lucie Loutocká

5.1 Počty žáků s daným postižením (ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ)

Tělesné postižení	2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM
ZŠ	776	369	1145	770	382	1152	826	373	1199	807	261	1068	762	197	959	857	206	1063	909	207	1116
2. st. ZŠ	332	166	498	416	210	626	474	193	667	449	127	576	453	93	546	518	103	621	554	110	664
SŠ	384	239	623	390	229	619	405	217	622	409	177	586	355	122	477	396	138	534	391	143	534
Celkový počet všech žáků ZŠ	854137			880251			906188			926108			940928			952946			962348		
Celkový počet všech žáků SŠ	435528			427101			424832			421523			420805			423835			432905		
Poměr žáků s TP a žáků ZŠ v %	0,134053436			0,130871763			0,1323125			0,115321323			0,101920657			0,111548818			0,115966366		
Poměr žáků s TP a žáků SŠ v %	0,143044764			0,14493059			0,146410817			0,139019698			0,113354166			0,125992426			0,123352699		

Z uvedené tabulky vyplývá, že mezi léty 2014 a 2021 se počet žáků s tělesným postižením v základní škole nijak výrazně nezměnil, ale změnilo se rozložení mezi tělesným postižením a těžkým postižením. Žáků s těžkým tělesným postižením je ve školním roce 2020/2021 na ZŠ méně. Totéž platí i pro žáky ve středních školách – i zde je patrný úbytek žáků s těžkým tělesným postižením. Úbytek žáků s těžkým tělesným postižením je možné vysvětlit tím, že obecně přibývá žáků se souběžným postižením více vadami a ti jsou vykazováni ve statistických přehledech jako žáci s kombinovaným postižením.

5.2 Způsoby zaškolení (spec. školy, běžné školy)

Tělesné postižení ZŠ	2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM
Běžná třída	626	301	927	622	304	926	655	306	961	698	221	919	731	181	912	808	173	981	855	182	1037
Speciální třída	150	68	218	148	78	226	171	67	238	146	43	189	79	30	109	85	37	122	86	28	114

V základních školách se projevuje integrační trend. Ve sledovaném období přibýlo v běžných třídách více než 100 žáků, ve speciálních třídách je jich o přibližně 100 méně. Vykázané rozdíly je možné zdůvodnit opět možnou kombinací zdravotního postižení. Klesající počty žáků s těžkým tělesným postižením v běžných i speciálních třídách ve sledovaném období lze vysvětlit vykazováním těchto žáků v kategorii souběžného postižení více vadami (u žáků s těžkým tělesným postižením bývá diagnostikováno častěji i MP).

Tělesné postižení SŠ	2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM	P	TP	CEL-KEM
Běžná třída	187	125	312	183	124	307	210	118	328	219	92	311	223	62	285	243	70	313	238	67	305
Speciální třída	197	114	311	207	105	312	195	99	294	190	85	275	132	60	192	153	68	221	153	76	229

Ve středním vzdělávání je zařazen v běžných školách v uvedených obdobích zhruba stejný počet žáků s tělesným postižením, což však neplatí u žáků s těžkým tělesným postižením. Jejich vzdělávání je velmi obtížně zvládnutelné v podmínkách tzv. běžných tříd středních škol. Počty žáků s těžkým tělesným postižením však klesají i na tzv. paragrafových školách, což lze vysvětlit souběžným postižením více vadami a vykazováním žáků v jiných kategoriích.

5.3 Počty žáků podle stupňů podpory

Stupeň podpůrných opatření	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
1	26	9	6	6
2	97	150	142	130
3	399	614	684	722
4	117	158	206	226
5	12	18	26	33
Celkem	651	949	1064	1117

Podle využívaných stupňů PO je možné sledovat pokles žáků vykazovaných v prvním stupni podpory a naopak výrazný nárůst žáků s TP zejména v nejvyužívanějších stupních podpůrných opatření, tj. ve druhém a především ve třetím, kdy od školního roku 2017/2018 došlo téměř ke zdvojnásobení využití třetího stupně podpory. Nárůst je z tabulky patrný i u využití čtvrtého a pátého stupně.

6 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením pohledem výchovných poradců základních a středních škol (výsledky dotazníkového šetření)

Eva Čadová

Celkem vyplnilo dotazník: 66 respondentů.

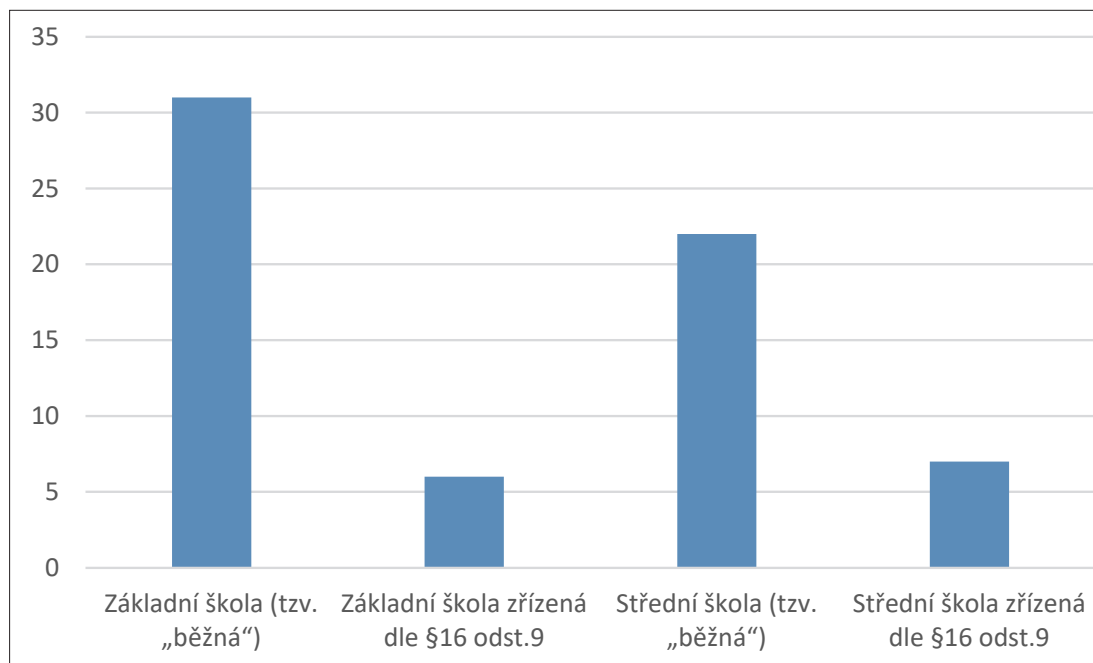
Dotazník byl rozeslán do škol prostřednictvím SPC pro TP v době lockdownu a on-line výuky kvůli epidemii covidu-19. Domníváme se, že tyto skutečnosti ovlivnily množství škol, které byly ochotny odpovědět.

1. Vyberte druh a stupeň školy, za kterou dotazník vyplňujete.

Tabulka 6.1 Druh a stupeň školy

	n	%
Základní škola (tzv. běžná)	31	46,97
Střední škola (tzv. běžná)	6	9,09
Střední škola zřízená dle § 16 odst. 9	22	33,33
Základní škola zřízená dle § 16 odst. 9	7	10,61

Graf 6.1 Druh a stupeň školy

Zhruba 47 % odpovědí (31 respondentů) přišlo z tzv. běžných základních škol, což je pro analýzu a následnou metodiku důležité. Předpokládáme, že právě v těchto školách mají pedagogové menší, nebo dokonce žádné zkušenosti s KP pro žáky s tělesným postižením.

2. Dotazník vyplňuji z pozice:

Tabulka 6.2 Pracovní pozice

pozice	n	%
výchovný poradce	49	74,24
školní speciální pedagog	2	3,03
školní psycholog	4	6,06
třídní učitel	1	1,52
učitel vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (platí pro základní školy)	0	0
jiné	10	15,15

Z uvedených dat je zřejmé, že na většině škol se kariérovému poradenství u žáků s tělesným postižením věnuje výchovný poradce, případně speciální pedagog nebo školní psycholog. Z odpovědí „jiné“ vyplynulo, že na některých středních školách funguje pozice „kariérový poradce“. Ve třech případech vyplnil dotazník ředitel nebo zástupce ředitele školy.

3. Vzděláváte Vy sám/sama letos či v uplynulých třech letech ve Vaší škole žáka s tělesným postižením?

Tabulka 6.3 Vzdělávání žáků s tělesným postižením v posledních 3 letech

	n	%
ANO	50	75,76
NE	16	24,24

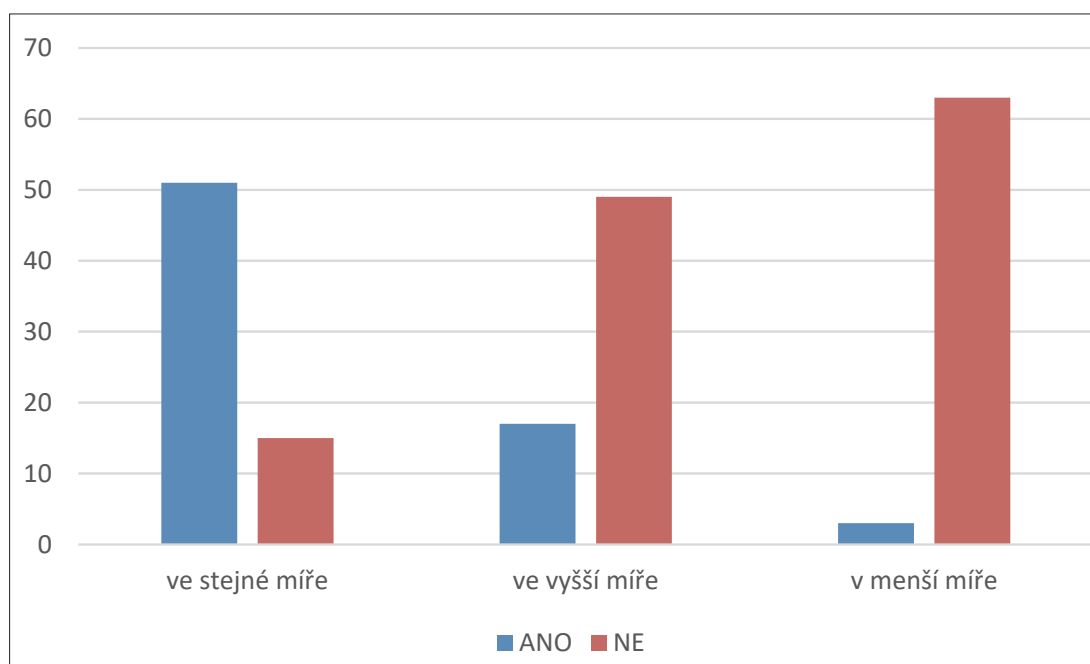
Z data uvedených v tabulce vyplývá, že 16 z 66 respondentů (osobně) v letošním roce nevzdělává ani uplynulých 3 letech nevzdělávalo žáka s tělesným postižením. Vzhledem k tomu, že byl dotazník distribuován prostřednictvím SPC pro TP, domníváme se, že žák s TP byl nebo je vzděláván ve škole, která tento dotazník vyplnila.

4. Služby kariérového poradenství poskytujete žákům s tělesným postižením (vyberte jednu z nabízených tří možností, v případě výběru odpovědi b) nebo c) uveďte slovní komentář):

Tabulka 6.4 Míra poskytování služeb kariérového poradenství žákům s tělesným postižením

Varianty	ANO		NE	
	n	%	n	%
ve stejné míře	51	77,27	15	22,73
ve vyšší míře	17	25,76	49	74,24
v menší míře	3	4,55	63	95,45

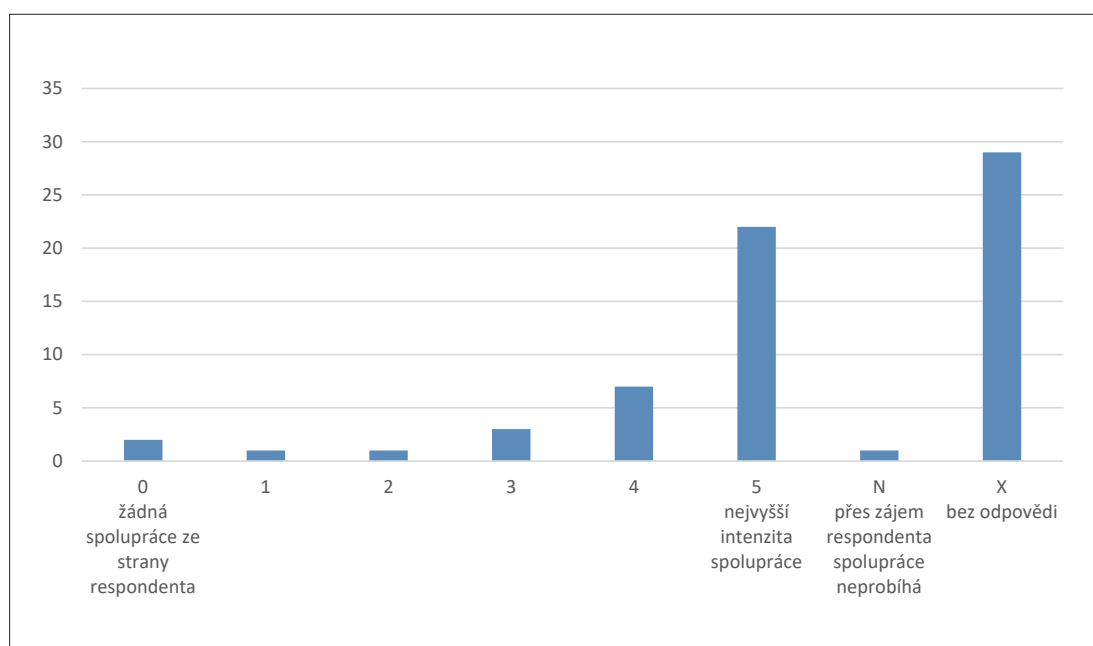
Graf 6.2 Míra poskytování služeb kariérového poradenství žákům s tělesným postižením

Více než 77 % respondentů odpovědělo, že se ve školách poskytuje kariérové poradenství žákům s tělesným postižením stále ve stejné míře, 25 % z nich dokonce uvádí, že poskytují poradenství k volbě povolání ve větším rozsahu. V komentářích nejčastěji učitelé zmiňují, že nabízejí více konzultací, snaží se pomoci s výběrem správné školy, předávají informace o budoucích možnostech studia či zaměstnání a pokoušejí se vyhledat i specifické možnosti pro konkrétního jedince. Učitelé více konzultují s rodiči a rovněž se zástupci oborů, upozorňují na možnosti výběru školy a oboru v souvislosti se zdravotním stavem. S každým žákem a jeho zákonnými zástupci se snaží individuálně posoudit jeho možnosti a potřeby pro další uplatnění a ke kariérovému poradenství u žáků s tělesným postižením přistupují s vyšší mírou individualismu a také s větším taktem. V mnoha případech zmiňovali učitelé i spolupráci se SPC. Pedagogové ze středních škol uváděli, že u nich probíhá povinná školní praxe, pro kterou hledají i chráněné dílny, které mohou rozšířit možnosti dalšího uplatnění žáků s tělesným postižením. Výchovní poradci některých středních škol zmiňovali i spolupráci s konkrétními vysokými školami, která má za cíl ověřit, zda jsou schopni poskytnout podpůrná opatření pro dané postižení.

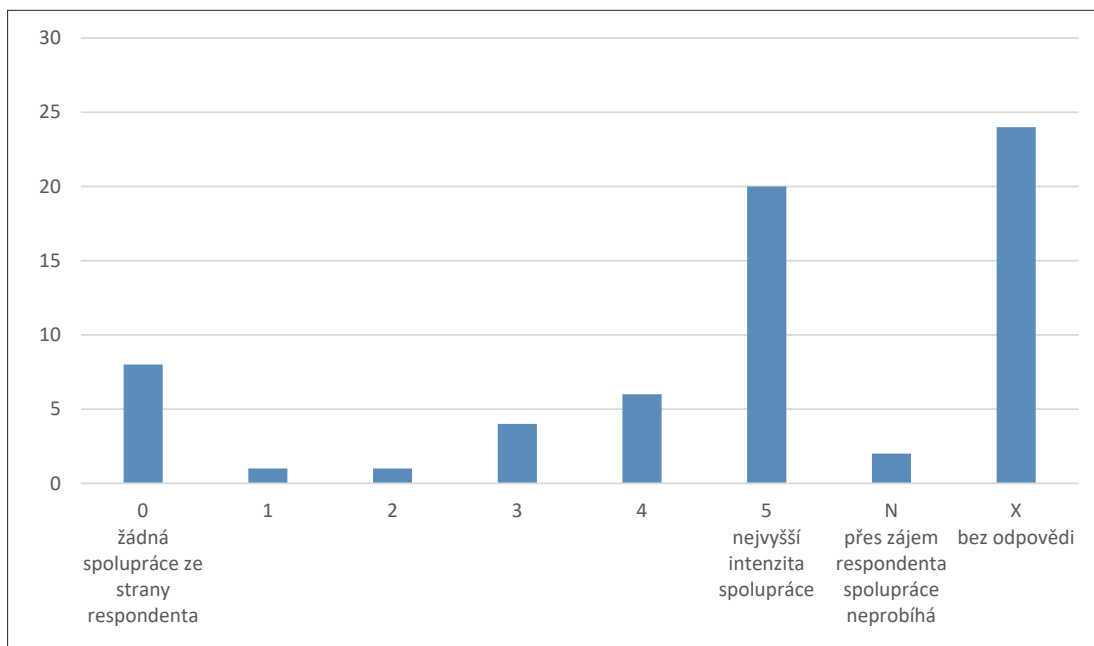
5. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s pracovníky školy, se kterými při kariérovém poradenství pro žáky s tělesným postižením spolupracujete. Hodnocení pozice, kterou zastáváte Vy, vynechejte.

Graf 6.3 Intenzita spolupráce s výchovným poradcem

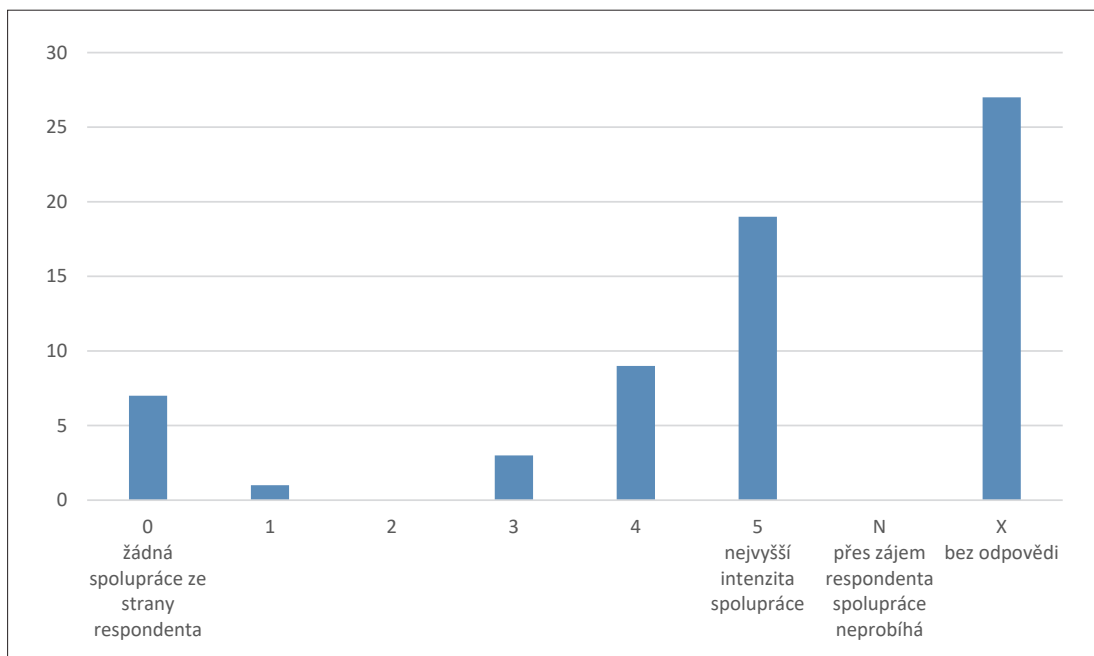
Z dostupných dat jsme zjistili, že dotazník vyplňovali především výchovní poradci, a proto je míra vykazované spolupráce respondentů u této otázky (sami výchovní poradci) nízká.

Graf 6.4 Intenzita spolupráce se školním speciálním pedagogem

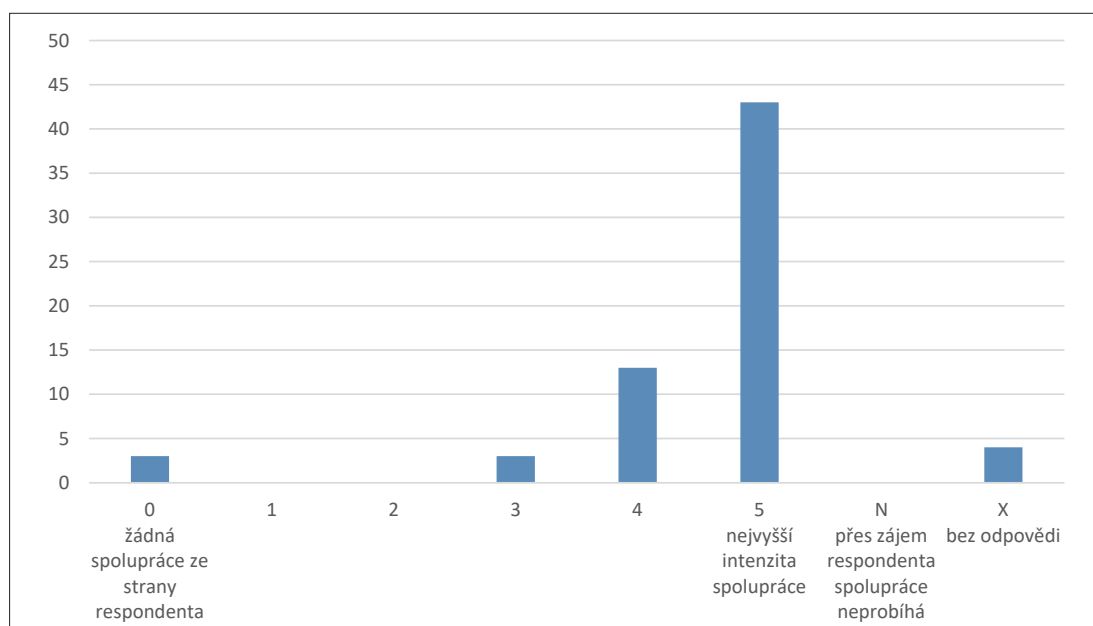
Do grafu se promítlo zjištění, že v běžných školách často speciální pedagog chybí, a proto je více než třetina dotazníků k této otázce bez odpovědi. Z jedné třetiny odpovědí je možné vyčíst, že intenzita spolupráce se speciálním pedagogem je velmi intenzivní. V ostatních případech se odpovědi různí, což je možné vyložit tak, že v případě kariérového poradenství se postupuje individuálně podle potřeb jednotlivých žáků.

Graf 6.5 Intenzita spolupráce se školním psychologem

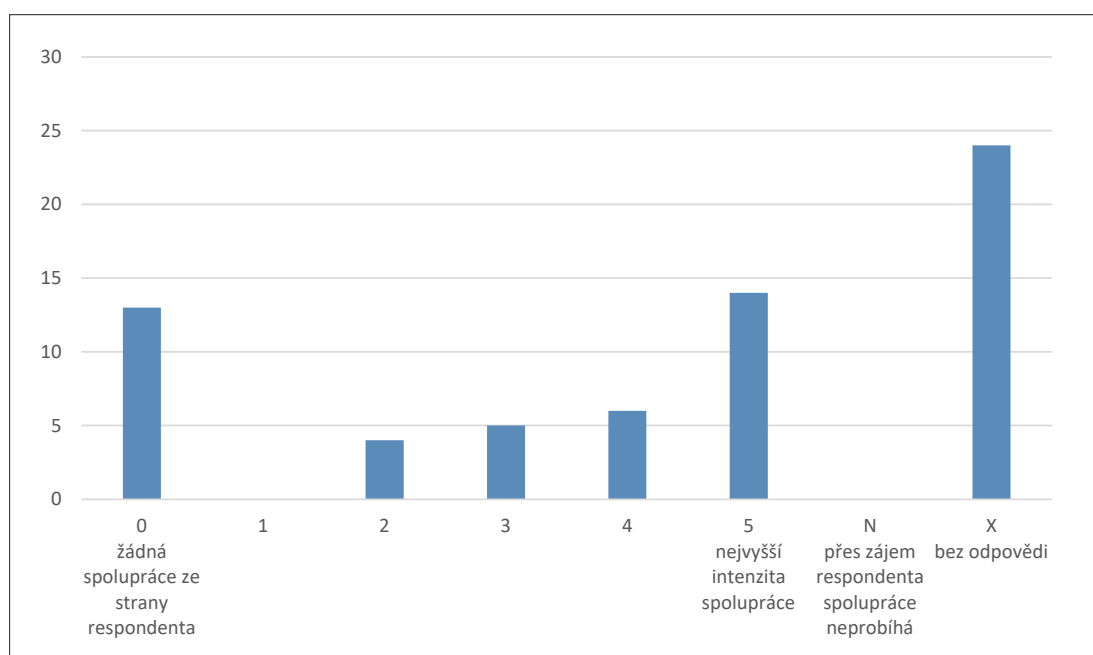
Odpovědi na tuto otázku jsou velmi podobné, jako odpovědi na předcházející otázku. Ve školách, kde jsou školní psychologové členy týmu, se tito podílejí podle svých možností i na kariérovém poradenství žáků s TP.

Graf 6.6 Intenzita spolupráce s třídním učitelem

Třídní učitel je nejlepším zdrojem informací o žákových schopnostech, dovednostech a vlastnostech, které žák může uplatnit při volbě dalšího studia či povolání. Za dobu, kterou žák ve škole tráví, má možnost jej nejlépe poznat. Podle odpovědí jsou třídní učitelé členy týmu a podílejí se na KP žáků s TP ve velké míře.

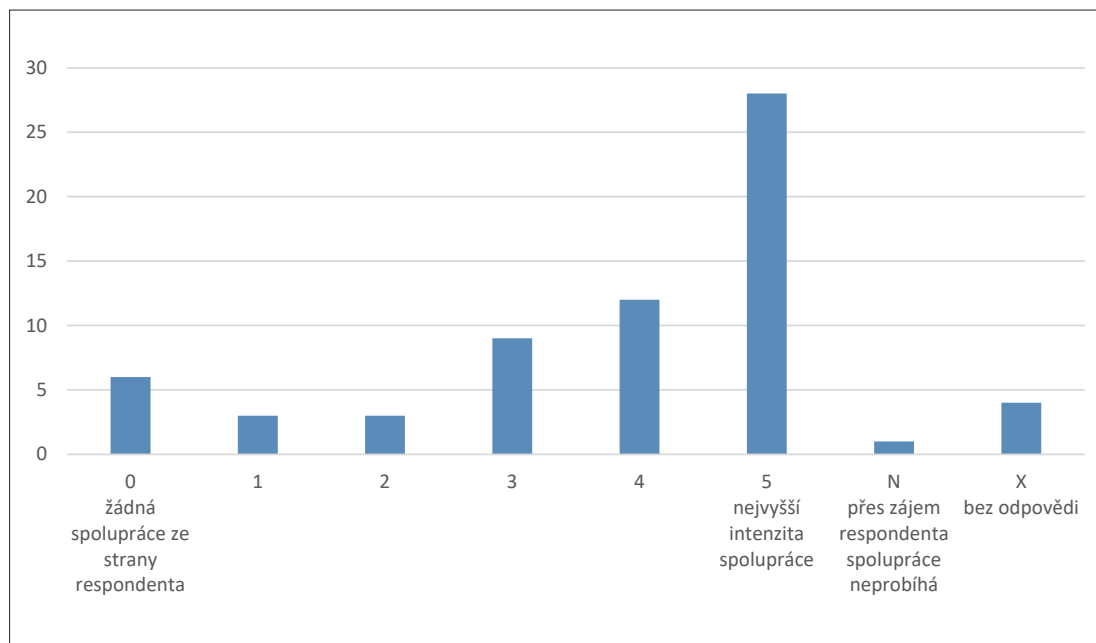
Graf 6.7 Intenzita spolupráce s učitelem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce

Z odpovědí je patrné, že pedagog, který je ve škole odpovědný za KP u žáků, využívá spolupráce s učitelem zmiňované oblasti podle potřeb, není to systémové řešení ve všech případech. Podle dalších odpovědí je však možné předpokládat, že na všech školách se řeší KP v týmu. Kromě zmiňovaných funkcí respondenti ještě uváděli, že spolupracují s vedením školy, ostatními vyučujícími, s asistenty pedagoga, vyučujícími předmětů podle profilace žáka aj.

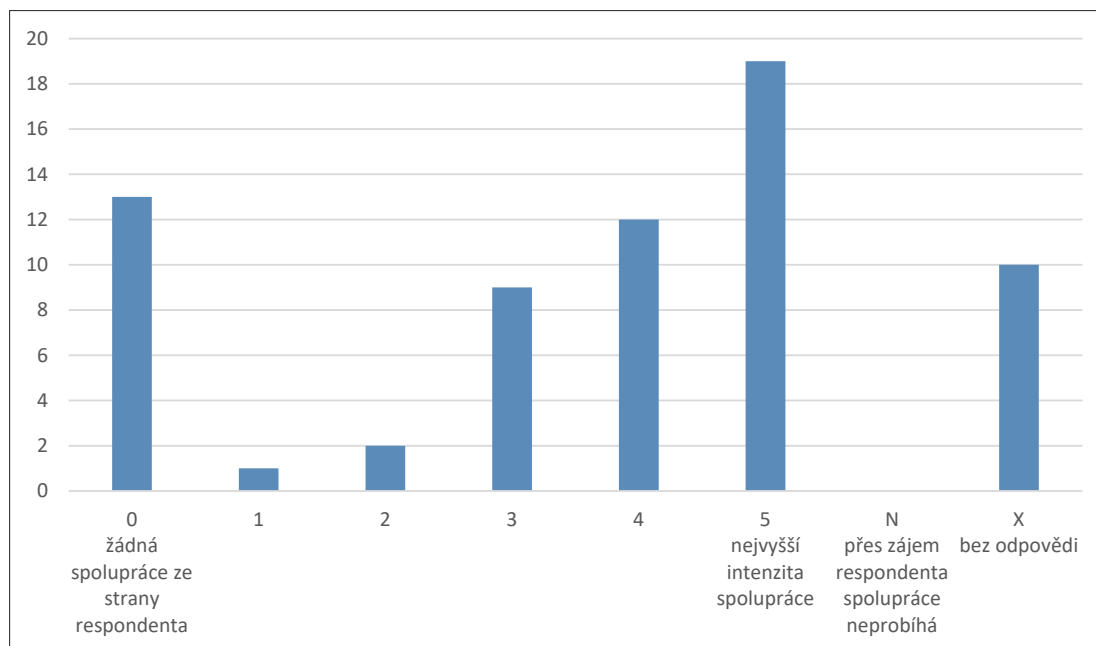
6. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = pracovníci přes můj zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) zhodnoťte míru intenzity spolupráce s institucemi v rámci kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením mimo školu.

Graf 6.8 Intenzita spolupráce s SPC pro žáky s tělesným postižením

Z odpovědí respondentů je patrné, že odborní pracovníci SPC se podílejí na KP žáků-klientů s tělesným postižením. Pouze 9 % odpovídajících pedagogů neudává žádnou spolupráci s SPC a naopak téměř 50 % uvádí velmi intenzivní spolupráci.

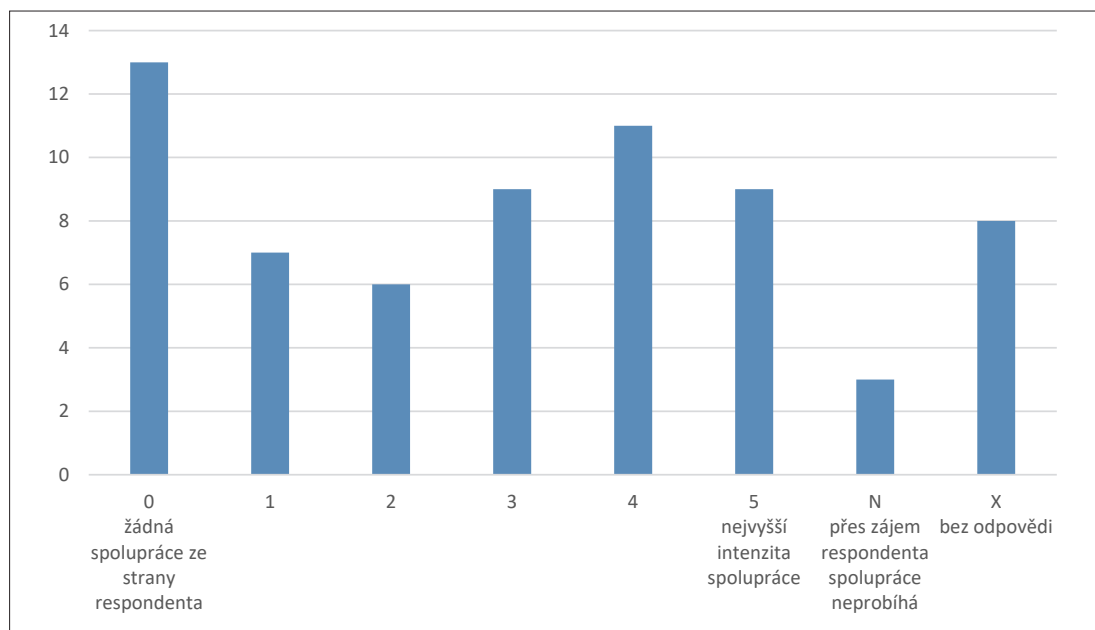
Graf 6.9 Intenzita spolupráce s PPP

PPP prezentují vyšetření k volbě povolání především u intaktní populace, takže běžné školy v otázce KP s poradnami úzce spolupracují a mají většinou zavedený systém

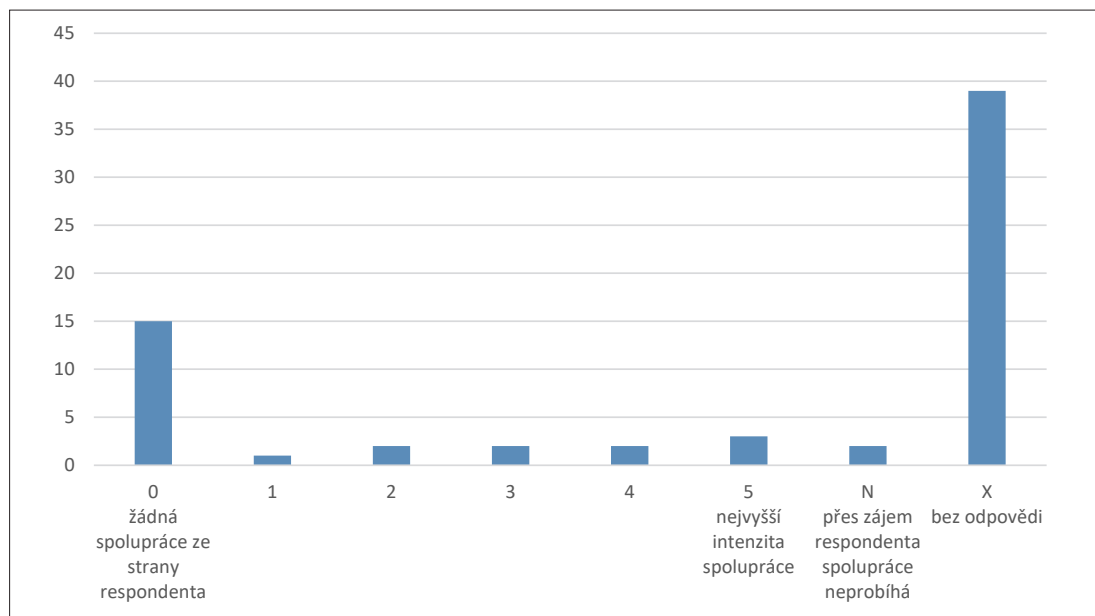
spolupráce v různých formách s PPP. Téměř polovina respondentů uvádí, že v rámci KP i u žáků s tělesným postižením s nějakou mírou intenzity s poradnami spolupracují.

Graf 6.10 Intenzita spolupráce s úřadem práce (IPS)

Z grafu lze vyčíst, že existují velké rozdíly ve spolupráci a její míře. Možnosti spolupráce škol s úřady práce bývají závislé jednak na aktivitě IPS v jednotlivých krajích, ale i na ochotě spolupracovat na straně škol samotných.

Graf 6.11 Intenzita spolupráce s místní organizací podílející se na kariérovém poradenství pro tělesně postižené

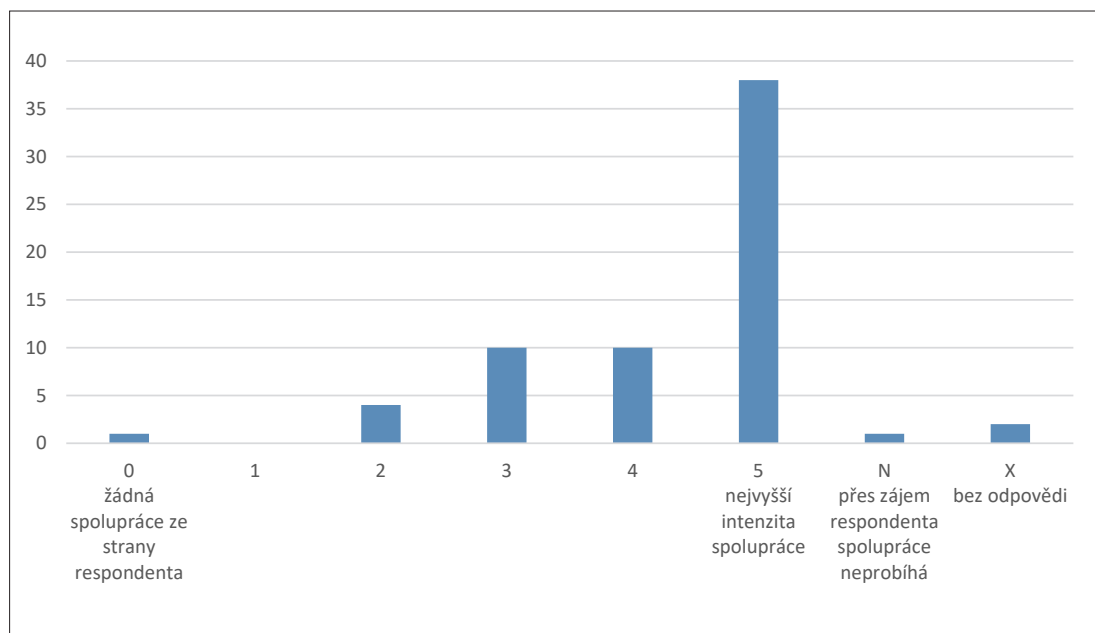

Ze všech dotazovaných respondentů celkem 80 % na otázku spolupráce s místními organizacemi neodpovědělo a 10 % uvedlo, že s jinými organizacemi nespolupracují. Ostatní uváděli sporadicky spolupráci se střediskem Teiresias, D.R.A.K. Liberec, Ligou

vozičkářů, organizací Člověk v tísni a Agapo, případně s firmami zaměstnávajícími osoby se zdravotním postižením (např. Ergotep, Filipa).

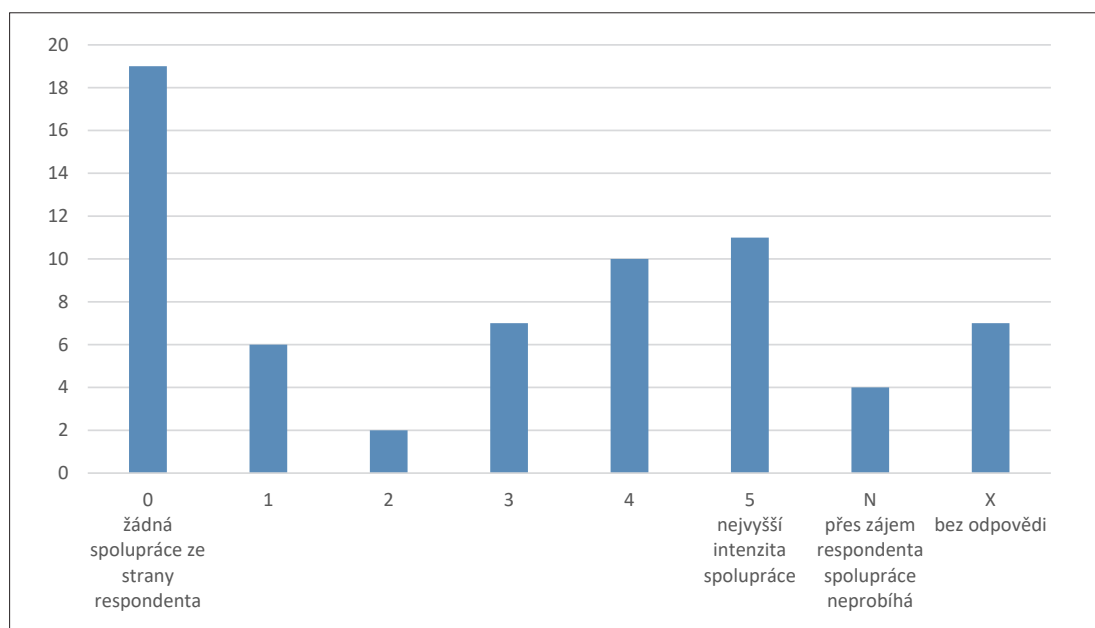
7. Na škále 0–5 (0 = spolupráce z naší strany neprobíhá, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu využívání dané formy spolupráce školy s rodiči žáka s tělesným postižením v oblasti kariérového poradenství.

Graf 6.12 Intenzita spolupráce s rodiči formou individuálních konzultací

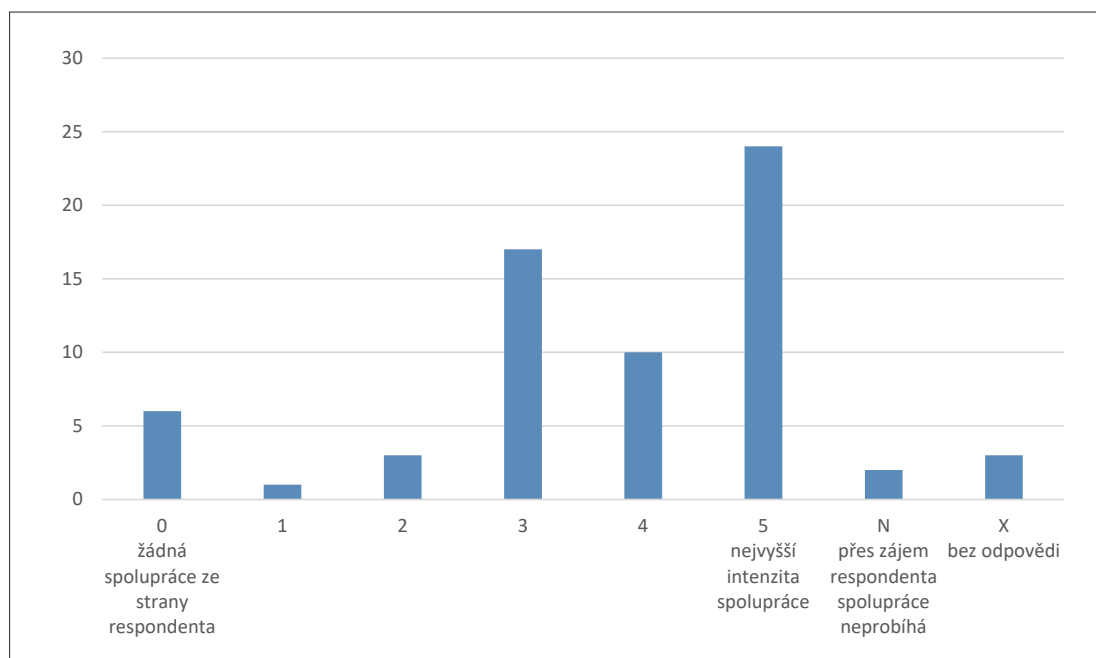
Formu individuálních konzultací jako preferovanou uvádělo přes 90 % respondentů. Pouze 2 % respondentů uvádějí, že spolupráce formou konzultací neprobíhá, u 3 % zůstala otázka nezodpovězena.

Graf 6.13 Intenzita spolupráce s rodiči formou skupinových informačních schůzek

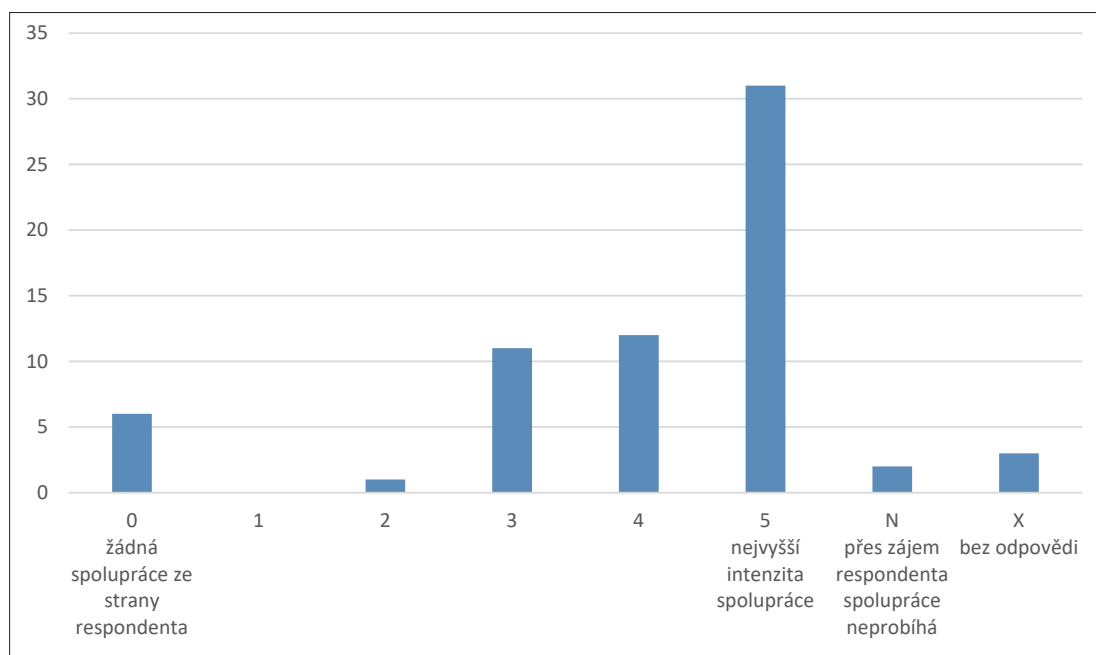
Skupinové informační schůzky jsou formou spolupráce, která se kombinuje ještě s ostatními formami, zejména s individuálními konzultacemi. Skupinové informační schůzky probíhají pouze v některých školách (93 % respondentů uvedlo, že schůzky neprobíhají, a 10 % respondentů na tuto otázku neodpovědělo).

Graf 6.14 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání informačních letáků

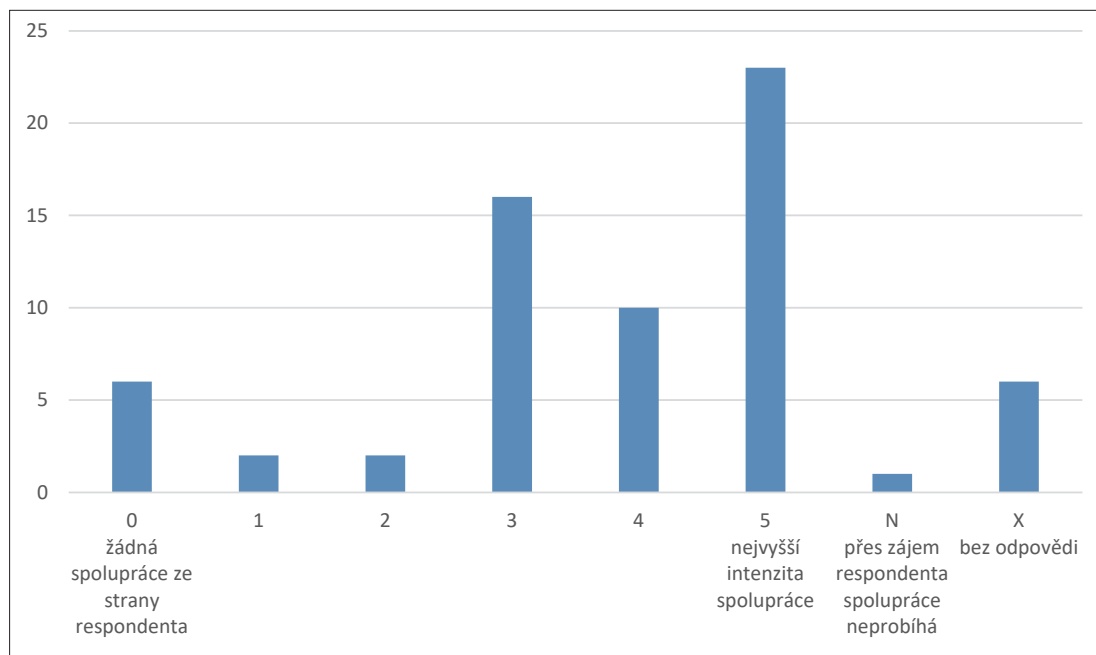
Kromě konzultací téměř ve všech případech předávají školy rodičům informační letáky.

Graf 6.15 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání odkazů na internet

Elektronické zdroje informací z oblasti KP se také velmi využívají.

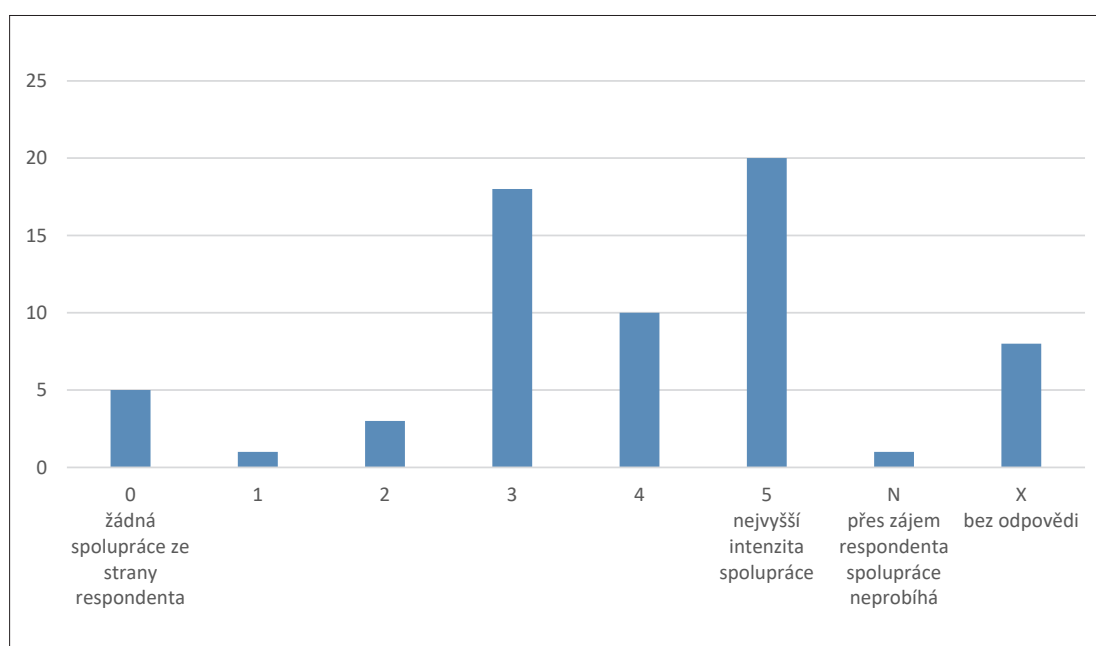
Graf 6.16 Intenzita spolupráce s rodiči formou předání kontaktů na odborná pracoviště

Ze škol rodiče dostávali kromě obecných informací i kontakty na odborná pracoviště (především poradenská, ale i kontakty na úřady práce).

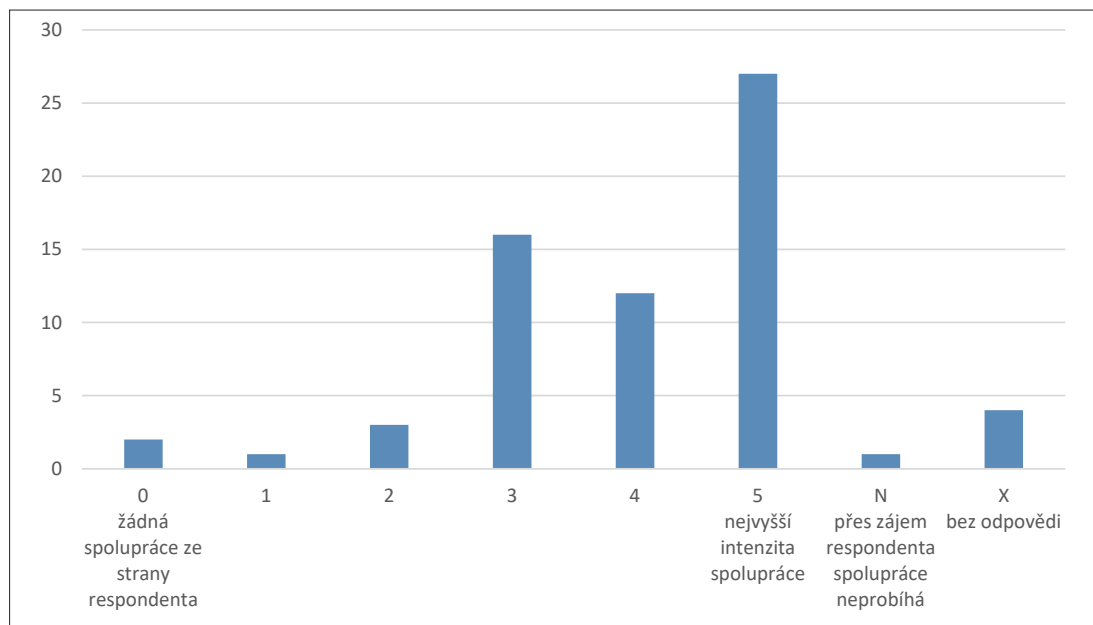
8. Na škále 0–5 (0 = na tuto oblast není spolupráce zaměřená, 5 = spolupráce je velmi intenzivní, N = zákonní zástupci přes náš zájem v této oblasti nespolupracují, X = bez odpovědi) uveďte intenzitu spolupráce se zákonnými zástupci žáků s tělesným postižením v oblasti kariérového poradenství v jednotlivých oblastech.

Graf 6.17 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování a konzultaci výstupů z diagnostiky studijních předpokladů a pracovního potenciálu žáka

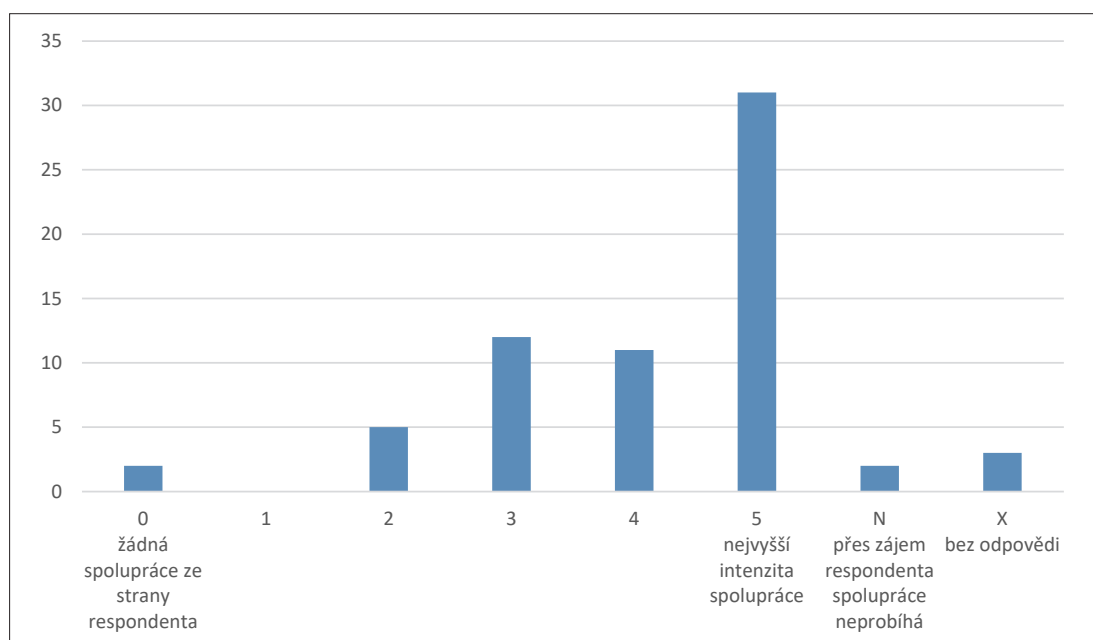
Z uvedeného grafu se dá vyčíst, že spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování výstupů z diagnostiky studijních předpokladů většinou funguje. Nelze však zdůvodnit, proč v některých jednotlivých případech neprobíhá (jak uvedlo 7 % respondentů).

Graf 6.18 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o studijních oborech vhodných pro žáka s TP

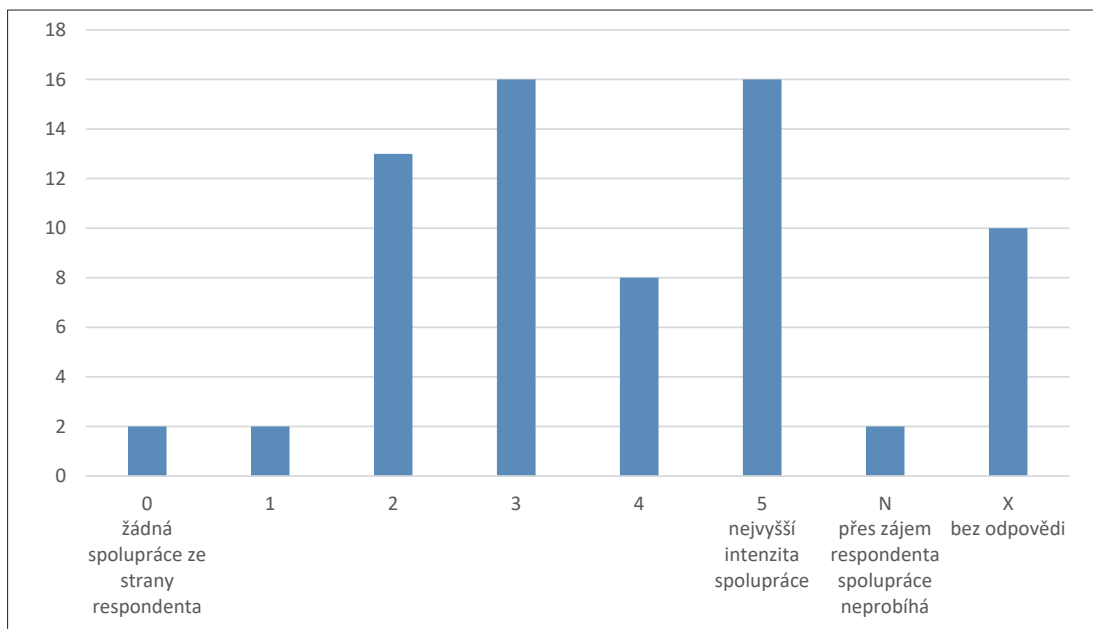
Spolupráce v oblasti poskytování informací o studijních oborech probíhá téměř u všech klientů. Rozdíly v intenzitě mohou být způsobeny odlišnou mírou zkušeností respondentů se vzděláváním žáků s TP.

Graf 6.19 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o nabídce škol (nabízené obory, dny otevřených dveří atd.) nebo zaměstnavatelů

Z pohledu oslovených pedagogů je spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o nabídce škol intenzivní.

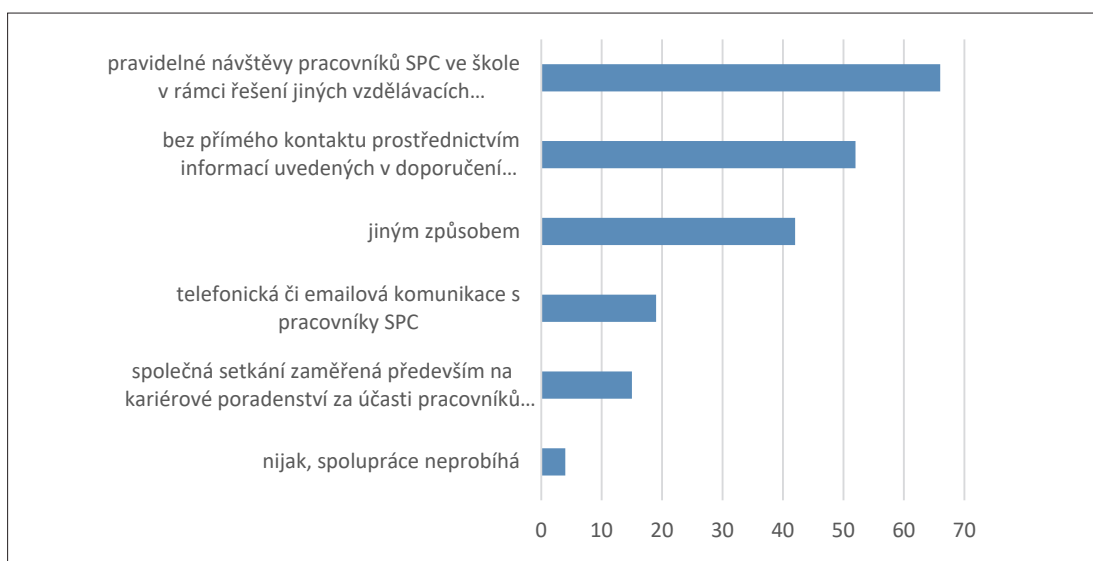
Graf 6.20 Intenzita spolupráce se zákonnými zástupci v oblasti poskytování informací o službách zaměřených na kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením

Z odpovědí vyplývá, že stejně intenzivní je i spolupráce v oblasti poskytování informací o službách kariérového poradenství pro žáky s TP, třebaže 15 % respondentů na otázku neodpovědělo.

9. Vyberte a seřadte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce s pracovníky speciálně-pedagogického centra (SPC) v oblasti kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením. Vybrané položky seřadte podle četnosti využívání (na prvním místě uveďte nejčastěji využívanou formu).

Graf 6.21 Shrnutí forem spolupráce s pracovníky SPC pro tělesně postižené

Z grafu je patrné, že i přes omezení způsobená distanční výukou a lockdownem jsou SPC pro žáky s TP většinou v kontaktu se svými klienty a plní své funkce i v oblasti KP. Na prvním místě jsou uvedeny pravidelné návštěvy pracovníků SPC ve školách, což je jednoznačně nejvíce preferovaná forma spolupráce.

10. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou VHODNÉ pro žáka s tělesným postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Odpovědi na tuto otázku jsou velmi různorodé. Někteří respondenti jmenovali „tradiční studijní obory“ pro jedince s tělesným postižením, kteří mají problémy především v oblasti jemné i hrubé motoriky – obchodní akademie, management, lycea, veřejnosprávní činnost, informační technologie, sociální práce, knihovnictví, cizí jazyky... Z učebních oborů respondenti uváděli obory, které lze studovat na školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením – praktická škola, obchodní škola, sociální činnost, bižuterní práce, knihařské práce, administrativní práce, zahradnické práce a textilní výroba.

Některé odpovědi zmiňovaly intenzivní vyhledávání vhodných oborů v místě bydliště podle individuálních možností konkrétního žáka, které se odvíjejí od druhu a stupně postižení. Zmíněno bylo i nařízení vlády č. 211/2010 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším vzdělávání, kde jsou u každého oboru uvedeny požadavky na zdravotní způsobilost. Právě zde lze najít informace, které především u učebních oborů vylučují omezení jemné, případně hrubé motoriky. Respondentům se tato otázka jevila příliš všeobecná a v komentářích uváděli, že ke kariérovému poradenství této skupiny žáků nelze takto přistupovat. Kariérové poradenství je velice individuální poradenství založené na míře tělesného postižení a vhodnost oborů závisí na dopadech TP do možností žáka. Je těžké vyjmenovat obory, které by vyhovovaly jakémukoliv TP. Nedá se paušalizovat. Důležité je vzít v úvahu veškeré potřeby a specifika žáka s TP nejen v současné situaci, ale i jeho možnosti do budoucna – prognózu zdravotního stavu. Velkou roli u výběru konkrétního oboru a zaměření studijních oborů hraje i trend střední školy (potažmo budoucího zaměstnavatele) v přístupu k žákům s TP – ochota/neochota i dopravní dostupnost.

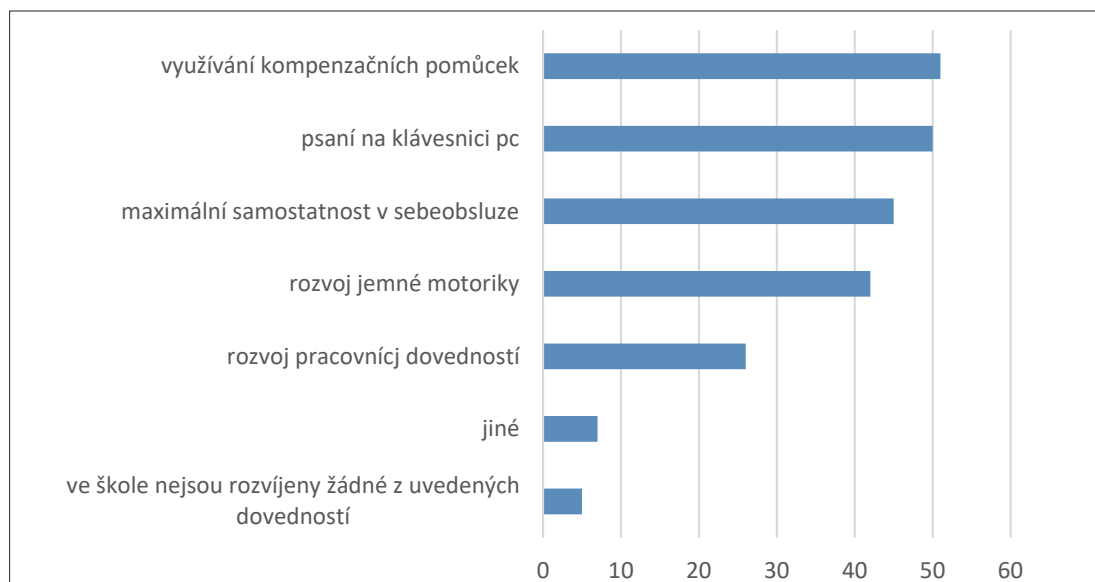
11. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou NEVHODNÉ pro žáka s tělesným postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

V odpovědích na tuto otázku se opět respondenti neshodují. Nejčastěji uvádějí, že záleží na typu a míře postižení. Jako nevhodné jsou zmiňovány především obory vyžadující fyzickou zdatnost, dobrou hrubou i jemnou motoriku, učební obory, u nichž by se handicap projevoval v náplni práce, technické obory vyžadující přímou práci v běžném provozu. Mezi nejčastěji zmiňované patří obory zaměřené na manuální práce, terénní práce, práce se stroji a zařízeními, zdravotnictví, zednické práce, malířské a natěračské práce, automontážní práce, práce se dřevem a kovem, ale i obor kuchař-číšník. Zmiňovány byly i obory s nároky na rychlost provedených prací a úkolů.

Dá se tedy říci, že ani nevhodné obory nelze jednoznačně určit, vždy závisí na typu a rozsahu postižení. Důležité je vzít v úvahu veškeré potřeby a specifika žáka s TP nejen v současné situaci, ale i jeho možnosti do budoucna – prognózu zdravotního stavu.

12. Uvedte, které specifické dovednosti u žáků s tělesným postižením ve Vaší škole cíleně rozvíjíte (např. prostřednictvím předmětu speciálně pedagogické péče).

Graf 6.22 Specifické dovednosti, které jsou u žáků s tělesným postižením cíleně rozvíjeny

Většina oslovených respondentů uvedla, že ve škole rozvíjejí v největší míře schopnost využívání kompenzačních pomůcek a psaní na klávesnici. To lze považovat za velmi vhodné. Hned za těmito dovednostmi je rozvoj samostatnosti jemné motoriky a v menší míře i rozvoj pracovních dovedností. Naštěstí pouze v minimálním počtu odpovědí se objevilo, že nerozvíjejí žádné uvedené specifické dovednosti, tedy ani samostatnost v sebeobsluze. V odpovědi „jiné“ je zmiňován i rozvoj kognice a komunikace

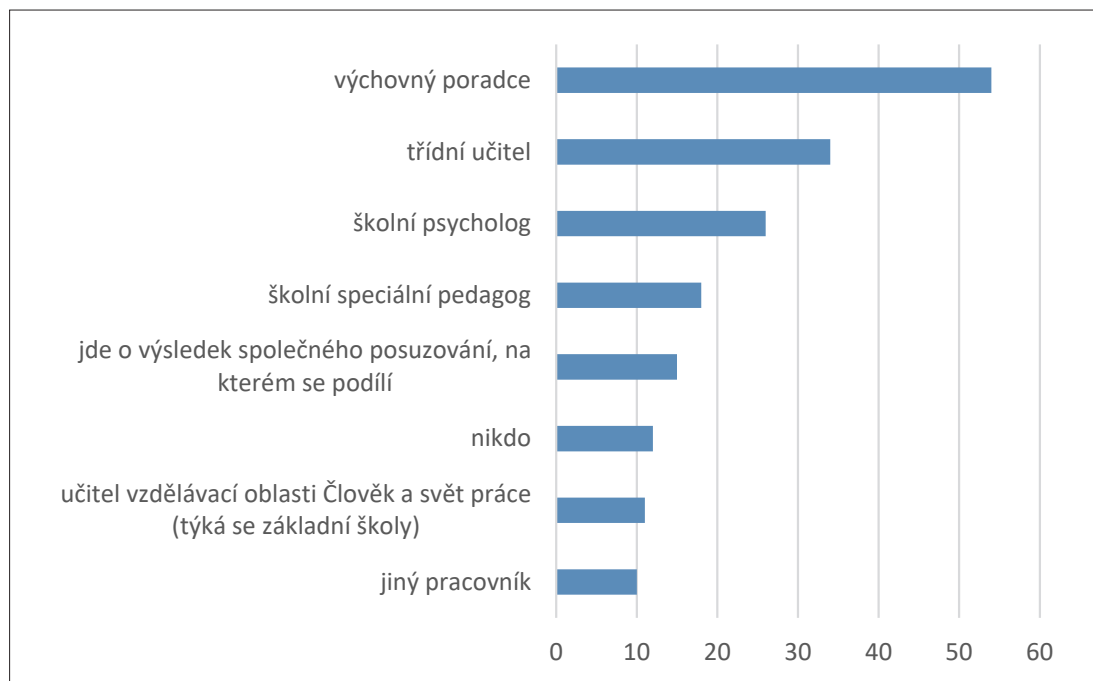
13. Ve kterém ročníku Vaší školy u žáků s tělesným postižením začínáte systematicky s kariérovým poradenstvím?

V základní škole uvádějí respondenti systematické poradenství na 2. stupni školy už od šestého ročníku, které zintenzivní v 8. – 9. ročníku, především v rámci předmětu předmět Člověk a svět práce, který se přímo zaměřuje na kariérové poradenství. Někteří dotazovaní zmiňovali i práci s žáky na prvním stupni, která by měla směřovat k budoucí volbě povolání.

Ve středním vzdělávání se respondenti neshodují. Někteří uvádějí, že kariérové poradenství probíhá po celou dobu studia, na některých středních školách začínají až od druhého, případně třetího ročníku. Pravděpodobně záleží i na tom, zda se jedná o střední odbornou školu nebo školu všeobecného zaměření (gymnázium).

14. Kdo se ve Vaší škole zabývá diagnostikou studijních předpokladů u žáka s tělesným postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

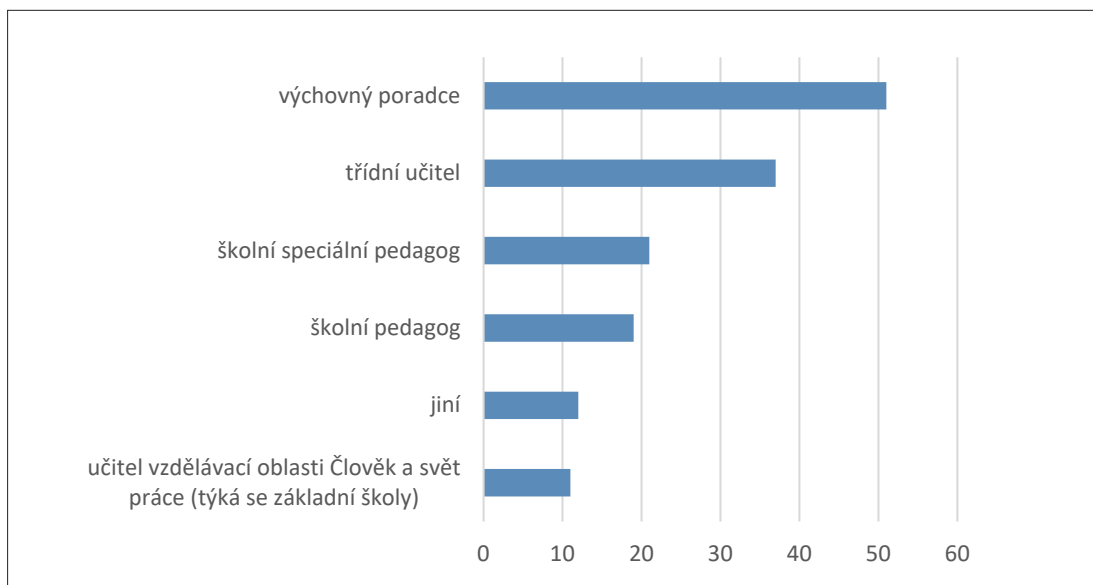
Graf 6.23 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají diagnostikou studijních předpokladů žáka s tělesným postižením

Podle odpovědí lze usuzovat, že se na diagnostice studijních předpokladů žáka s TP ve školách podílí tým pedagogů vedený výchovným poradcem školy. Součástí tohoto týmu je především třídní učitel, školní psycholog a speciální pedagog. Zajímavá je odpověď „nikdo“. Takové odpovědi navozují dojem, že snad nejsou ve škole diagnostikovány studijní předpoklady žáka vůbec. V odpovědi „jiný pracovník“ jsou uvedeny profese jako: kariérový poradce, vedení školy, asistent pedagoga a učitel odborného výcviku.

15. Kdo se ve Vaší škole zabývá posuzováním pracovního potenciálu žáka s tělesným postižením? Uveďte maximálně 3 pracovní pozice a seřadte je podle intenzity jejich zapojení od nejintenzivnější míry zapojení.

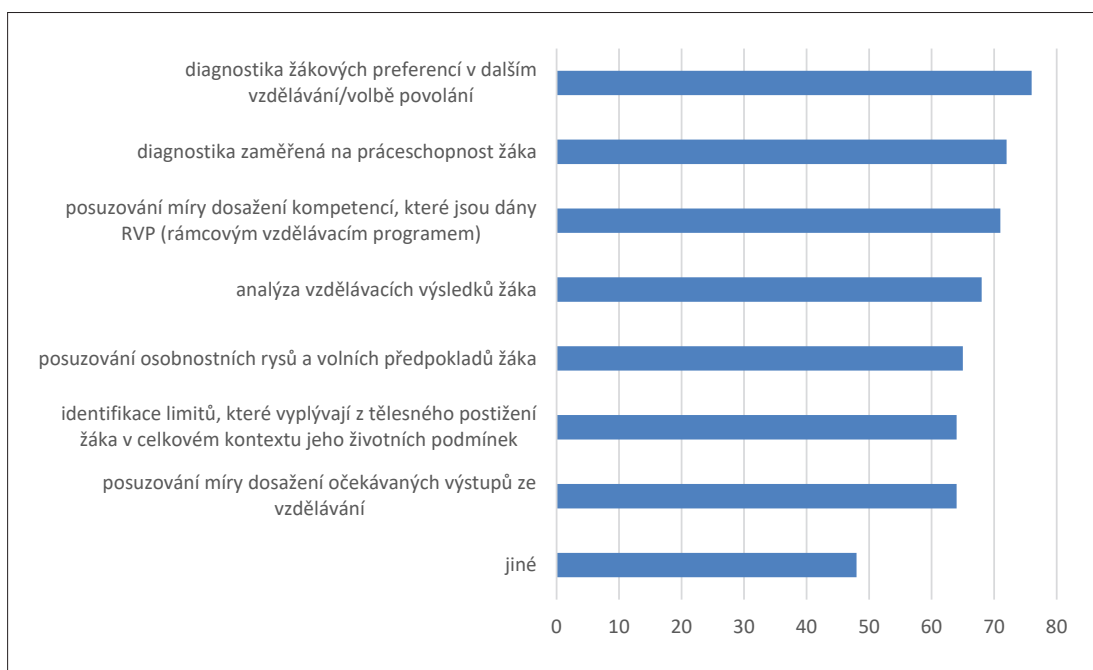
Graf 6.24 Shrnutí pracovních pozic, které se ve škole zabývají posuzováním pracovního potenciálu žáka s tělesným postižením

Při posuzování pracovního potenciálu žáka je opět podle odpovědí významná činnost výchovného poradce, do jehož týmu patří především třídní učitel a školní speciální pedagog. V odpovědi „jiný pracovník“ jsou uvedeni učitelé odborných předmětů, učitel odborného výcviku, asistent pedagoga, vedení školy, kariérový poradce a v jednom případě i konzultant tranzitního programu.

- 16. Jakým způsobem probíhá diagnostika v oblasti kariérového poradenství u žáka s tělesným postižením? Seřadte podle významu, který podle Vás jednotlivé způsoby diagnostiky v dané oblasti kariérového poradenství mají, a to tak, že na prvním místě uveďte ten nejvýznamnější.**

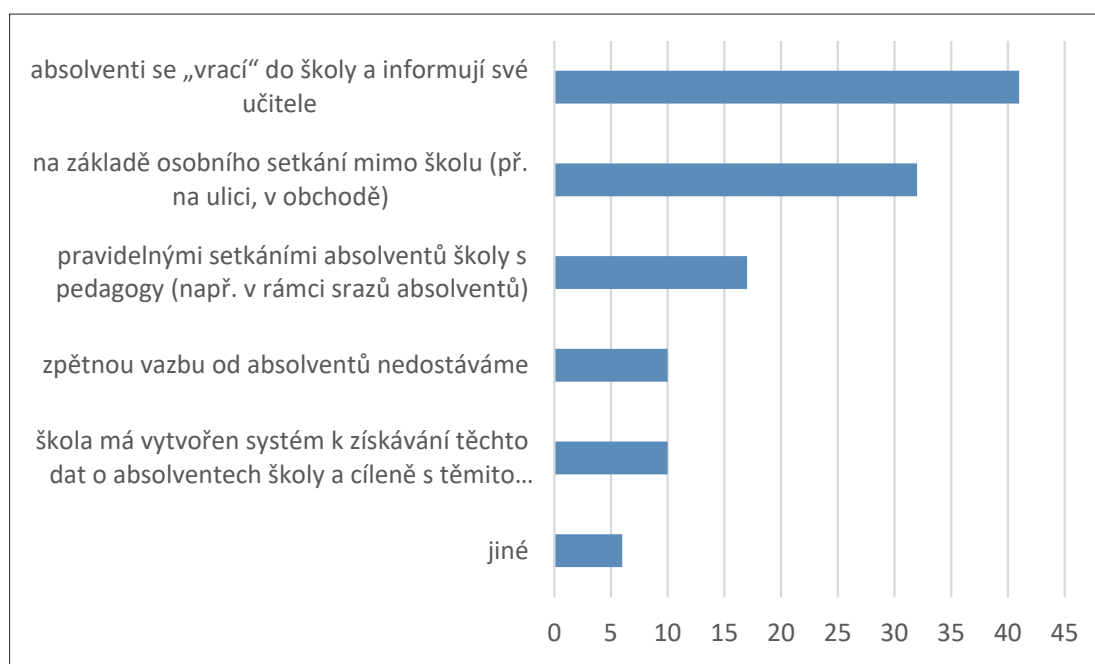
Graf 6.25 Shrnutí způsobů diagnostiky v oblasti kariérového poradenství

Z odpovědí je zřejmé, že školy využívají různé způsoby diagnostiky v oblasti KP. Způsoby diagnostiky se pak kombinují podle potřeby. Jako nejdůležitější respondenti uvádějí diagnostiku žákových preferencí v dalším vzdělávání, diagnostiku zaměřenou na průběžnost žáka a posuzování míry dosažených kompetencí, které jsou dány RVP. V kategorii jiné se objevila i analýza rozhovorů se žákem a jeho rodinou a také portfolio, ve kterém se zhodnotí proces, vývoj jednotlivého žáka s tělesným postižením.

17. Jakým způsobem dostáváte od absolventů Vaší školy s tělesným postižením zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání, případně o pracovním uplatnění?

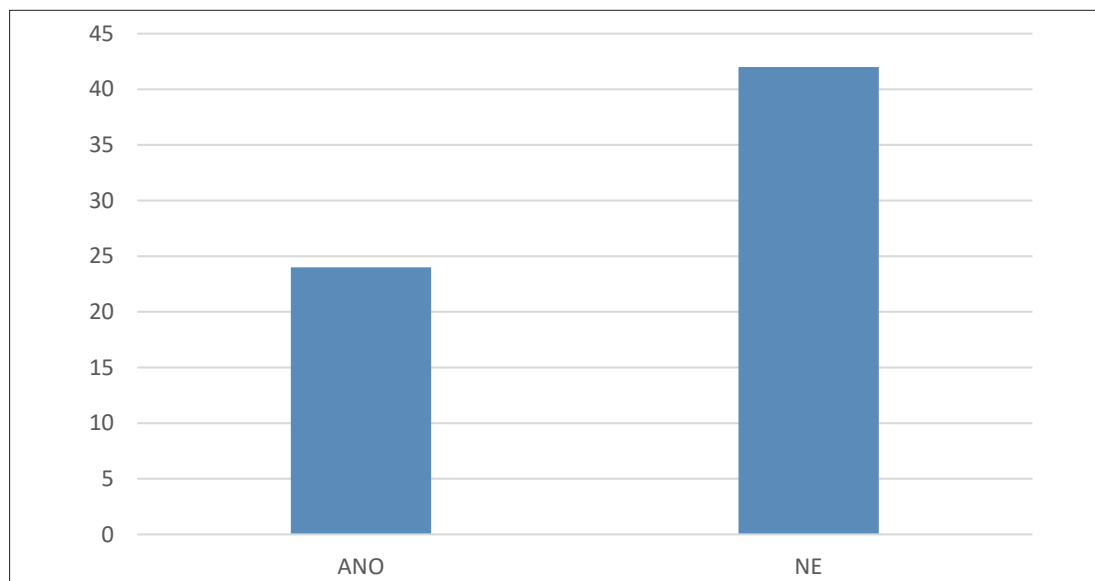
Graf 6.26 Způsoby získávání zpětné vazby od absolventů s tělesným postižením

Jak je z odpovědí zřejmé, nejčastěji školy získávají zpětnou vazbu od absolventů tak, že se tito absolventi do škol vrací a v rámci návštěvy informují pedagogy o tom, kde a jak studují nebo pracují. Menší počet škol pořádá pravidelná setkání s absolventy, ale jen několik škol má vytvořený systém pro zpětnou vazbu – informace o uplatnění svých absolventů. Jedná se o školy střední odborné, které zajímá uplatnění absolventů v oboru. Základní školy tyto informace cíleně nevidují.

18. Domníváte se, že máte dostatek kompetencí k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením? Pokud ANO, uveďte, kde jste tyto kompetence získal/a a jakým způsobem.

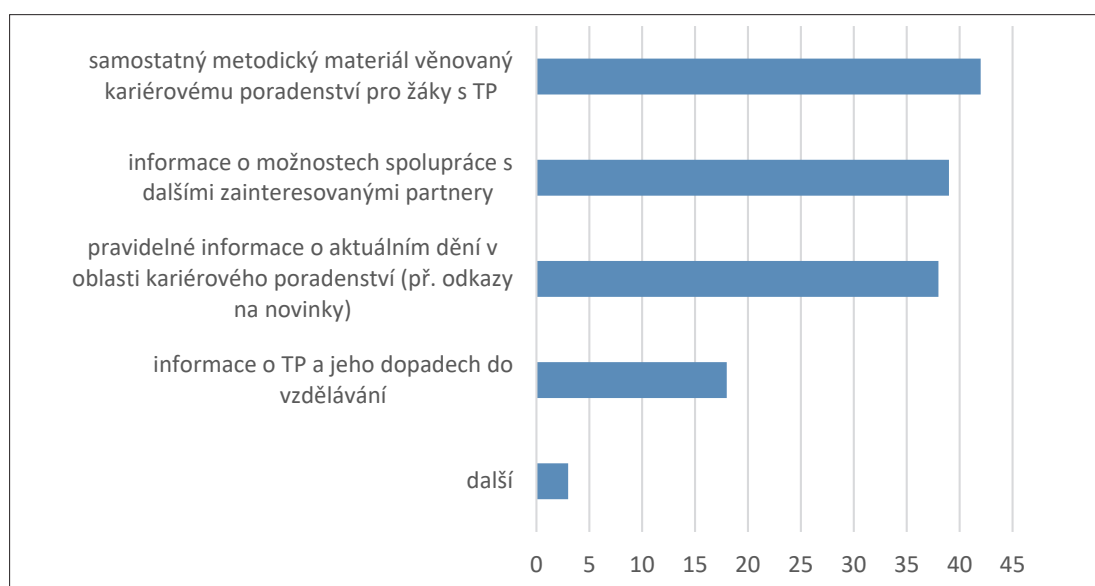
Graf 6.27 Kompetence k poskytování kvalitního kariérového poradenství žákům s tělesným postižením

Většina oslovených pedagogů uvádí, že nemá dostatek kompetencí k poskytování kvalitního KP žákům s TP. Ti, kteří uvedli, že cítí kompetentní, uvádějí jako zdroje informací studium speciální pedagogiky, výchovného poradenství, e-learningové studium kariérového poradenství, ale také léta praxe, samostudium, vyhledávání informací na internetu, z odborné literatury, účast na seminářích, sdílení zkušeností s kolegy z jiných škol a v mnoha případech i konzultace s odbornými pracovníky SPC pro žáky s TP.

19. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti?

Graf 6.28 Informace ke zkvalitnění kompetencí v oblasti poskytování služeb kariérového poradenství žákům s tělesným postižením

Naprostá většina oslovených pedagogů by uvítala samostatný metodický materiál ke kariérovému poradenství žáků s TP, v němž by mohli najít například i možnosti a formy spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery. V odpovědích je zdůrazněno, že v metodice je třeba uvést i informace např. z úřadu práce či středních škol o tom, co mohou aktuálně nabídnout žákům s TP.

20. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterými byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s tělesným postižením.

Nelze popsat zcela přesně a souhrnně nějaký jednotný názor nebo postoj, v němž by se všichni shodli. Respondenti se shodli na tom, že kariérové poradenství je v současnosti poměrně na vzestupu. Prozatím však pouze v obecné podobě, pro žáky bez potíží. Jeho zaměření na žáky se SVP je zatím minimální či žádné.

Oslovení pedagogové vyjádřili uspokojení nad tím, že přibývají organizace zabývající se pracovním uplatněním TP. Uvádějí, že současná doba nepřeje příliš tomu, aby mohli s žáky dostatečně probírat jejich možnosti. Převládá názor, že kariérovému poradenství pro žáky s TP se nevěnuje dostatečná pozornost. Jedním z důvodů je podle respondentů i to, že zainteresované osoby – učitelé, výchovní poradci aj. – nemají dostatek informací.

V odpovědích se objevily i názory, že společnost nabízí velmi málo možností dalšího studia pro žáky s TP a ještě méně pro žáky v kombinaci TP – MP. Když se rodiče dotazují, co dál, mohou jim nabídnout jen velmi omezené možnosti

Shoda panuje i na tom, že je důležité pracovat s žákem i zákonnými zástupci na podpoře a rozvoji sebeobsluhy žáka s TP, důležité je vést jej k samostatnosti, posilovat jeho sebedůvěru a sebevědomí tak, aby dokázal například zvládat i odloučení od rodiny (internát) a rozšířily se tak jeho možnosti.

Zaznamenali jsme i odpověď, že školám chybí informace o firmách, které jsou ochotné vytvořit pracovní místo nebo zaměstnat absolventa s TP, i organizacích, které se zabývají například tranzitními programy pro TP, případně informace o chráněných pracovištích.

Zajímavá je myšlenka vytvoření portálu firem, které by nabízely zdarma praxi pro tělesně postižené žáky

7 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením pohledem poradenských pracovníků SPC (výsledky dotazníkového šetření)

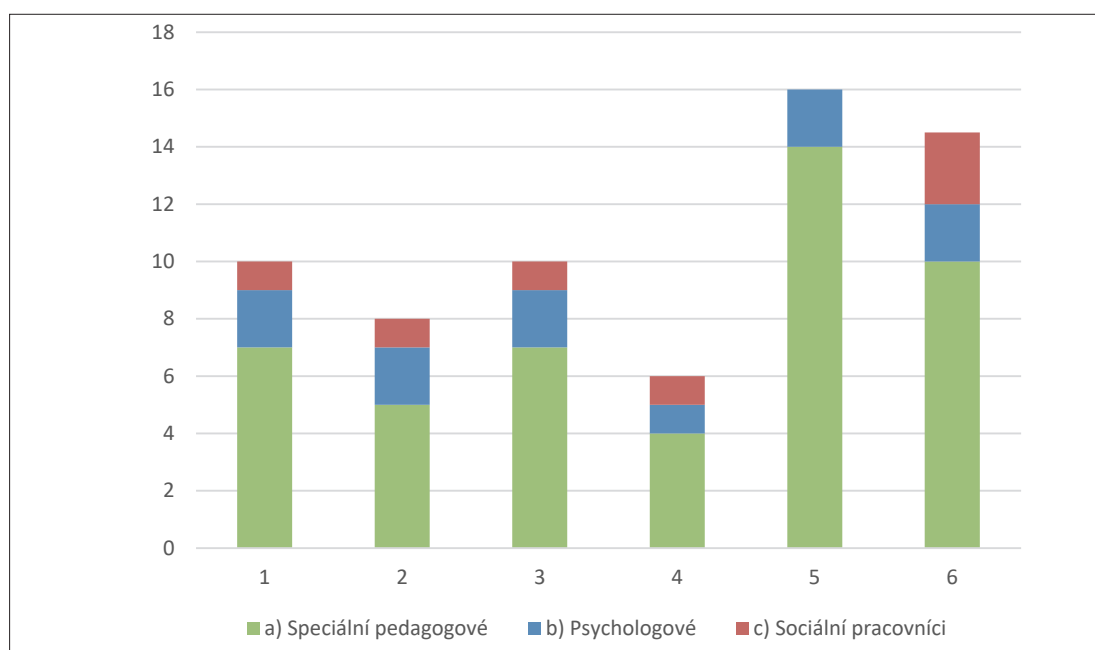
Eva Čadová, Martin Sadílek

Celkem vyplnilo dotazník: 6 respondentů.

Příčiny nízkého počtu odpovědí lze spatřovat v tom, že speciálněpedagogických center pro žáky s tělesným postižením je historicky málo. Dříve byla zřizována při školách pro žáky s TP a ty nikdy nebyly v každém kraji. V některých krajích jsou SPC různých zaměření sloučena do jednoho zařízení, a je tedy možné, že odpovídal jeden pracovník za celé zařízení. Někde je SPC sloučeno s PPP (Olomouc). Odpovědi pak mohly být zařazeny například k MP (Vysočina). Dalším důvodem malého počtu odpovědí může být i to, že dotazník byl rozeslán v době tvrdého lockdownu kvůli epidemii covidu-19.

1. Uveďte počet odborných pracovníků ve Vašem SPC.

Graf 7.1 Odborní pracovníci v SPC

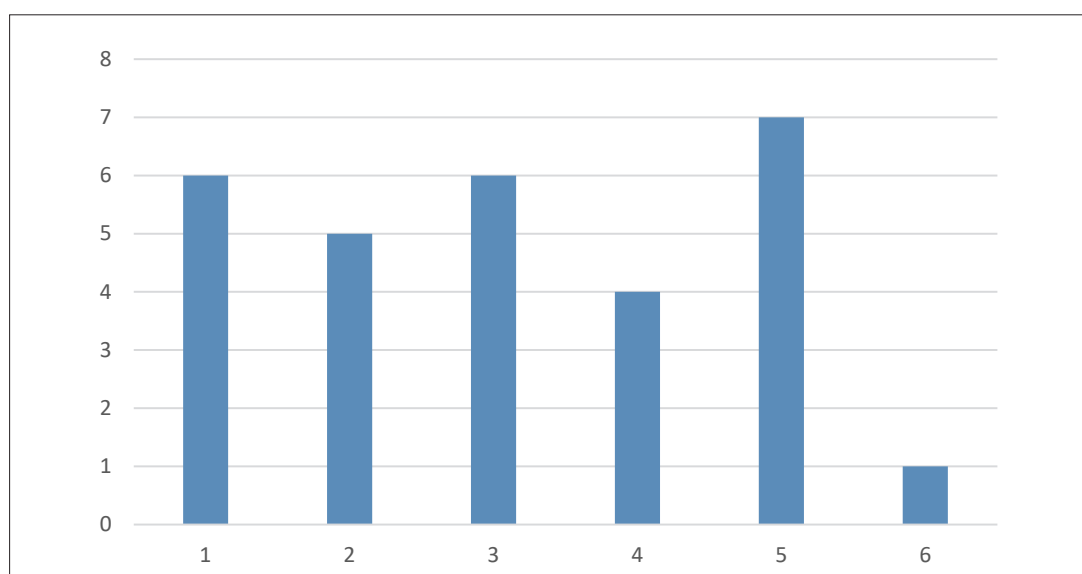
Z grafu vyplývá, že v SPC pro žáky s TP, co se týká počtu pracovníků, výrazně převládají speciální pedagogové nad ostatními profesemi (téměř 73 %). Psychologové jsou ve SPC zastoupeni v mnohem menším počtu (tvoří 17 % odborných pracovníků). V ještě menší míře jsou zastoupeni sociální pracovníci. Jedno z oslovených pracovišť sociálního pracovníka nemá ve svém týmu vůbec.

2. Uveďte, kdo se ve Vašem SPC zabývá kariérovým poradenstvím.

Z odpovědí na otázku je zřejmé, že kariérovým poradenstvím se v SPC nezabývá vyčleněný odborný pracovník, ale oblast kariérového poradenství (volbu dalšího studia a následného povolání) řeší jak speciální pedagog, tak psycholog většinou v týmu. V některých případech je nutné do týmu povolat i odborné pracovníky SPC jiného zaměření – to především v situaci pokud volbu povolání ovlivňuje i přidružené postižení. Informace pro rodiče žáků a kontakty na školy a další organizace poskytuje rodičům sociální pracovník, který je také součástí týmu.

3. Uveďte, jakou důležitost přikládáte ve Vaší instituci kariérovému poradenství – například ve srovnání s ostatními činnostmi realizovanými ve vašem ŠPZ (0 = není důležité, 1 = málo důležité, 7 = velmi důležité).

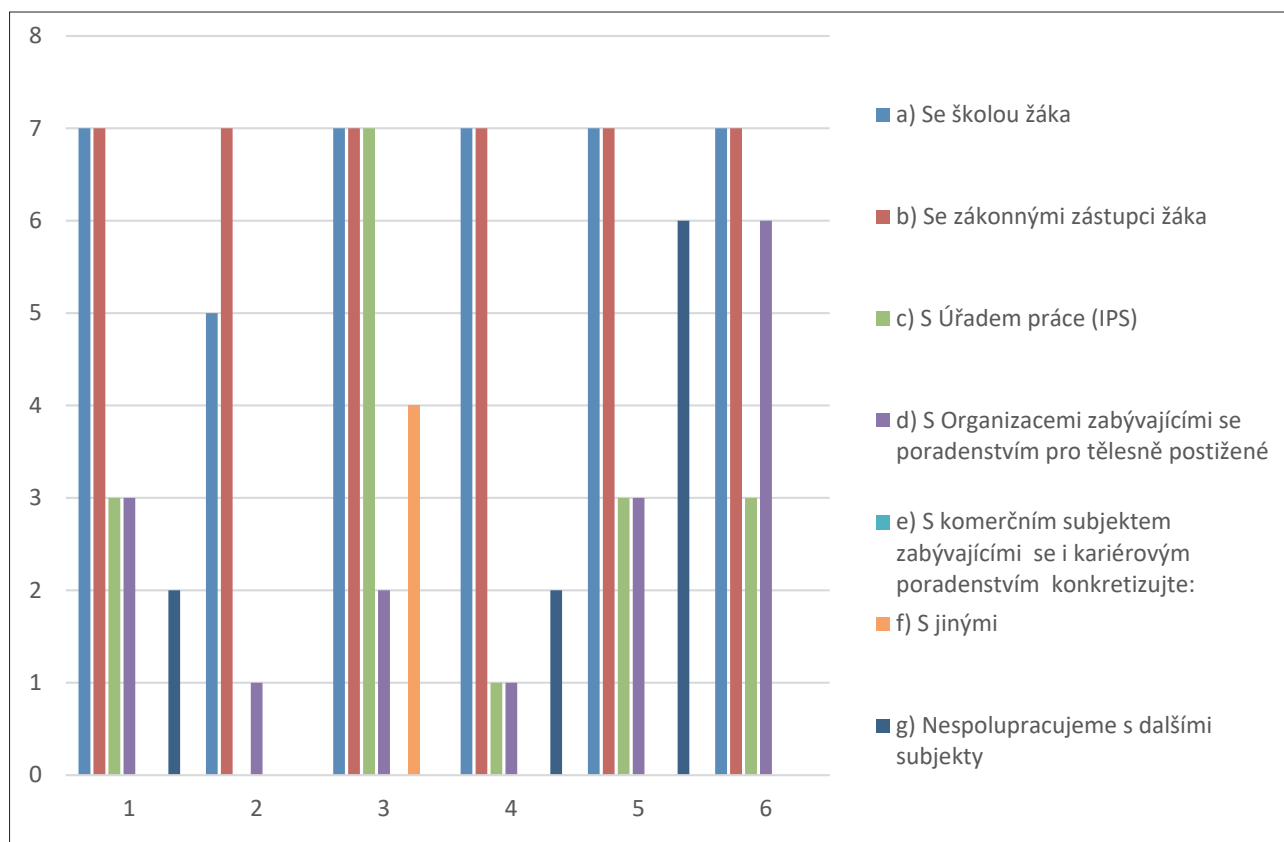
Graf 7.2 Důležitost přikládána kariérovému poradenství

Z odpovědí na tuto otázku lze vyčíst, že kariérovému poradenství na pracovištích SPC pro TP není přikládána stejná důležitost. Kariérové poradenství neznamená pouze výběr vhodné školy pro další vzdělávání. Je třeba jej chápat jako cestu, která vede k optimálnímu posílení sebevědomí klienta a k rozvoji specifických dovedností. Optimální volba povolání a úspěšné absolvování zvoleného oboru by mohlo být chápáno jako vyústění práce SPC pro žáky s TP. Pravděpodobně z podobných myšlenek vycházejí kolegové, kteří považují KP za velmi důležité.

4. V oblasti kariérového poradenství spolupracujeme – uveďte míru spolupráce (0 = není důležité, 1 = málo důležité, 7 = velmi důležité):

Graf 7.3 Míra spolupráce

Na první pohled je zřejmé, že všechna SPC, která vyplnila dotazník, spolupracují v rámci kariérového poradenství se školami, v nichž se jejich klient vzdělává, a samozřejmě se zákonnými zástupci klientů. Téměř všechna oslovená SPC spolupracují různou formou s úřady práce a některé i s organizacemi, které se zabývají poradenstvím pro tělesně postižené. V kategorii „jiné“ je zmiňována spolupráce především s lékaři.

5. V rámci diagnostiky kariérového poradenství v našem zařízení zjišťujeme:

Tab. 7.1 Zajištění diagnostiky kariérového poradenství prostřednictvím vybraných možností (n = 6)

	RČ	AČ
úroveň studijních předpokladů	100,00 %	6
úroveň pracovního potenciálu	83,33 %	5
osobnostní rysy a zájmy žáka	100,00 %	6
limity dané postižením žáka vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru	100,00 %	6
limity dané postižením žáka vzhledem k možnému pracovnímu uplatnění	66,66 %	4
dostupnost vhodné školy	100,00 %	6
pracovní příležitosti vhodné pro žáka	66,66 %	4
pracovní příležitosti dostupné pro žáka	66,66 %	4
diagnostika žákových preferencí v dalším vzdělávání/volbě povolání	66,66 %	4
jiné	0,00 %	0

Z odpovědí je patrné, že nejdůležitější při volbě dalšího vzdělávání žáků s TP je několik aspektů. Mezi ně patří především úroveň studijních předpokladů (do té lze zahrnout samostatnost, práci s kompenzačními pomůckami, psaní všemi deseti na klávesnici PC a další specifické dovednosti), limity dané postižením žáka vzhledem ke zvolenému studijnímu oboru a osobnostní rysy a zájmy žáka. Vzhledem k omezené možnosti mobility žáků s tělesným postižením je nezbytné zvažovat i dostupnost vhodné školy. Poměrně vysoká důležitost je uváděna i u pracovních příležitostech pro žáka, jeho preferencí a limitům postižení.

6. Uveďte název a případně stručný popis diagnostických nástrojů, které používáte v oblasti kariérového poradenství.

Odborní pracovníci SPC uvádějí, že diagnostické standardizované nástroje pro oblast KP využívá v SPC především psycholog, který zjišťuje rozumové a osobnostní předpoklady pro další studium klienta. Jedná se především o test WISC-III, CAS 2, Woodcock-Johnson IV, WAIS-III, Test profesního rozvoje, IST, škály osobního a kariérového poradenství OTPO a DVP.

Speciální pedagog SPC při KP vychází především z dlouhodobého sledování klienta, využívá klinické nástroje, posuzuje pracovní dovednosti, jemnou a hrubou motoriku, možnosti žáka se do školy dostat, komunikuje s rodiči, se školou, ve které aktuálně žák je, případně se školou, do které by měl žák nastoupit.

7. Uveďte 3 nejčastěji využívané formy spolupráce se školou žáka (Vašeho klienta s TP).

Vyhodnocení odpovědí na tuto otázku potvrzují předchozí komentář, tj. že podklady pro kariérové poradenství klientů SPC se ZP získávají pracovníci SPC během dlouhodobé spolupráce s klienty, jejich rodiči a školami. Vychází z informací z pravidelných

návštěv ve školách v rámci řešení jiných vzdělávacích záležitostí týkajících se žáka, ale i ze společných setkání zaměřených především na kariérové poradenství. Svou roli ve spolupráci zainteresovaných stran hraje i telefonická či emailová komunikace se školou i rodinou.

8. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou obecně vhodné pro žáka s tělesným postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Z odpovědí pracovníků SPC vyplývá, že vzhledem k variabilitě diagnóz ve SPC pro tělesně postižené není možné takto zobecnit a relevantně říci, které obory lze a nelze využít. Vždy především záleží na rozsahu postižení (především omezení v oblasti hrubé motoriky, jemné motoriky a omezení v oblasti pracovních dovedností) a také na intelektových předpokladech. Pokud může žák nastoupit do maturitních oborů, tak i při závažném postižení motoriky lze studovat obory, při kterých není vyžadována praxe, která je náročná na motorickou zátěž (např. zdravotnické obory, hotelnictví, vinařství atd.). Mezi takové patří například gymnázia, ekonomické školy, školy v oblasti sociálně-správní problematiky a obory, které nevyžadují praxi v terénu, při níž musí žák zapojovat výrazně hrubou a jemnou motoriku, případně zvedat břemena. Velký problém mají žáci, kteří mají těžší postižení motoriky a zároveň nejsou schopni studovat maturitní obor. Pro tyto žáky je velký problém nalézt učební obor, který by respektoval omezení v motorice. Není výjimkou, že pak končí v praktických školách, i když nemají mentální postižení. Není tedy možné uvést žádný **obecně vhodný učební obor** pro žáky s TP. Vždy je třeba postupovat při výběru přísně individuálně.

Pracovníci SPC uvádějí, že nejčastěji doporučují školy, které jsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. V Jihomoravském kraji se jedná například o Střední školu F. D. Roosevelta Brno, Střední školu Gemini Brno, Střední školu, základní školu a mateřskou školu pro zdravotně znevýhodněné, Brno, Kamenomlýnská 2, Střední školu Gellnerka Brno. V Ostravě je často doporučována SŠ prof. Matějčka. Žáci s TP studují i na běžných středních školách, ale tam převážně v oborech, které nevyžadují odbornou praxi, kterou by studenti s tělesným postižením nemohli vykonávat. Nejčastěji se jedná o obchodní akademie, gymnázia, lycea, obory se zaměřením a na veřejnou správu a management, v menší míře také IT obory.

9. Uvedte názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů, o kterých se domníváte, že jsou nevhodné pro žáka s tělesným postižením z hlediska jeho možného pracovního uplatnění.

Respondenti uvádějí, že nelze uvést obecně, který obor je nevhodný, ale je třeba vycházet z individuálních možností žáka. Pokud se jedná o těžší tělesné postižení, je samozřejmě velký problém v učebních i studijních oborech postavených na manipulaci s těžšími předměty, přesuny atd. Doporučení se bude vždy odvíjet dle druhu zdravotního znevýhodnění a případných zdravotních omezení.

10. Uvedte, které specifické dovednosti u žáků s tělesným postižením doporučujete školám zařadit do vzdělávání žáka (např. prostřednictvím předmětu speciálněpedagogické péče) s cílem zvýšit přeslechopnost žáka.

Tab. 7.2 Doporučení školám zařadit specifické dovednosti u žáků se TP do jejich vzdělávání

	RČ	AČ
rozvoj komunikačních dovedností	83,33 %	5
rozvoj hrubé motoriky	66,66 %	4
zdravotní (aplikovaná) tělesná výchova	66,66 %	4
rozvoj jemné motoriky	83,33 %	5
rozvoj grafomotoriky	50,00 %	3
rozvoj sebeobsluhy	66,66 %	4
rozvoj sociálních dovedností	0,00 %	0
rozvoj pracovních dovedností	83,33 %	5
rozvoj specifických pracovních dovedností (např. psaní na klávesnici počítače)	83,33 %	5
nejsou rozvíjeny	00,00 %	0
jiné	0,00 %	0

Z výše uvedeného je patrné, jaké dovednosti je třeba u žáků s TP v průběhu vzdělávání rozvíjet. Jedná se o dovednosti, bez kterých se v běžném životě neobejde a které jsou úzce svázané s KP. Zarážející je, že nikdo z odborných pracovníků nedoporučuje školám rozvíjení sociálních dovedností, bez kterých je uplatnění v běžném životě velmi problematické.

11. Uvedte váš odhad počtu procent těch bývalých klientů Vašeho SPC, o kterých máte za posledních 5 let prokazatelné informace o jejich pracovním uplatnění, případně dalším studiu na vysoké škole (jedná se o klienty, kteří již nejsou ve vaší přímé péči z toho důvodu, že jejich podpora skončila absolvováním základního, středního či vyššího odborného vzdělávání).

Podle vyjádření respondentů chybí SPC informace o uplatnění bývalých klientů. Z praxe však víme, že procento uplatnění jedinců s těžkým tělesným postižením na trhu práce je velmi nízké a problémy mají i klienti se středně těžkým tělesným postižením, kteří vystudovali učební obor na školách samostatně zřízených pro žáky se zdravotním postižením.

12. Jakým způsobem dostáváte od klientů zpětnou vazbu o jejich dalším vzdělávání (po ukončení spolupráce s SPC), případně o jejich pracovním uplatnění?

Tab. 7.3 Forma zpětné vazby od klientů o jejich dalším vzdělávání

	RČ	AČ
naše zařízení má vytvořen systém sběru těchto dat o klientech a cíleně s těmito informacemi pracuje	16,67 %	1
klienti nás navštěvují v SPC a informují nás	66,66 %	4
na základě náhodného osobního setkání mimo školu (př. na ulici, v obchodě)	66,66 %	4
informace získáváme zprostředkovaně od třetích osob	33,33 %	2
zpětnou vazbu od klientů nedostáváme	50,00 %	3
jiné	0,00 %	0

Z odpovědí je patrné, že oslovená SPC (až na jedno) nemají zavedený systém zpětné vazby o uplatnění bývalých klientů v praxi. Informace, které mají, jsou převážně náhodně získané.

13. Kompetence týmu poradenských pracovníků Vašeho SPC k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením hodnotíte takto:

Tab. 7.4 Hodnocení kompetencí týmu poradenských pracovníků k poskytování kvalitního kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením

	0 (RČ/AČ)	1 (RČ/AČ)	2 (RČ/AČ)	3 (RČ/AČ)	4 (RČ/AČ)	5 (RČ/AČ)	6 (RČ/AČ)	7 (RČ/AČ)	
kompetence týmu poradenských pracovníků k poskytování kariérového poradenství	x	x	x	x	33,33 %/2	16,67 %/1	33,33 %/2	16,67 %/1	100,00 %/6

Vysvětlivky: 0 = žádné; 1 = nedostačující; 7 = vyčerpávající; x = žádný respondent nevedl danou odpověď.

Respondenti jsou přesvědčeni, že jsou schopni poskytovat kvalitní kariérové poradenství.

14. Jaké informace (podporu) byste přivítal/a ke zkvalitnění Vašich kompetencí v této oblasti? (uveďte výčet všech potřebných)

Tab. 7.5 Informace, které by pracovníci SPC přivítali ke zkvalitnění jejich kompetencí

	RČ	AČ
informace o tělesném postižení a jeho dopadech na vzdělávání	16,67%	1
informace o možnostech spolupráce s dalšími zainteresovanými partnery	66,66%	4
samostatný metodický materiál věnovaný kariérovému poradenství pro žáky se ZP	66,66%	4
pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti kariérového poradenství (např. odkazy na novinky)	83,33%	5
další	16,67%	1

Největší zájem projeví dotazovaní odborní pracovníci o pravidelné informace o aktuálním dění v oblasti kariérového poradenství (např. odkazy na novinky), velký zájem je i o samostatný metodický materiál, kde bude shrnuto to základní o KP pro žáky s tělesným postižením, a o informace o možnostech spolupráce se zainteresovanými partnery. Zájem projeví také o informace od středních škol o potřebách vzhledem k dopadům postižení do jednotlivých oborů (jak vypadají praxe, co musí žák zvládnout) a o informace od zaměstnavatelů, co je třeba pro to, aby klienti s TP mohli být zaměstnáváni.

15. Prosíme o sdělení jakéhokoliv souhrnného hodnocení, názoru či postoje, kterým byste se vyjádřil/a k současné situaci v kariérovém poradenství u žáků s tělesným postižením.

Z odpovědí vyplývá:

- Potřeba zveřejnění možností pracovního uplatnění klientů s tělesným postižením – nabídka konkrétních pracovních míst.
- Je třeba se na celostátní úrovni zabývat kariérovým poradenstvím i zaměstnáváním klientů s tělesným postižením (zatím není optimálně řešeno téměř vůbec). „Jde spíše o zařazení klienta ‚někam‘, aby dále pokračoval ve vzdělávání a nezůstával po ukončení ZŠ doma.“
- Napříč obory je stále velmi malá nabídka pracovních míst k uplatnění studentů s tělesným postižením v praxi.
- Je třeba systémově řešit obtíže se zařazením žáků s tělesným postižením do učebních oborů – vzhledem k zvýšeným požadavkům na manuální zručnost. Chybí dostatek informací v této problematice.
- Nedostatek chráněných pracovišť, dlouhodobě vážne mezirezortní spolupráce, i když v některých krajích je patrné výrazné zlepšení spolupráce s úřadem práce a některými neziskovými organizacemi.

8 Aktuální stav kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením pohledem rodičů těchto žáků (výsledky dotazníkového šetření)

Eva Čadová

Celkem vyplnilo dotazník: 76 respondentů.

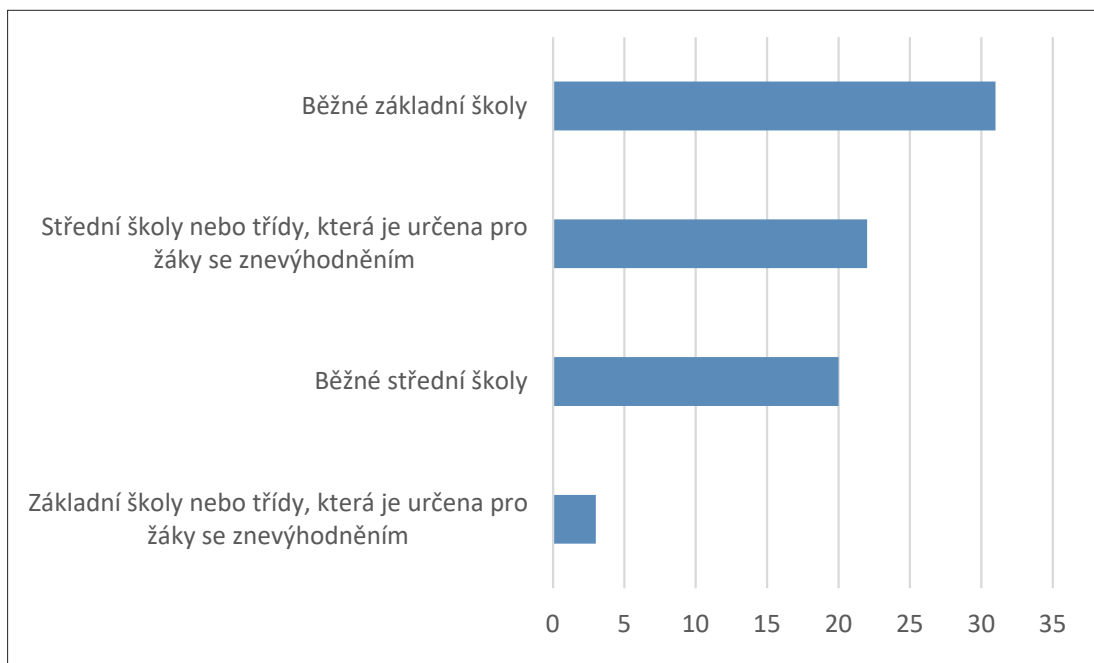
SPC pro TP má v péči velké množství klientů. Osloveni byli rodiče žáků zařazených na druhém stupni základní školy a na středních školách. Množství odpovědí není příliš velké, což je pravděpodobně ovlivněno i tím, že dotazník byl rozeslán přes SPC v době lockdownu.

1. Vaše dítě je žákem:

Tabulka 8.1 Druh a stupeň školy

Druh a stupeň školy	n	%
Běžné základní školy	31	40,79
Základní školy nebo třídy určené pro žáky se znevýhodněním	3	3,95
Běžné střední školy	20	26,32
Střední školy nebo třídy určené pro žáky se znevýhodněním	22	28,95

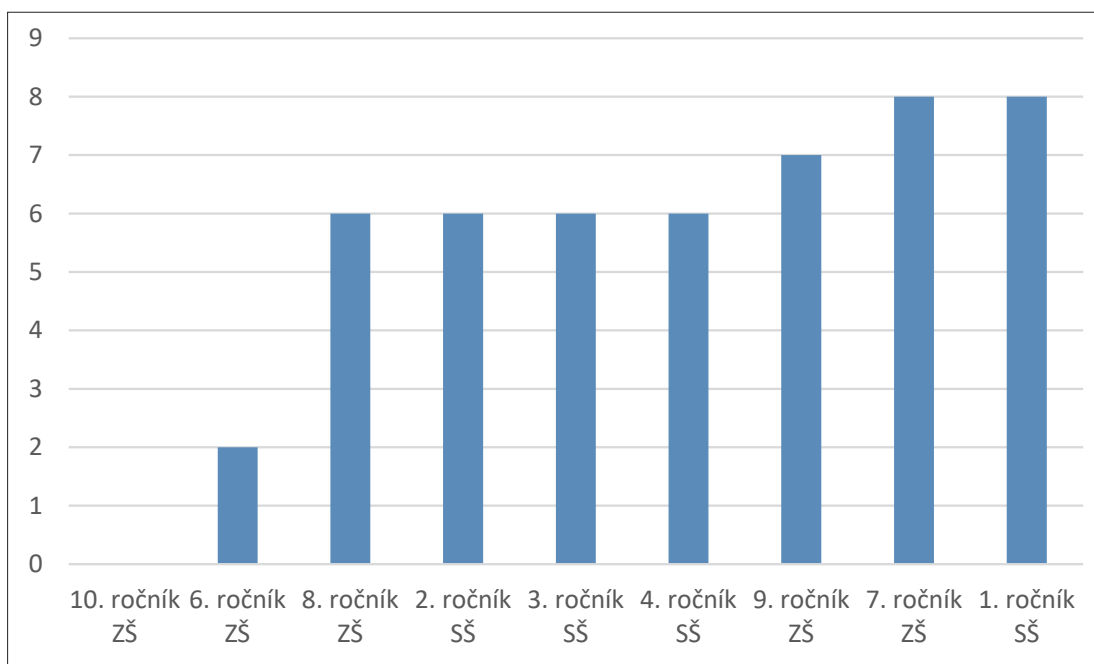
Graf 8.1 Druh a stupeň školy

Nejvíce odpovědí bylo získáno od rodičů žáků, kteří se vzdělávají v běžných základních školách, ve srovnání s těmi, jejichž děti jsou zařazeny v paragrafových školách. To odpovídá rozložení zařazení žáků s TP obecně. Podíl rodičů žáků středoškoláků je vyrovnaný. Poměr žáků v běžných a paragrafových školách udávají statistická data v kapitole 5.

Třída, do níž vaše dítě dochází:

Graf 8.2 Třída žáka

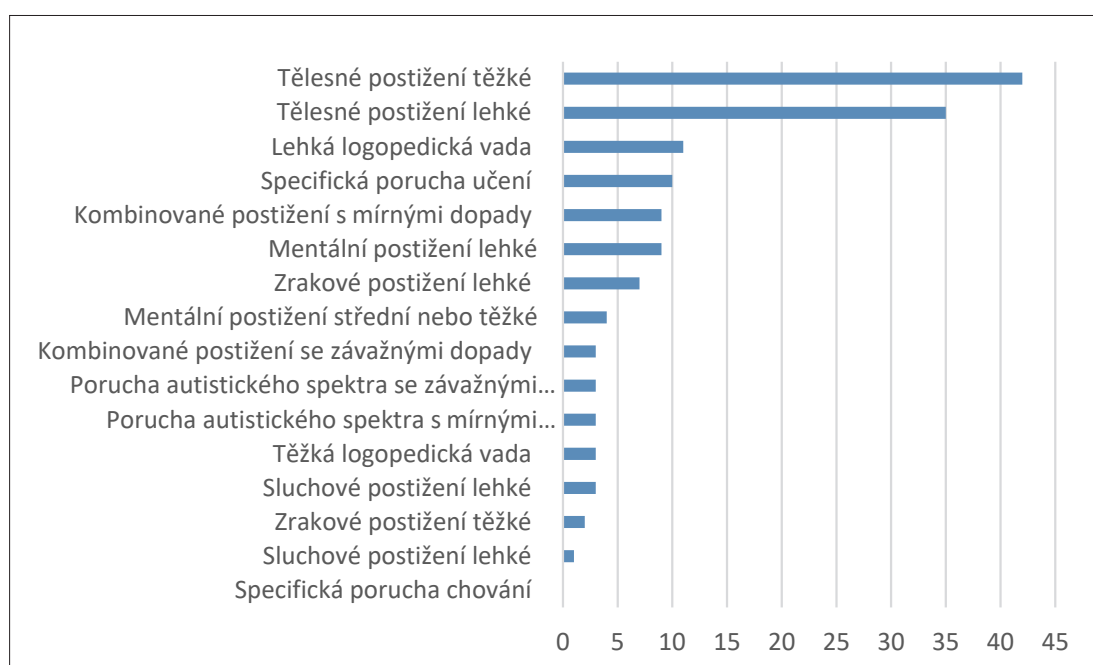

Z grafu vyplývá, že šetření se zúčastnili především rodiče, jejichž dítě aktuálně řeší problém výběru povolání nebo studijního, případně učebního oboru. V základních školách jsou to tedy převážně rodiče žáků 7., 8. a 9. ročníku. Na středních školách je zájem ve všech ročnících.

Zajímavé je, že nejvíce nám odpovědělo rodičů, jejichž dítě je nyní v 7. ročníku ZŠ a 1. ročníku SŠ. U rodičů žáků 7. ročníku je to pravděpodobně kvůli tomu, že v této době se začínají rodiče nejvíce zajímat o to, jakým způsobem postižení dítěte ovlivní jeho další směřování. U studentů 1. ročníku SŠ je možné předpokládat řešení problémů se zvládnutím oboru a zamýšlením se nad vhodností výběru.

2. Vyberte prosím druh zdravotního znevýhodnění Vašeho dítěte.

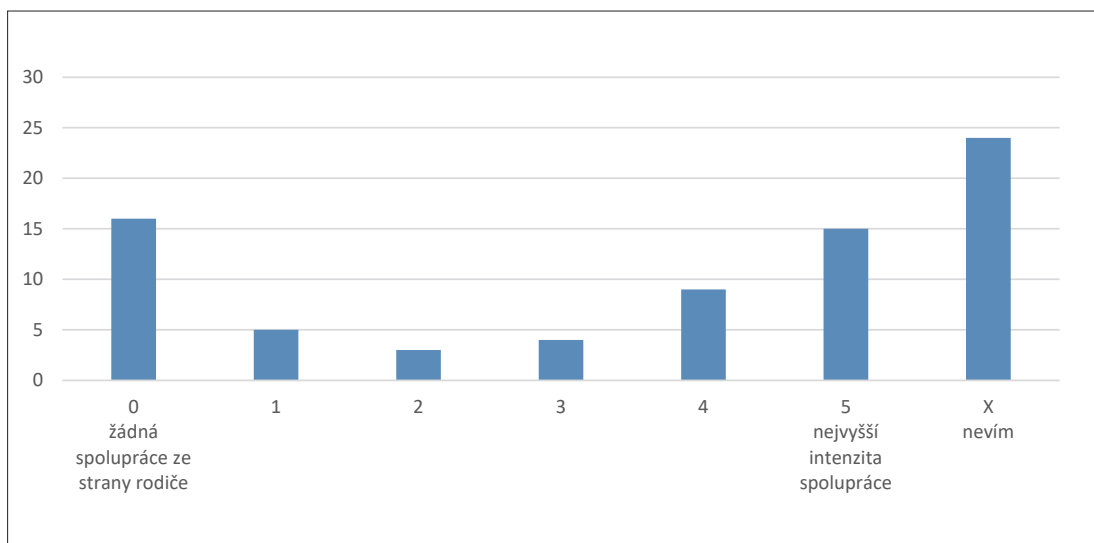
Graf 8.3 Druh zdravotního postižení

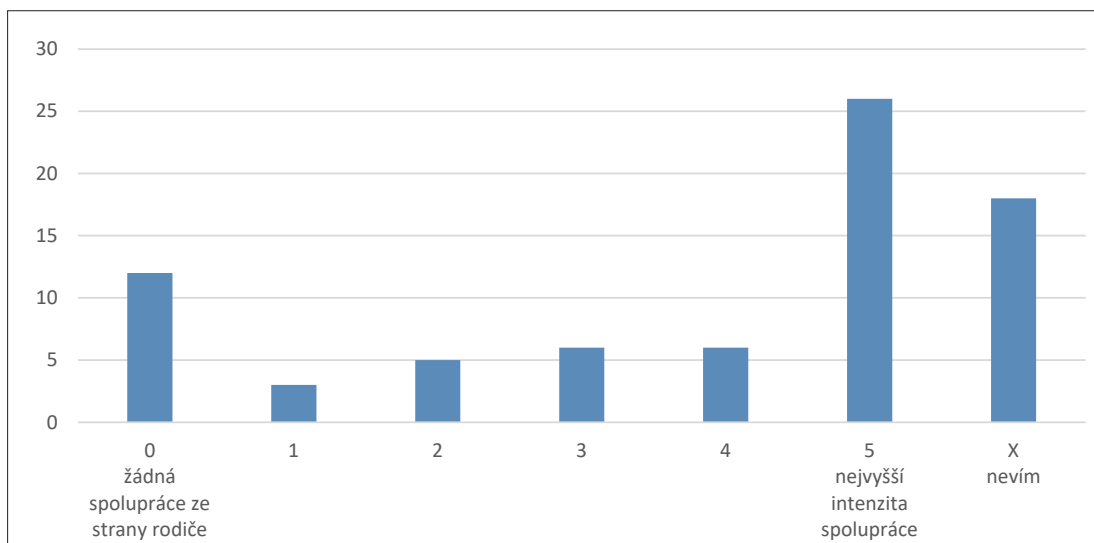
V odpovědích se objevuje spektrum různých druhů zdravotního postižení, což potvrzuje fakt, že pracovní uplatnění / kariérové poradenství jedince pouze s tělesným postižením, ovlivňují často i další přidružené problémy. Ještě problematičtější je pak situace, pokud se jedná o klienta se souběžným postižením více vadami.

3. Poradenství týkající se volby dalšího školy (vzdělávání) či přípravy na povolání je Vašemu dítěti poskytováno:

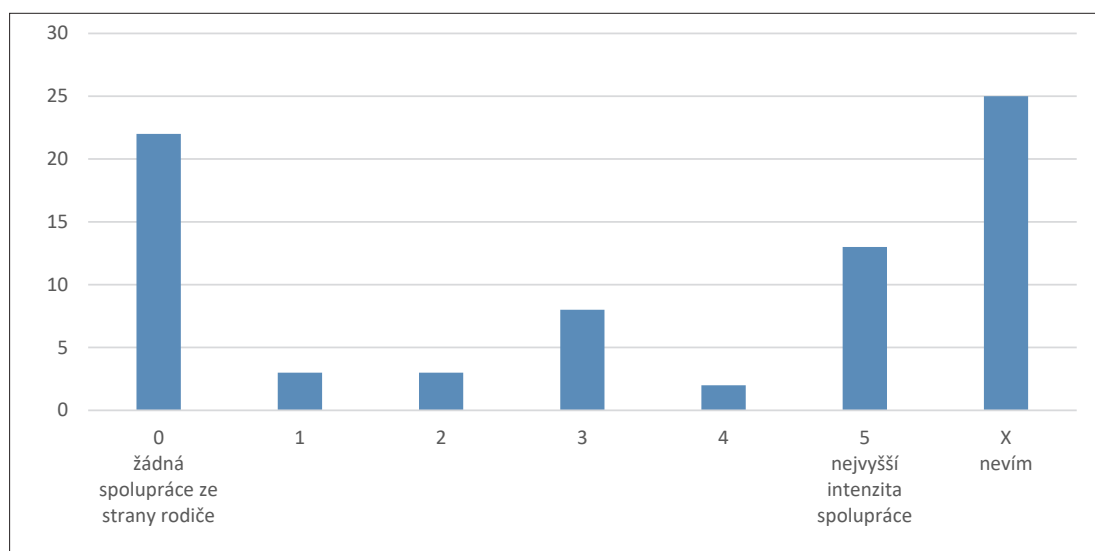
Graf 8.4 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem školy, kam mé dítě dochází

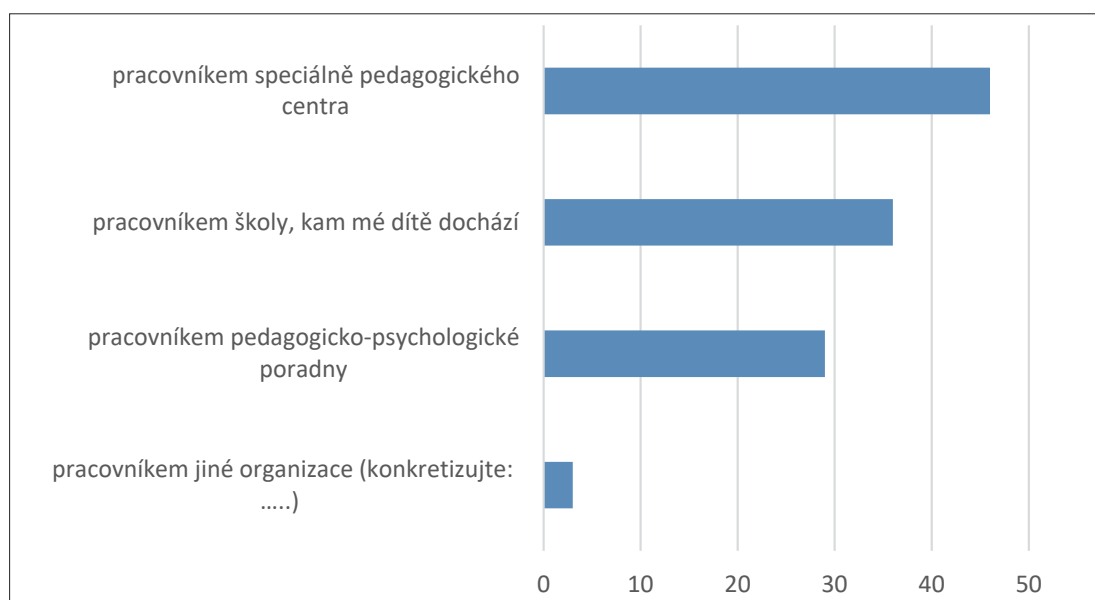
Graf 8.5 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem SPC

Graf 8.6 Míra poskytovaného poradenství volby další školy pracovníkem PPP

Graf 8.7 Poradenství volby další školy

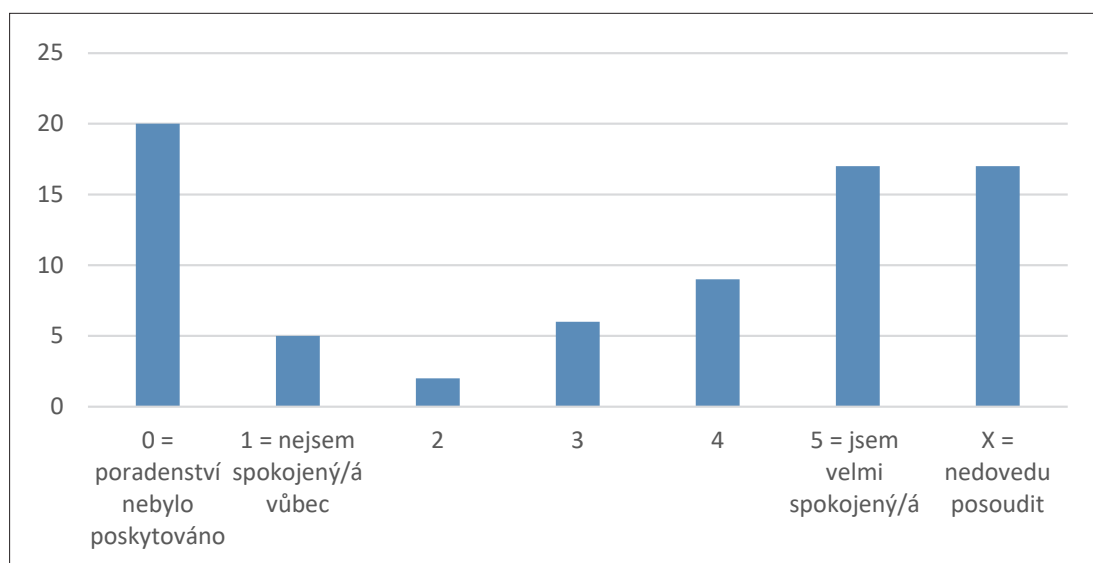
Z odpovědí rodičů lze vyčíst, že kariérové poradenství žákům s tělesným postižením v největší míře poskytují pracovníci speciálněpedagogického centra pro žáky s tělesným postižením, často ve spolupráci s pracovníky škol, kam žáci docházejí. V menší míře se na tomto poradenství podílejí i pedagogické poradny a jiné organizace, které však nebyly rodiči specifikovány.

4. Uvedte, jak jste spokojen/a s kariérovým poradenstvím, které je nebo bylo Vašemu dítěti poskytováno (pomohlo Vašemu dítěti při výběru střední školy (učiliště) / povolání)?

Tabulka 8.2 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

Spokojenost s kariérovým poradenstvím	n	%
0 – poradenství nebylo poskytováno	20	26,32
1 – nejsem spokojený/á vůbec	5	6,58
2	2	2,63
3	6	7,89
4	9	11,84
5 – jsem velmi spokojený/á	17	22,37
X – nedovedu posoudit	17	22,37

Graf 8.8 Spokojenost s kariérovým poradenstvím

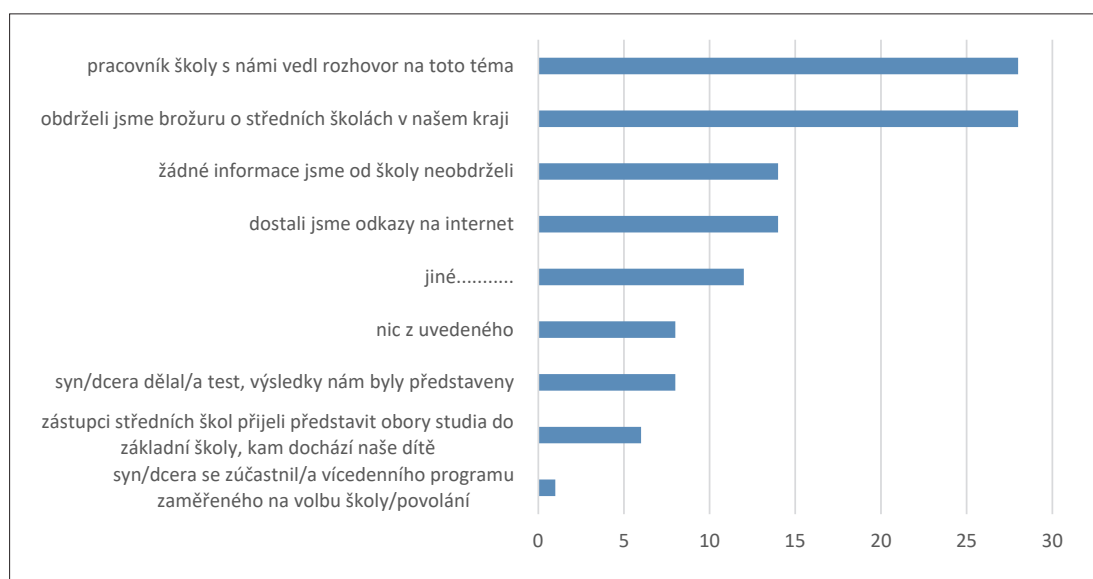
Z odpovědí rodičů je patrné, že u mnoha z nich ještě poradenství k volbě povolání neprobíhá, a je na zvážení, proč tomu tak je. U další relativně velké skupiny rodičů se v odpovědích ukazuje, že kvalitu poradenství nedokážou posoudit. Velký počet z oslovených rodičů, kteří na otázku odpověděli, je ale s poradenstvím spokojeno. Z grafu tedy vyplývá, že je třeba se kariérovému poradenství u žáků s tělesným postižením ještě hodně věnovat.

5. Uvedte, jakým způsobem Vám byly ŠKOLOU poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání vašeho dítěte.

Tabulka 8.3 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

	n	%
dostali jsme odkazy na internet	14	18,42
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	28	36,84
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	8	10,53
pracovník školy s námi vedl rozhovor na toto téma	28	36,84
syn/dcera se zúčastnil/a vícedenního programu zaměřeného na volbu školy/povolání	1	1,32
žádné informace jsme od školy neobdrželi	14	18,42
zástupci středních škol přijeli představit obory studia do základní školy, kam dochází naše dítě	6	7,89
jiné	12	15,79
nic z uvedeného	8	10,53

Graf 8.9 Způsoby poskytování informací školou o dalším studiu nebo volbě povolání

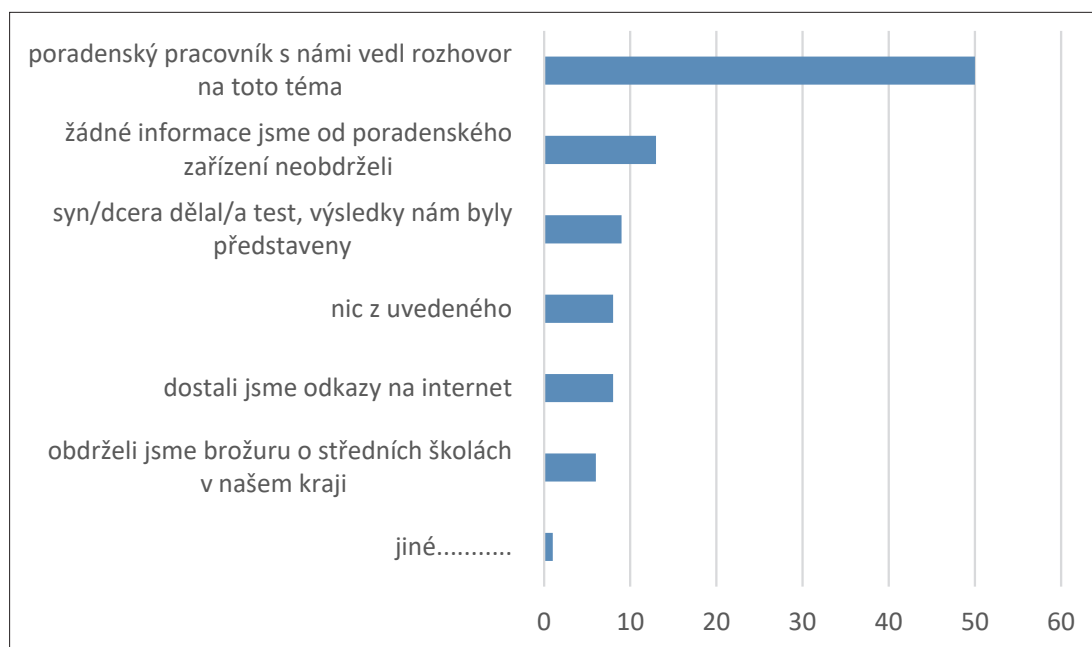
Z grafu i tabulky lze odvodit, že formy kariérového poradenství žáků s tělesným postižením jsou velmi rozmanité. Naštěstí se na první místo dostal osobní kontakt s pracovníkem, který vedl s rodiči rozhovor. Případy, kdy nedošlo k osobnímu kontaktu rodičů s odborným pracovníkem, je možné přičíst na vrub opět lockdownu kvůli epidemii covidu-19. V době uzavření škol a omezení práce ŠPZ mělo mnoho rodičů informace pouze z brožurek, které rodiče dostávali, a z informací z internetu. Někteří rodiče ale uvádějí, že informace neobdrželi žádné, což je velmi smutné. V kategorii „jiné“ se vyskytly odpovědi jako návštěvy přímo na SŠ a na úřadech práce.

6. Uvedte, jakým způsobem Vám byly ze strany SPC nebo PPP poskytnuty informace týkající se možného dalšího studia či volby povolání vašeho dítěte.

Tabulka 8.4 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volby povolání

	n	%
dostali jsme odkazy na internet	8	10,53
obdrželi jsme brožuru o středních školách v našem kraji	6	7,89
syn/dcera dělal/a test, výsledky nám byly představeny	9	11,84
poradenský pracovník s námi vedl rozhovor na toto téma	50	65,79
žádné informace jsme od poradenského zařízení neobdrželi	13	17,11
jiné	1	1,32
nic z uvedeného	8	10,53

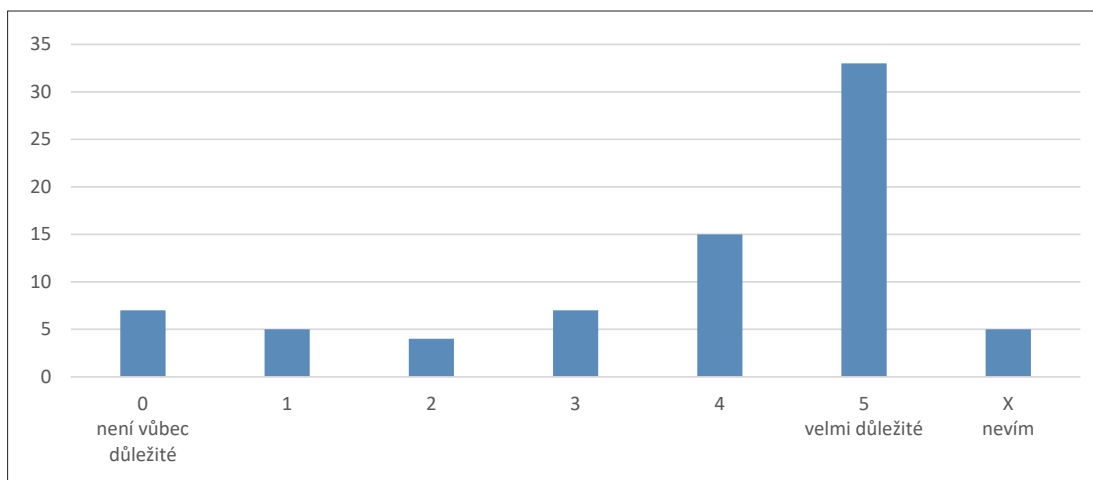
Graf 8.10 Způsoby poskytování informací SPC nebo PPP o dalším studiu nebo volby povolání

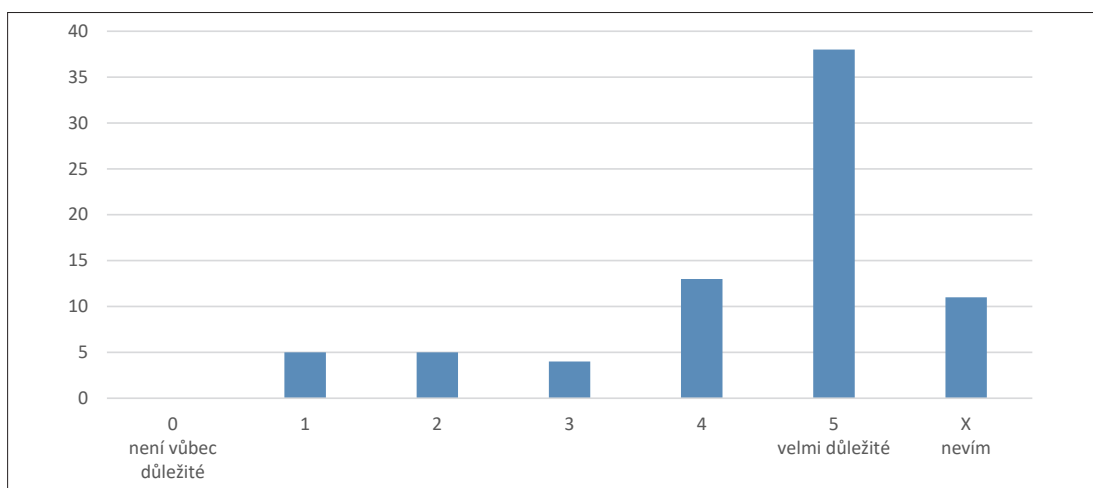
Z grafu je vidět, že poradenské zařízení se otázce volby dalšího vzdělávání věnuje a využívá při tom převážně osobního kontaktu. Hodně jim pomáhá dlouhodobé sledování klientů při návštěvách ve školách i setkání přímo ve SPC. Čistě diagnostických návštěv za účelem výběru vhodného oboru je uváděno méně. Dále je uveden doprovod na dny otevřených dveří středních škol.

7. Uvedte do jaké míry je pro Vás důležité radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání Vašeho dítěte.

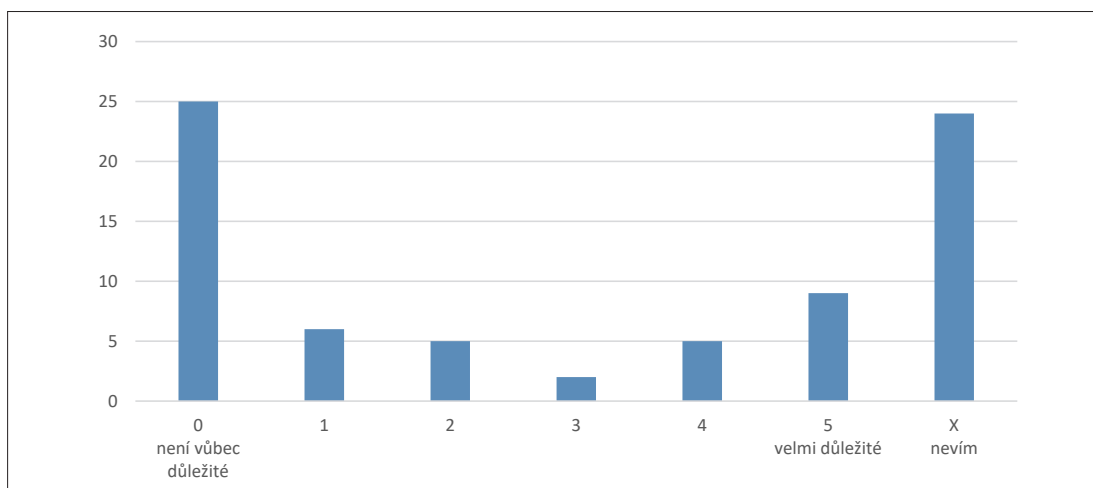
Graf 8.11 Míra důležitosti porady s pracovníkem školy o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Graf 8.12 Míra důležitosti porady s pracovníkem SPC či PPP o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

Graf 8.13 Míra důležitosti porady s pracovníkem úřadu práce o dalším studiu nebo volbě povolání dítěte

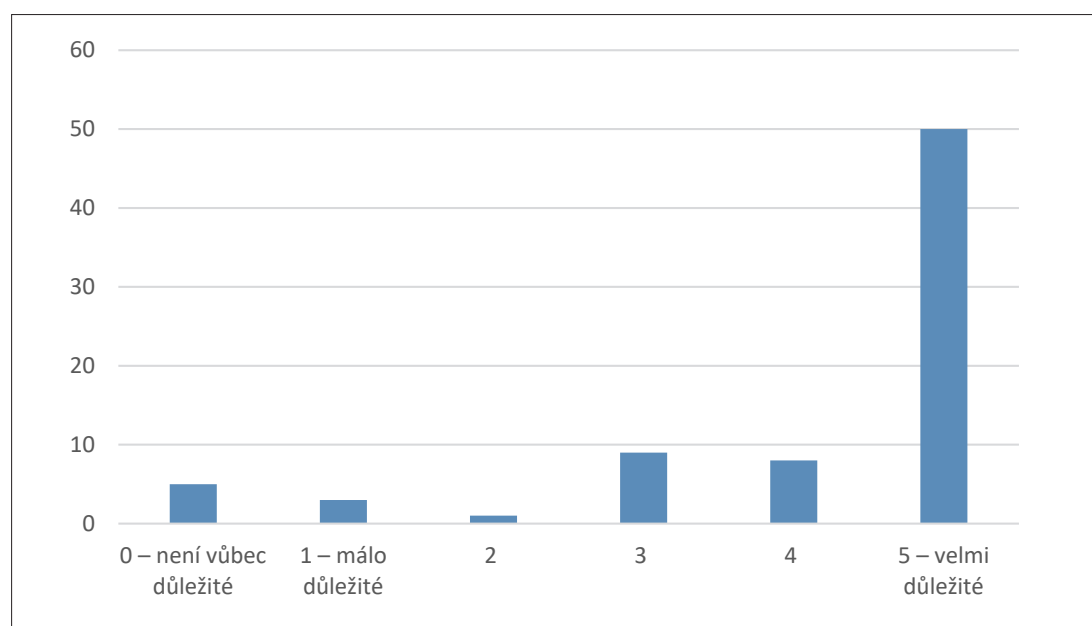
Z grafů je patrné, že i rodiče se nejčastěji obracejí na odborníky, kteří jejich dítě dlouhou dobu znají. V případě žáků s tělesným postižením je to samozřejmě pracovník ŠPZ a pracovník školy. V případě žáků s tělesným postižením pomáhají dle sdělení rodičů i úřady práce a někteří se obracejí i na lékaře a neziskové organizace (např. Liga vozíčkářů).

8. Je pro Vás při rozhodování o volbě střední školy (učiliště) pro Vaše dítě důležité vědět, jaká bude možnost jeho následného pracovního uplatnění?

Tabulka 8.5 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

	n	%
0 – není vůbec důležité	5	6,58
1 – málo důležité	3	3,95
2	1	1,32
3	9	11,84
4	8	10,53
5 – velmi důležité	50	65,79

Graf 8.14 Vliv pracovního uplatnění na výběr střední školy (učiliště)

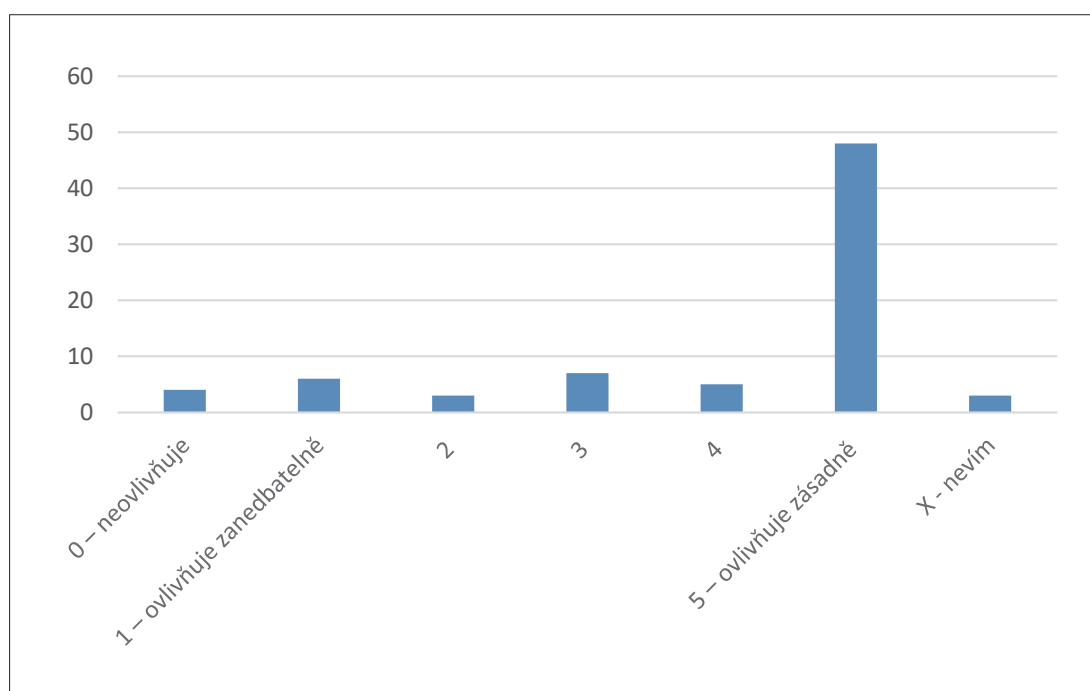
Z tabulky i grafu je jasné, že rodiče se již při volbě dalšího vzdělávání ptají i na možné uplatnění ve zvoleném oboru, což výrazně ovlivňuje jejich volbu. Pracovní uplatnění je podle rodičů jednoznačně prioritou při volbě povolání jejich dítěte.

9. Uvedte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu střední školy (učiliště).

Tabulka 8.6 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

	n	%
0 – neovlivňuje	4	5,26
1 – ovlivňuje zanedbatelně	6	7,89
2	3	3,95
3	7	9,21
4	5	6,58
5 – ovlivňuje zásadně	48	63,16
X – nevím	3	3,95

Graf 8.15 Vliv zdravotního stavu na výběr střední školy (učiliště)

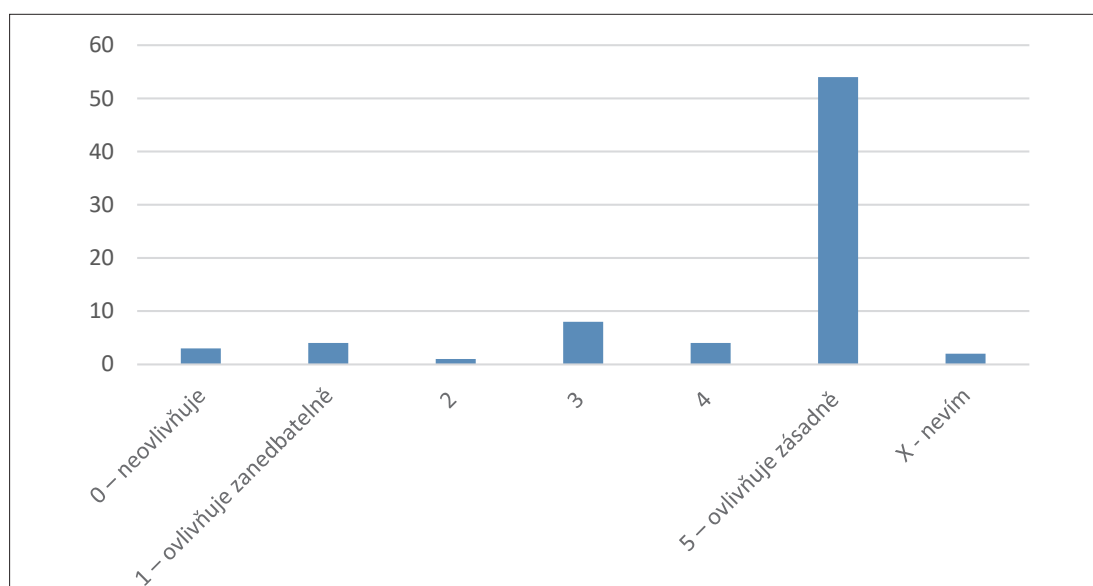
Nejvíce rodičů volilo odpověď, že zdravotní postižení ovlivňuje zásadně volbu střední školy. To vychází pravděpodobně z toho, že žáci s tělesným postižením potřebují mít zajištěnu v různé míře bezbariérovost, potřebují i úpravy pracovního místa apod. Také dopravní obslužnost do školy a její vzdálenost od místa bydliště hraje svoji roli. Velký problém může představovat také potřeba využít internát a tady je problém opět vázán na bariérovost a dostupnost asistenčních služeb.

10. Uvedte, jakou měrou podle Vás ovlivňuje zdravotní znevýhodnění Vašeho dítěte volbu jeho budoucího povolání.

Tabulka 8.7 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

	n	%
0 – neovlivňuje	3	3,95
1 – ovlivňuje zanedbatelně	4	5,26
2	1	1,32
3	8	10,53
4	4	5,26
5 – ovlivňuje zásadně	54	71,05
X – nevím	2	2,63

Graf 8.16 Vliv zdravotního znevýhodnění na volbu budoucího povolání

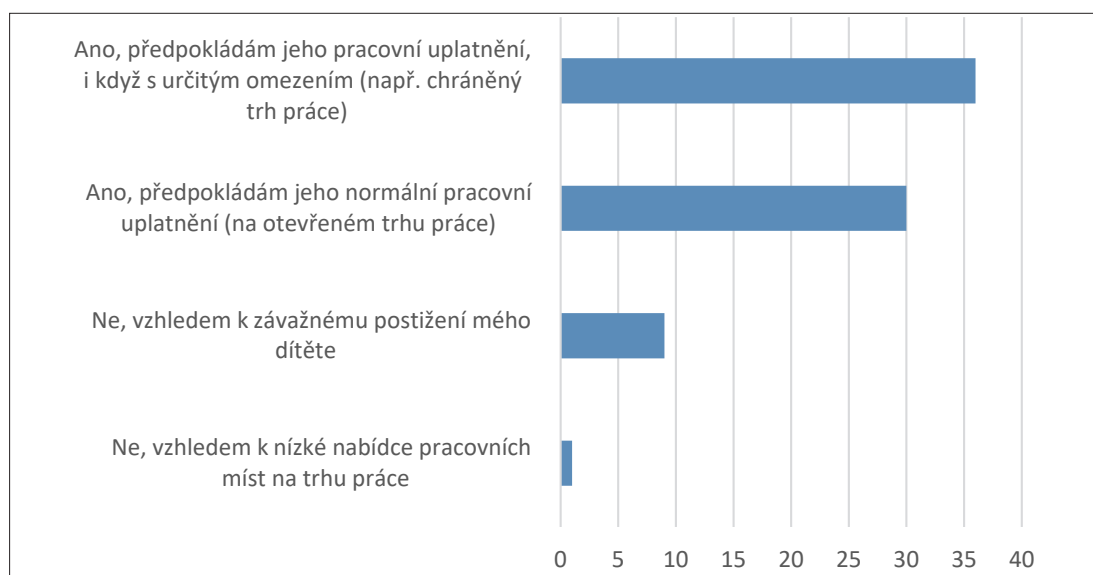
Viz komentář k předchozí otázce. Souběžné postižení více vadami (které často bývá součástí různých syndromů a vzácných onemocnění) ovlivňuje zásadně i volbu povolání, nejen dalšího studia.

11. Předpokládáte, že se Vaše dítě zapojí v budoucnu do pracovního procesu?

Tabulka 8.8 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

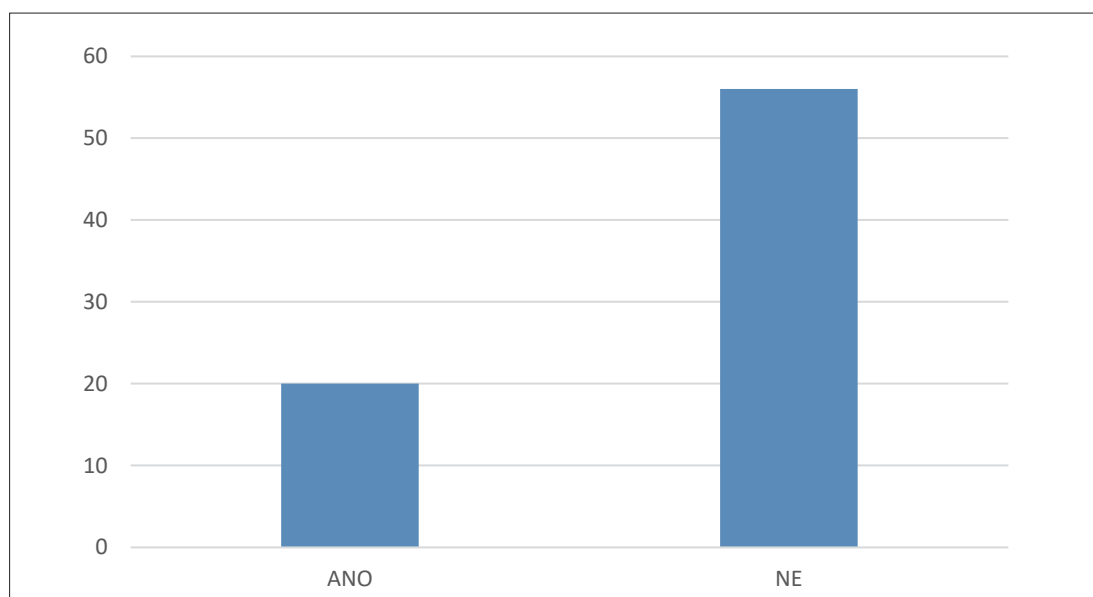
	n	%
Ano, předpokládám jeho normální pracovní uplatnění (na otevřeném trhu práce)	30	39,47
Ano, předpokládám jeho pracovní uplatnění, i když s určitým omezením (např. chráněný trh práce)	36	47,37
Ne, vzhledem k závažnému postižení mého dítěte	9	11,84
Ne, vzhledem k nízké nabídce pracovních míst na trhu práce	1	1,32

Graf 8.17 Předpoklad zapojení dítěte do pracovního procesu

12. Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti (pokud již nebude žákem školy či klientem SPC, PPP)?

Graf 8.18 Víte, na koho se můžete ve Vašem okolí obrátit s žádostí o poradenskou podporu ve volbě povolání Vašeho dítěte v době jeho dospělosti?

Velké množství rodičů tělesně postižených žáků se nedokáže orientovat v nabízených poradenských službách pro klienty v dospělosti, kdy už nebudou klienty SPC. Asi by bylo třeba zvýšit povědomí veřejnosti o roli poradenských center při ÚP, která jsou schopna poskytnout odborné poradenství pro jedince s TP. Někteří z rodičů, kteří odpověděli kladně, zmiňovali kromě ÚP i Národní radu zdravotně postižených.

13. Pokud nám chcete sdělit něco dalšího k problematice kariérového poradenství, zde máte prostor.

Rozmanitost odpovědí potvrzuje názor, že kariérové poradenství žáků s tělesným postižením je třeba řešit individuálně. Velký význam v procesu volby povolání má druh a rozsah postižení, rodinné prostředí, ale i osobnostní založení jedince.

Objevují se názory, že spousta škol i v dnešní době není na téma volby povolání u žáků s TP připravená. Běžné střední školy nejsou vůbec na zdravotně znevýhodněné žáky připravené a v mnoha případech ani uzpůsobené.

Rodiče sdělovali, že by nebylo na škodu mít nějakého koordinátora nebo zaškoleného pracovníka na úřadech práce, který by se specializoval přímo na potřeby žáků s tělesným postižením při volbě povolání.

Objevoval se názor, že nejen kariérové poradenství je určitě potřeba, ale je také nezbytné vyřešit bezbariérovost středních škol.

Na otázky odpovídali i rodiče žáků se závažným onemocněním. Z jejich odpovědí je patrné, že problémy mají především žáci s epilepsií. Nestáčí informace o škole, že přijímá žáky se specifickými potřebami. Chybí přehled o konkrétních omezeních, které na škole tolerují. V zásadě nevidíme problém v problematice kariérového poradenství u handicapovaných dětí.

Zásadní je pro rodiny žáků s TP i dopravní dostupnosti středních škol či učilišť. Ty se nacházejí v převážné většině ve větších městech a samostatné každodenní dojíždění hromadnou dopravou z malé obce není v případě těžšího postižení vůbec možné.

Z některých odpovědí je patrné, že si rodiče představují, že po zodpovězení několika otázek na prospěch a zájmy jejich dítěte, jim poradenský pracovník řekne: udělejte toto a toto. Nechtějí sami rozhodovat.

Závěr

Z vyhodnocení dotazníkového určeného pracovníkům SPC, škol a rodičům je možné předpokládat, že v pedagogickém terénu i v rodinách bude publikace Metodika kariérového poradenství pro žáky s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním vítána.

Z analýz je zřejmé, že kariérové poradenství (KP) u žáků s tělesným postižením má velké nedostatky i přes to, že ČR má dlouhodobou tradici v poskytování KP intaktním žákům. Ve školách, ale i na dalších poradenských místech by mělo být vyšší povědomí o možnostech žáků s tělesným postižením. Podpora těchto žáků směrem k budoucí volbě povolání by měla započít již v průběhu vzdělávání na prvním stupni školy. Tato podpora by měla směřovat k posílení samostatnosti, tréninku práce s pomůckami a především k rozvoji specifických dovedností, které žákům v budoucnu při volbě povolání mohou pomoci

V mnohých školách je KP zužováno na pomoc s volbou vhodného dalšího studia v posledních ročnících základní nebo střední školy, což se jeví jako nedostatečné.

Připravovaná Metodika kariérového poradenství pro žáky se tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním by měla především zdůraznit nutnost podpory žáků v oblasti kariérového poradenství v průběhu celého jejich vzdělávání od předškolního přes základní, střední, vyšší odborné až po terciární.

Je třeba řešit i kariérové poradenství jedinců s tělesným postižením v rámci celoživotního vzdělávání nebo v případě změny pracovní schopností v souvislosti se změnou zdravotního stavu.

Důležité je zabývat se i přechodem žáků s tělesným postižením ze školy na trh práce. Studium na škole nebo na učebním oboru (často právě na tzv. paragrafových školách, kde je pro žáky s tělesným postižením zajištěna velká podpora) nezajistí samo o sobě úspěšný přechod do zaměstnání. Opakovaný neúspěch pak působí na jedince s tělesným postižením jako velká demotivace.

Pomoci by mohla podpora v podobě možnosti uplatnění absolventů s těžkým tělesným postižením i mimo chráněný trh práce (tranzitní program).